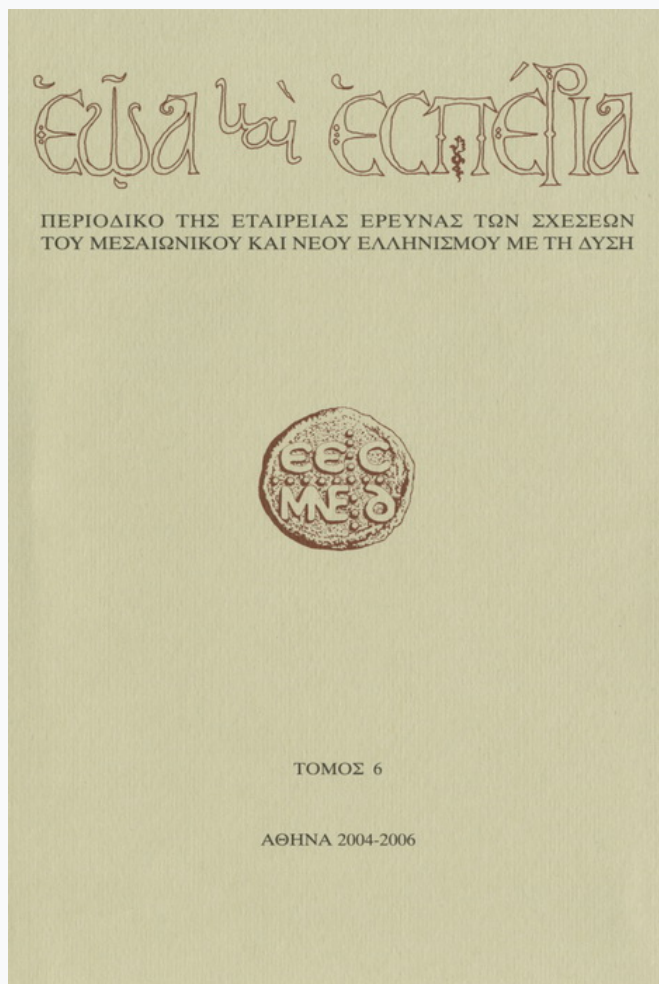

Eoa kai Esperia

Vol 6 (2006)

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΖΩΓΡΑΦΩΝ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΗΣΗ ΝΑΩΝ

ΣΠΥΡΟΣ ΧΡ. ΚΑΡΥΔΗΣ

doi: [10.12681/EOAESPERIA.66](https://doi.org/10.12681/EOAESPERIA.66)

To cite this article:

ΚΑΡΥΔΗΣ Σ. Χ. (2006). ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΖΩΓΡΑΦΩΝ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΗΣΗ ΝΑΩΝ. *Eoa Kai Esperia*, 6, 9–60. <https://doi.org/10.12681/EOAESPERIA.66>

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΖΩΓΡΑΦΩΝ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΗΣΗ ΝΑΩΝ

Τό ἀρχειακό ὕλικό πού παρουσιάζεται στήν παρούσα ἐργασία συνάχθηκε κατά τή διάρκεια τῶν ἐρευνῶν μας στό Ἱστορικό Ἀρχεῖο τῆς Κέρκυρας γιά ἄλλα θέματα, ὡς ἐκ τούτου γιά τή συλλογή του δέν τηρήθηκε κάποια συγκεκριμένη μεθοδολογική ἀρχή. Πρόκειται γιά ὕλικό πού καλύπτει χρονικά τήν περίοδο ἀπό τό δεύτερο μισό τοῦ 15ου ἕως τόν 19ο αἰώνα καί περιλαμβάνει πληροφορίες γιά γνωστούς καί ἄγνωστους ζωγράφους καί ἀγιογράφους, πού διέμεναν καί δημιουργοῦσαν στό νησί, γιά παραγγελίες εἰκόνων, καθὼς καί πληροφορίες πού ἀφοροῦν στήν ἀγιογράφηση, συνολική ἢ μερική, ναῶν. Τό ὕλικό αὐτό, ἄγνωστο ἕως σήμερα στούς ἐρευνητές, ἐπιβεβαιώνει γιά ἄλλη μιά φορά τή γενικότερη πεποίθηση ὅτι τό Ἱστορικό Ἀρχεῖο τῆς Κέρκυρας κρύβει ἀκόμη πλῆθος πληροφοριῶν πού μποροῦν νά διαφωτίσουν ὄχι μόνον τήν παρουσία καί τό ἔργο γνωστῶν καί ἄγνωστων ἀκόμη ζωγράφων, ἀλλά καί νά δώσουν στοιχεῖα πού θά καταστήσουν δυνατή τή μελέτη τῶν διασωθέντων ἔργων (ἀπόδοση ἀνυπόγραφων εἰκόνων, χρονολόγηση ἄλλων, τιμές κ.λπ.)¹.

Τό ὕλικό αὐτό, παρότι ἀποδελτιωμένο καί ταξινομημένο, ὅλα αὐτά τά χρόνια παρέμενε ἀναξιοποίητο μέ τήν ἐλπίδα τῆς συγκέντρωσης μεγαλύτερου ὄγκου πληροφοριῶν πού θά δικαιολογοῦσαν μιά περισσότερο ἀπαιτητική, ἀπό ἀποψη ἐπιστημονική, μελέτη. Ἡ παρουσιάσή του σήμερα σέ τούτη τήν ἐργασία ὀφείλεται ὄχι τόσο στή συμπλήρωσή του ὅσο στή συνειδητοποίηση ὅτι δέν εἴχαμε δικαίωμα νά κρατᾶμε κρυμμένο ὕλικό, τό ὁποῖο θά

-
1. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Εἰκόνες, σ. ια'. "Ἔως τώρα ἔχουν δημοσιευτεῖ ἀξιόλογες μελέτες στίς ὁποῖες παρουσιάζονται τά ἀποτελέσματα τῆς σχετικῆς ἐρευνας τῶν ἀρχειακῶν συλλογῶν τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τῆς Κέρκυρας. Βλ. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Μπαθᾶς. ΜΕΛΕΝΤΗ, Εἰδήσεις. ΜΑΡΙΑ ΚΑΖΑΝΑΚΗ-ΛΑΠΠΑ, Ἡ ζωγραφική στήν Κέρκυρα μέσα ἀπό ἀρχειακές μαρτυρίες, στό: *Ὁ Περίπλους τῶν Εἰκόνων, Κέρκυρα 14ος-18ος αἰώνας*, Ἰούνιος-Σεπτέμβριος 1994, Ναός Ἀγίου Γεωργίου στό Παλαιό Φρούριο Κέρκυρα, Ἑλληνική Προεδρία Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης 1994, σ. 50-55. ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες. ΑἴΓΕΛΙΚΗ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΚΡΗ, Ἡ παρουσία τοῦ ζωγράφου Θεόδωρου Πουλᾶκη στήν Κέρκυρα, *Κρητικά Χρονικά* 28-29 (1988-1989) 212-223.

μπορούσε νά χρησιμεύσει σέ άλλους ειδικούς ἐρευνητές, νά συμπληρώσει τίς ἕως τώρα γνώσεις μας καί ἐνδεχομένως νά ὠθήσει στήν περαιτέρω διερεύνηση τοῦ θέματος. Μέ τούτη τή σκέψη παρουσιάζουμε λοιπόν τά δελτία μας, ἐπεξεργασμένα στό μέτρο τῶν δυνατοτήτων μας, καί τά ἔγγραφα πού ἐντοπίσαμε, μεταγραμμένα σύμφωνα μέ τούς κανόνες τῆς διπλωματικῆς.

Ἡ ἐργασία χωρίζεται σέ δύο ἐνότητες. Στήν πρώτη περιλαμβάνονται οἱ πληροφορίες πού ἀφοροῦν στήν ἀγιογράφηση ναῶν. Στή δεύτερη παρουσιάζονται οἱ ζωγράφοι καί ἡ δραστηριότητά τους, ὅπως ἔχει ἀποτυπωθεῖ στίς πηγές. Τόσο στήν πρώτη ὅσο καί στή δεύτερη ἐνότητα ἡ παρουσίαση τῶν λημμάτων γίνεται μέ ἀλφαβητική σειρά. Στό τέλος τῆς ἐργασίας προστίθεται χρονολογικός πίνακας τῶν ζωγράφων, πίνακας τῶν ναῶν καθώς καί παράρτημα ἐγγράφων.

ΟΙ ΝΑΟΙ ΚΑΙ Η ΑΓΙΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥΣ

Τά νοταριακά κατάστιχα, ἐκτός ἀπό ὀνόματα ζωγράφων - ἀγιογράφων καί συμβάσεις ἀνάληψης ἐργασιῶν ἀγιογράφησης ναῶν ἢ εἰκόνων, περιλαμβάνουν πλῆθος πληροφοριῶν πού ἀφοροῦν σέ σχέδια ἢ ὑποσχέσεις γιά τήν ἀγιογράφηση ναῶν. Οἱ πληροφορίες αὐτές, παρὰ τήν ἀδυναμία μας νά βεβαιώσουμε τήν ἐκτέλεση τῶν ἀναφερομένων ἐργασιῶν, παρέχουν τόν *terminus post quem* τῆς τοιχογράφησης ἢ ἀγιογράφησης τῶν ναῶν αὐτῶν, γι' αὐτό καί ὡς πληροφορίες εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικές, παρότι συχνά δέν περιέχουν λεπτομέρειες γιά τή θεματογραφία ἢ τόν ἀγιογράφο. Στήν παρούσα ἐνότητα περιλαμβάνονται οἱ πληροφορίες αὐτές, καθώς καί ἐκεῖνες οἱ ὁποῖες δέν περιέχουν τό ὄνομα τοῦ ζωγράφου ἢ ἀγιογράφου. Ἀντίθετα, ἡ ἀνάληψη τῆς ἀγιογράφησης ναῶν ἀπό ἐπώνυμους ζωγράφους, καθώς καί οἱ σχετικές ἀποδείξεις, παρουσιάζονται στή δεύτερη ἐνότητα, ὅπου συγκεντρώθηκαν καί ὅλες οἱ νέες εἰδήσεις γιά τή ζωή καί τό ἔργο τῶν ἀναφερομένων ζωγράφων καί ἀγιογράφων.

ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ - ΣΤΑΝΟΠΟΥΛΑΔΕΣ. Ὁ χρόνος ἰδρύσεως τοῦ ναοῦ δέν εἶναι γνωστός. Ὁ ἀρχικός ναός κτίστηκε πρὸ τοῦ 1569, καί ὅπως προκύπτει ἀπό ἔγγραφο τοῦ 1589 κτίστηκε σέ χώρο «μπενεφικίου» τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας². Ὁ ναός περὶ τό 1569 ἦταν κατεστραμμένος ἢ ἐτοιμόρροπος, γιά τοῦτο στίς 12 Ἀπριλίου 1569 πολλοί ἀπό τούς κατοίκους τοῦ χωριοῦ «ἐσσηφωνησαν θέληματικὸς τρωπὸν ἡνα ἀνηκοδομίσουν κὲ ανῆστῶρίσουν τὸν θίων κὲ πᾶνσεπτων νάων τῆς ἁγίας Κυρῦᾶκῆς εἰς τὴν μπεριοχὴν χοριοιου τον

2. ΚΑΡΥΔΗΣ, Ἀδελφότητα, σ. 121.

Στανοποῦλάδων εἰς τῶπων λεγόμενον εἰς τήν Λεῦκα, καθὸς πιούσιν ἡ φηλῶθη κέ φηλῶκλησιη ἄνδρες, ὥπος έχωσιν μνημῶσινων ἔωνηων». Τὴν ἀπόφασή τους αὐτὴ κατέγραψαν στίς πράξεις τοῦ νοταρίου Βασιλείου Βλάση³.

ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ. Σέ διαθήκη ἀγνώστου (λείπει ἡ ἀρχὴ τῆς), πού συντάχθηκε περὶ τὸ 1534, περιλαμβάνονται τὰ τῆς ταφῆς τοῦ διαθέτη καὶ τῆς διακοσμῆσεως τοῦ μνημείου του. Ὅρίζει: «και οἱ κονμεσάριοι μου ὅπου θέλω διορθῶσι νά ἐξοδιάσουν νά ὑστ[ορή]σουν τήν ἐκκλησίαν ὅλην μέσα τήν ἁγίαν Τριάδα ἐνω μέλλω θαφῆναι και νά φθιάσουν και το ἐμο μνημῖο με τό βόλτω και να υστορήσουν ανωθεν τον ἐμοῦ μνήματος τήν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου...». Ὁ ναός δέν σώζεται σήμερα. Πρόκειται γιά κάποιον ἀπό τοὺς ναοὺς τοῦ ἐμπορείου τῶν Κορυφῶν ἢ τοῦ προαστείου τῆς Γαρίτσας.

ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ - ΚΑΡΟΥΣΑΔΕΣ. Οἱ πληροφορίες μας γιά τόν ναό καὶ τήν ἀγιογράφισή του σχετίζονται μέ τὴ δραστηριότητα τοῦ Ἀλιβίξη Σκιαδᾶ, στόν ὁποῖο οἱ κτήτορες εἶχαν παραχωρήσει, μέ πράξη τῆς 17 Ἀπριλίου 1737, τόν ναό μέ ὅλα τὰ εἰσοδήματά του. Ἡ παραχώρηση ἀποτελοῦσε τήν ἐλάχιστη δυνατὴ ἀνταπόδοση γιά τὴ σημαντικὴ δωρεὰ ἀγαθῶν πού εἶχε κάνει γιά τόν ναό καὶ γιά τὴ δημιουργία καὶ λειτουργίᾳ ξενοδοχείου, στό ὁποῖο θὰ κατέφευγαν οἱ περιπλανώμενοι ζητιάνοι, οἱ ἱερομόναχοι καὶ οἱ ἄρρωστοι⁴. Στό διάστημα 1737-1739 ὁ Ἀλιβίξης Σκιαδᾶς προέβη σέ ἔργα ἀνακαίνισης, ἀγιογράφησης καὶ ἐξοπλισμοῦ τοῦ ναοῦ μέ βιβλία. Πιὸ συγκεκριμένα, γιά τὸ θέμα πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, τὸ 1738 ἀνέθεσε τήν ἀγιογράφηση τμημάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ στὰ ἔξοδα τοῦ ἴδιου ἔτους σημείωσε: «του αγιογραφον δια να φτησαι την πλατητερα την αγιαν προθεσι του Χριστου και το τεμπλο να φτησση τους αγιους στην εκκλησια και να καμι τις εικονες στο απαλατι τοῦ εδοκα μουνεδα λιτρες εκατό»⁵. Τὸ ἐπόμενο ἔτος ὁ Σκιαδᾶς φρόντισε γιά τὴ συντήρηση τοῦ κτίσματος τοῦ ναοῦ. Στίς 28 Ἰανουαρίου 1739 «εσινεφονισε μετα τον μπαροντα μιστρο Στεφανο Παλαβες κτιστη οπιος μαστρω Στεφανος ὑπόσχετε παρευτις να χαλασι ολο το μιστρισμα το παλεο οπου ησην μιστρισμενι η ανοθεν μονη ηγουν ενα ποδαρι απο κατο απο τα στασιδια και εις τους αγιους και απο πανο απο τα γεγραφισματα εως την κορυφισσον και ολο το αγιο βημα της αυτης εκκλησιας ηγουν απο μεσα φτηανοντας και τα σκισματα της εκκλησιας επητα να μιστρισι διο βολες την αυτην εκκλησια ο μιστριτης ηγουν προτοχοντρα και δευτερο ψηλατον την αυτην εκκλησια οσον και αγιον βημα ηγουν ολο το αγιογραφιστο απομεσα εξο και

3. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.94, φ. 298v-299r.

4. Βλ. ΚΑΡΥΔΗΣ, Ἀδελφότητα, σ. 664.

5. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.87, βιβλίο 60, φ. 37v.

τον μπατον τον στασιδιον....»⁶. Από τά άνωτέρω, λοιπόν, παρέχεται ό terminus ante quem τών τοιχογραφιών του ναού και προσδιορίζεται μέ ακρίβεια ό χρόνος της τοιχογράφησης της κόγχης του ιερού και της Πρόθεσης.

ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙ ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΕΡΣΗΣ - ΠΟΛΗ. Στο βιβλίο έξόδων του ναού, ύπάρχει γιά τό έτος 1606 ή ακόλουθη σημείωση: «εδώσαμε πού έκάμαμε διο ήκονες δεσποτικές του Χριστού και την Παναγή άς φεροντε μας έκόστησαν ήτη πασα με τα ολα, πανή τζουρούνη καρφή κόλα και του μαστόρου που της έκαμε και του άγιογράφου που της άγιογραφεσε όλα τοιορα πο 11, λίτρες 5, γαζέτες 2 1.2»⁷. Ό ναός δέν σώζεται σήμερα.

ΑΓΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ - ΠΕΡΙΒΟΛΙ. Στίς 15 Μαΐου 1567 οί ιερομόναχοι Μελέτιος Γαρδικιώτης και Άγάθων Φραγγιάτης «κυβερνητές» και ιερουργοί του μοναστηριού της Ύ. Θ. Βλαχερνών στο νησί της Έγρίπου στους Κορακάδες και του Άγίου Έλευθερίου στο Περιβόλι, μετοχίου της μονής, ανέλαβαν την ύποχρέωση «να ιστορίσουν την εκκλησιαν του Αγίου Έλευθερίου»⁸.

ΑΓΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ - ΠΟΛΗ. Γιά την εικονογράφιση του ναού, όπως είχε διατηρηθεί έως την καταστροφή του 1944, χαρακτηριστική είναι ή μαρτυρία του έφημερίου του ναού Γεωργίου Σαββανή, όπως ό ίδιος την κατέγραψε στον Κώδικα του ναού: «1943. Αύγούστου 8. Ό Ίταλός Διοικητής των Νήσων Πιέρο Παρίνη έφερεν Ίταλόν φωτογράφον και έφωτογράφησεν την ουρανίαν και τό έσωτερικόν του ιερ. Ναού Αγ. Έλευθερίου ίνα αποστείλη αυτάς εις την αρχαιολογικήν εταιρείαν της Ρώμης. Η ουρανία είναι έργον του Σπυρίδωνος Σπεράντσα. Κατά την γνώμην των αρχαιολόγων είναι έν εκ των καλυτέρων έργων του Σπεράντσα, είναι εκ του Άσματος των Άσμάτων, ό γάμος του Νυμφίου Χριστού μετά της Νύμφης Έκκλησίας, έργον μοναδικόν, έχει τούς προφήτας και τούς Ευαγγελιστάς, τό δέ χρύνωμα είναι εις άρίστην κατάστασιν. Η εκκλησία έχει θαυμασίας εικόνας έργα του 1600 και 1700, Κωνσταντίνου Κονταρίνη, Χρυσολορά, Σπεράντσα, Κόκλα και Παραμυθιώτη. Τά Δεσποτικά είναι άρίστης Βυζαντινής τέχνης αλλά άνευ χρονολογίας και άγνώστου ζωγράφου»⁹.

ΑΓΙΟΙ ΙΑΣΩΝ ΚΑΙ ΣΩΣΙΠΑΤΡΟΣ - ΓΑΡΙΤΣΑ. Ό όριζόμενος στά 1514 ιερουργός του ναού, ιερομόναχος Παλλάδιος Κουρτέσης, ανέλαβε την ύποχρέωση

6. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.87, βιβλίο 60, φ. 30ν. Ό όρος «αγιογραφιστο» στο παράθεμα σημαίνει τό μέρος του ναού που δέν είναι άγιογραφημένο.

7. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 234, filzetta 1, φ. 141r.

8. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.178, φ. 335r.

9. Ίερός Ναός Άγίου Έλευθερίου Πόλεως, Κώδικας, φ. 136r (σ. 265).

νά «ποιήσει ζωγραφίας άνωθεν της βασιλικής πύλης της μονής τας μορφάς των αποστόλων Ιάσωνος και Σωσιπάτρου» μέ δικά του έξοδα¹⁰.

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ - ΕΞΑΧΕΙΡΑΔΕΣ. Τό 1526 ό Άνδρέας Θόδοτος, κτήτορας τοῦ ναοῦ, κατέστησε τόν ιερέα Σέβο Σεμικό άδελφό καί κτήτορα τοῦ ναοῦ μέ τόν όρο νά άποπερατώσει τόν ναό «σκεπάσει, οικοδομησει και ιστορήσει»¹¹.

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΡΙΓΑΝΙΤΗΣ - ΤΡΙΚΛΙΝΟ. Στίς 14 Μαΐου 1569 ή ιδιοκτήτρια κατά τό ήμισυ τοῦ ναοῦ τοῦ Άγίου Νικολάου τοῦ Ριγανίτη όρισε ιερουργό στό μεριδίό της τόν ιερέα Μιχαήλ, ό όποίος έκτός τών άλλων ανέλαβε τήν ύποχρέωση νά ιστορήσει τά βημόθυρα καί τό τέμπλο τοῦ ναοῦ¹².

ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ - ΚΑΒΑΛΟΥΡΙ. Μέ τήν πράξη τῆς 29 Μαρτίου 1511 οί κητόρισες τοῦ ναοῦ τόν παραχώρησαν ισοβίως στόν μέλλοντα νά ιερωθεῖ Ίωάννη Άμπρουζο, ό όποίος αναλάμβανε τήν ύποχρέωση νά φτιάξει τόν νάρθηκα «τοῦ αγίου Παντελεήμονος και τό κελι και να τελειώσει την ζωγραφισην όπερ άρχισαν από κεί και έμπροσθεν»¹³.

ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ - ΔΟΥΚΑΔΕΣ. Στίς 25 Μαρτίου 1536 οί κήτορες τοῦ ναοῦ, μέλη τών γενεών Λίβερη καί Γλυκιώτη, άποφάσισαν «να βαζουνε ασπρα ν' ηγουν πενιτα τα ημησα η λιβερατες και τα ετερα ημησα η γλυκιοταδες δια να καμουν την ιστορια του αγιου»¹⁴.

Υ. Θ. ΑΝΤΙΒΟΥΝΙΩΤΙΣΣΑ - ΚΟΡΑΚΑΔΕΣ. Στίς 16 Νοεμβρίου 1695 ή Κορνέλια, σύζυγος ποτέ Δημητρίου Πετρετίνου, άφησε μέ τή διαθήκη της χρήματα γιά τήν κατασκευή τοῦ τέμπλου καί τών εικόνων τών Άποστόλων στόν ναό¹⁵.

Υ. Θ. ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑ - ΒΟΥΝΙΟΧΩΡΙ. Στίς 16 Ίουνίου 1513 ό ιερομόναχος Μαλαχίας Λιτσάρδης όρίστηκε ισόβιος ιερουργός τοῦ ναοῦ τῆς Ύ. Θ. Παντάνασσας στό χωριό Βουνιοχώρι (=Έγνιοχώρι = Νεοχώρι), ιδιοκτησίας τοῦ Άντωνίου Ρεμούνδου, μέ τόν όρο νά τόν ανακαινίσει έκ βάθρων «και να ηστορίση και την ηκώνα του προσκυνημάτων της Υπεραγίας Θεοτόκου» σέ τρία χρόνια¹⁶. Ό ναός πρέπει νά ταυτίζεται μέ αυτόν πού ανέλαβε νά ιστορήσει πολλά χρόνια άργότερα ό Λεονάρδος Δελάρτας.

10. Α.Ν.Κ., Δ.Σ. 4.7, φ. 43r.

11. Α.Ν.Κ., Δ.Σ. 7.3, φ. 7v-8r.

12. Α.Ν.Κ., Συμβ. Ρ.17, φ. 1r.

13. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.11, φ. 58v.

14. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.145, φ. 52v.

15. να κάμουν ενα τεμπλο ταυληνο με τους αποστόλους (Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.392, βιβλίο 2, φ. 91v-92v).

16. Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.225, φ. 246r.

Υ. Θ. ΚΟΚΚΙΝΑΔΑ - ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΔΩΡΟΙ. Στίς 11 Φεβρουαρίου 1590 ὁ «ἅγιο-γράφος» Τζώρτζης Δεληγότης συμφώνησε μέ τόν ἱερομόναχο Λαυρέντιο Χαρίτωνα, ἡγούμενο καί ἱερουργό τῆς Ὑ. Θ. Κοκκινάδας, νά ἀγιογραφήσει ὅλη τήν ἐκκλησία. Σέ καταγραφή τῶν ἔργων τοῦ μοναχοῦ Λαυρεντίου Χαρίτωνος στή μονή, πού ἔγινε ἔπειτα ἀπό πρόσταγμα τοῦ Βαίλου Jacopo Pesaro στίς 27 Ἰανουαρίου 1592, σημειώνεται μεταξύ ἄλλων καί μία εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καθὼς καί ὅτι πῆρε ὁ «στορογράφος τολορα ιά κανομεν και εξοδον του μαστόρου και του μαθητή του τολορα η»¹⁷.

ΟΙ ΖΩΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ

Στήν ἐνότητα αὐτή περιλαμβάνονται ἀλφαβητικά ὅλα τά ὀνόματα τῶν ζωγράφων καί ἀγιογράφων, γιά τούς ὁποίους ἐντοπίστηκαν στοιχεῖα. Ἀπό τόν Μ. Χατζηδάκη ἔχει διατυπωθεῖ ἡ ἀμφιβολία ἂν ὅλοι ὅσοι χαρακτηρίζονται ὡς ζωγράφοι ἦταν πράγματι ζωγράφοι, ἐφόσον δέν ὑπάρχει μνεῖα συγκεκριμένου ἔργου τους, καί ὄχι ἀπλοί διακοσμητές¹⁸. Ἀφήνουμε τήν ἀντιμετώπιση τῆς προβληματικῆς αὐτῆς σέ ἄλλους εἰδικούς μελετητές. Ἐδῶ περιοριζόμαστε νά ἀναφέρουμε καθέναν πού προσφωνεῖται ἢ αὐτοχαρακτηρίζεται ὡς ζωγράφος, ἀγιογράφος ἢ εἰκονογράφος· ἄλλωστε ἡ πιθανότητα νά βρεθεῖ κάποιο νέο ἔργο ἢ νά ταυτιστεῖ ἔργο ἀπό τά ἤδη γνωστά παραμένει πάντα.

*Ἀγγελάτος Θεόδωρος*¹⁹, *ἱερέας, 1806-1816*

Στά ἔως σήμερα γνωστά γιά τήν ἐπαγγελματική του δραστηριότητα προσθετά καί τά ἀκόλουθα:

Στίς 4 Μαρτίου 1797 τοῦ καταβλήθηκαν 20 τάλαρα γιά τήν κατασκευή εἰκόνας καί δύο ἀντιμνησίων γιά τήν Ὑ. Θ. Ἀγραφῶν²⁰.

Στίς 25 Ὀκτωβρίου 1808 καί στίς 15 Ἰουνίου 1809 σύναψε συμφωνίες μέ τούς ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς Βαρυπατάδων γιά τήν ἀγιογράφιση τμημάτων τῆς ἐκκλησίας²¹.

17. Α.Ν.Κ., Συμβ. Κ.404, φ. 197ν.

18. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Ζωγράφοι, σ. 12.

19. Γιά τό ἔργο του βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Ζωγράφοι, σ. 145-146. Ἐπίσης ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες, σ. 164-166.

20. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 5, βιβλίο 1, φ. 154r.

21. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 52, δέση χ.ᾠ.

Τό 1815 άσχολήθηκε μέ τήν άγιογράφηση τών δύο «ποδιών» τοῦ τέμπλου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη Καρακούζη στό Μαντούκι καθώς καί μέ τήν άγιογράφηση τῆς εἰκόνας τών άγίων Θεοδώρων γιά τόν ἴδιο ναό, ὅπως προκύπτει ἀπό βεβαίωση τοῦ ζωγράφου τῆς 23 Ἰουνίου 1815, ὅπου βεβαιώνει ὅτι ἔλαβε γιά τήν ἐργασία του τό ποσό τών 24 ταλήρων²².

Ἀλιπράντης Σπύρος²³, 1755

Σέ κατάλογο ἐξόδων τοῦ ἔτους 1755 τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θ. Σπηλαιώτισσας πόλεως σημειώνεται στίς 3 Αὐγούστου ἡ καταβολή χρημάτων στούς άγιογράφους ἱερέα Δαμαρᾶ καί Σπύρο Ἀλιπράντη, «διὰ τὴν τελήσιν τῶν σουάτζων καί σάλδο φατούρας τους»²⁴.

Ἀσπιώτης Νικόλαος, 1845

Στίς 12 Ἰουλίου 1845 ὑπογράφει βεβαίωση ὅτι ἔλαβε 16 τάληρα γιά ἓνα δεσποτικό τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, πού ζωγράφισε, καί γιά τό χρύσωμα τῆς κορνίζας τοῦ Προδρόμου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ὑ. Θ. Πλατυτέρας καί Τριμάρτυρος²⁵.

Ἀστράς Μανώλης, 1721

Σημειώνεται ὡς μάρτυρας μέ τήν ιδιότητα τοῦ ζωγράφου - «*κιρ Μανολις Ἀστρας ζωγραφος*» - σέ συμφωνητικό πού συντάχθηκε στίς 14 Σεπτεμβρίου 1721 ἀνάμεσα στούς ἐπιτρόπους καί τούς ἐφημερίους τοῦ ναοῦ τοῦ Παντοκράτορα Μακράδων²⁶.

Βιτουλαδίτης Χαράλαμπος, 1844

Στίς 15 Νοεμβρίου 1844 βεβαιώνει ὅτι κατά παράκληση τών ἐπιτρόπων τών Ἁγίων Πάντων Πόλεως ἀσημοχρύσωσε τό πρῶτο μέρος τοῦ καταπετά-

22. Γ. ΖΟΥΜΠΟΣ, Ἐκκλησία άγ. Ἰωάννη τοῦ Καρακούζη (ἄη Παννόπουλος). Ἡ ἀνακαίνιση τοῦ 1815, ἐφημ. *Κερκυραϊκό Βῆμα*, ἀρ. φ. 1689 τῆς 9.6.1985.

23. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, *Ζωγράφοι*, σ. 161.

24. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 214, βιβλίο 2, φ. 133ν.

25. Αθ. ΤΣΙΠΣΑΣ, "Τριμάρτυρος" ναός τών Κρητῶν προσφύγων στήν Κέρκυρα, *Δελτίον Ἀναγνωστικῆς Ἑταιρίας Κερκύρας* 19 (1982) 174. ΛΥΚΙΣΣΑΣ, Ἑστία, σ. 79-80.

26. Α.Ν.Κ., Μ.Π. 23, φ. 137ν.

σματος. Ἡ ἐργασία του κόστισε 23 ἐνετικά τάληρα. Πά τήν πληρωμή του δέχτηκε νά λάβει μερικές παλαιές εἰκόνες ἄχρηστες γιά τήν ἐκκλησία, οἱ ὁποῖες κοστολογήθηκαν στά 10 τάληρα, καί τό ὑπόλοιπο τό ἔλαβε σέ μετρητά²⁷. Στήν ἀπόδειξη ὁ ἴδιος δηλώνει «μάστορας ζωγράφος» καί ὑπογράφει ὡς «χρωματογράφος».

Δαμαρᾶς [Νικόλαος]²⁸, ἱερέας, 1755

Σημειώνεται μαζί μέ τόν Σπύρο Ἀλιπράντη σέ ἐργασίες στόν ναό τῆς Ὑ. Θ. Σπηλαιώτισσας Πόλεως²⁹. Πιθανότατα ταυτίζεται μέ τόν ἱερέα Νικόλαο Δαμαρᾶ, ὁ ὁποῖος σημειώνεται ὡς ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θ. Σωτηριώτισσας στό Παλαιό Κάστρο τῆς πόλης στήν πρωτοπαπαδική ἐπίσκεψη τοῦ ναοῦ πού ἔγινε στίς 19 Σεπτεμβρίου 1754³⁰.

Δελάρτας Λεονάρδος³¹, 1563-1598

Στίς πηγές σημειώνεται ὡς «ἁγιογράφος»³². Εἶναι ἤδη γνωστό ὅτι στίς 13 Ὀκτωβρίου 1584 ἀνέλαβε νά διδάξει ζωγραφική στόν Ἰωάννη, γιό τοῦ Δημητρίου Προσαλέντη, καί ὅτι στίς 23 Μαρτίου 1590 ἀνέλαβε τήν ἁγιογράφιση τῆς Παντάνασσας (Ἐγνιοχωρίου = Νεοχωρίου) Λευκίμμης. Νεότερες πληροφορίες ἐκτείνουν τά χρονικά ὅρια τοῦ βίου του ἀπό τό 1563 ἕως τό 1598.

Ἀναφέρεται ὡς μάρτυρας στή συμφωνία μεταξύ τῶν ζωγράφων Ἰωαννίκου Μπογδάνου καί Ἡλίου Μαυροκέφαλου, πού συντάχθηκε στίς 2 Δεκεμβρίου 1563, χωρίς μνεία τοῦ ἐπιτηδεύματός του³³. Ὁρίστηκε διαιτητής γιά τήν ἐπίλυση διαφορᾶς οἰκονομικῆς φύσεως μεταξύ τῶν ζωγράφων Ἰωάννη Προσαλέντη καί Ματθαίου Κάφιρη στίς 13 καί 14 Ὀκτωβρίου 1596³⁴.

27. Γ. ΖΟΥΜΠΟΣ, Ἡ συναδελφική ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Πάντων Πόλεως, ἐφημ. *Κερκυραϊκό Βῆμα*, ἀρ. φ. 2086-2091 τῆς 3-10.12.1986.

28. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, *Ζωγράφοι*, σ. 238.

29. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 214, βιβλίο 2, φ. 133ν.

30. ΚΑΠΑΔΟΧΟΣ, Ναοί, σ. 368.

31. Πά τόν ζωγράφο βλ. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις, σ. 296-297, ὅπου τά βιογραφικά του στοιχεῖα, καί σ. 299-300, ἡ δημοσίευση τῆς μαθητείας καί τῆς σύμβασης ἁγιογράφησης τῆς Παντάνασσας. Βλ. ἐπίσης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, *Ζωγράφοι*, σ. 260. ΤΖΙΒΑΡΑ, *Σχολεῖα*, σ. 254.

32. Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.213, φ. 124ν τῆς 6.6.1597.

33. Ἐγγράφο ἀρ. 2.

34. Ἐγγράφο ἀρ. 5 καί 6.

Ἀπό τήν οἰκονομική του δραστηριότητα σημειώνουμε: τήν πράξη τῆς 13 Φεβρουαρίου 1575 μέ τήν ὁποία ἔδωσε χωράφι γιά καλλιέργεια³⁵, τήν πράξη τοῦ 1592 μέ τήν ὁποία πάκτωσε ἐλαιόδενδρα τῆς περιουσίας του³⁶, τήν πράξη τῆς 6 Ἰουνίου 1597 μέ τήν ὁποία πάκτωσε στόν Ἀθάνο Κουβάτη, στόν Μικέλη Στρατηγό καί στόν Ἀντώνιο Πάσκα τά ἐλαιόδενδρα πού εἶχε στήν περιοχὴ τοῦ Κατατζάρου³⁷, τήν πράξη τῆς 3 Ἰουλίου 1598 μέ τήν ὁποία πάκτωσε στόν Ἀντώνιο Σκουρδουμπή ἀμπέλι του στήν περιοχὴ τῆς Ἐφρας³⁸ καί τήν πράξη τῆς 5 Ἰουλίου 1598 μέ τήν ὁποία πάκτωσε στόν Πέτρο Περούλη τήν τεταρτία πού πλήρωνε γιά τό ἀμπέλι στήν περιοχὴ τῶν Μαμάλων³⁹.

Δεληγότης Τζώρτζης, 1590

Στίς 11 Φεβρουαρίου 1590 ὁ «ἁγιογράφος» Τζώρτζης Δεληγότης συμφώνησε μέ τόν ἱερομόναχο Λαυρέντιο Χαρίτωνα, ἡγούμενο καί ἱερουργό τῆς Ὑ. Θ. Κοκκινάδας, νά ἁγιογραφήσει ὅλη τήν ἐκκλησία. Συγκεκριμένα, συμφώνησε «να ἡστορησι καί δουλευσι καί τεληση ὅλην τὴν ἐκκληση ἀπο μεσα ὅλη τρηγήρου ἀποκάτου ἔως ἀπάνου αγίους μεγάλους, πόλους, ἐορτάδες καί τάλα παντα στασήδηα ὡμορφα καλά καί τήμηα καθὸς ἐνε ἡ ταξη των ἐκκλησηων». Ἐπίσης συμφώνησε «να ἡστορησι καί τόν Ἀσάνη καί τὴν γηνή του ὅς καθὸς ἦτον εκπαλε», καθὸς ἐπίσης νά ἐπιμεληθεῖ «τὴν κημησι της Παναγης προσκηνημα νά κάμη τα στεφανια με το χρησάφη ὅλης της ἐορτης της κήμησις ος καθος ἐνε ἡ ταξη καί πρέπος καλά καί πιστα». Γιά τήν ὅλη ἐργασία οἱ συμβαλλόμενοι συμφώνησαν στό ποσό τῶν 67 ταλήρων καί στήν καταβολή τῶν ἐξόδων διατροφῆς, ὅταν θά δούλευε στή μονή. Ἡ ἀποπληρωμὴ θά γινόταν σταδιακά μέ τήν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν: «δουλεβοντας καί πληρονοντας κατὰ τὴν δουληά οπου κάνη». Ὁ ἁγιογράφος θά ἄρχιζε τήν ἐργασία ἀπὸ τήν ἀρχὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, πού συνέπιπτε τότε μέ τήν 1 Μαρτίου, καί ὑποσχόταν πὺς δέν θά ἀπασχολοῦνταν σέ ἄλλη ἐργασία, χωρὶς τήν ἄδεια τοῦ ἱερομονάχου.

Προφανῶς ἡ συμφωνία ἀφοροῦσε στήν τοιχογράφηση τοῦ ναοῦ. Τό εἰκονογραφικὸ πρόγραμμα δέν ὁρίζεται βέβαια μέ ἀκρίβεια, θά ἔπρεπε ὁμως νά ἀκολουθήσει τήν «τάξη τῶν ἐκκλησιῶν». Σημειώνεται πάντως

35. A.N.K., Συμβ. B.206, βιβλίο 1, φ. 279r.

36. A.N.K., Συμβ. P.26, φυλλάδιο 3, φ. 43r.

37. A.N.K., Συμβ. Π.213, φ. 124v.

38. A.N.K., Συμβ. K.233, φ. 16v.

39. A.N.K., Συμβ. Π.213, φ. 223r.

χαρακτηριστικά ότι η άγιογράφηση τῶν τοίχων θά γινόταν ἀπό κάτω ἔως πάνω, καί ὅτι θά ὑπῆρχαν μεγάλοι ἅγιοι, μᾶλλον ὀλόσωμοι, καθὼς καί «πόλοι», δηλαδή μορφές ἁγίων σέ κυκλικά πλαίσια. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐπισήμανση ὅτι θά ἔπρεπε νά ἰστορηθεῖ ἐπίσης ὁ Ἀσάνης μέ τή σύζυγό του, ὅπως ἦταν παλαιότερα. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ συμφωνία ἀναφέρεται σέ ἐκ νέου άγιογράφηση τοῦ ναοῦ καί ἐπανάληψη, τουλάχιστον σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τόν Ἀσάνη, τοῦ παλαιότερου εἰκονογραφικοῦ προγράμματος. Ὁ Ἀσάνης, πιθανότατα ἦταν ὁ παλαιός κτήτορας τοῦ ναοῦ, δέν γνωρίζουμε ὅμως τίποτε γι' αὐτόν⁴⁰.

Δημησιάνος Ἀντζολος⁴¹, 1786-1798

Ἀπό ἀπόδειξη τῆς 26 Φεβρουαρίου 1786 προκύπτει ἡ συνεργασία του μέ τούς συνδίκους τῆς Κοινότητος τῆς πόλης καί ἡ ἀνάθεση σ' αὐτόν τῆς εἰκονογράφησης κουτιοῦ (σκάτολας) μέ τίς μορφές τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καί τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη Προδρόμου, πιθανότατα στόν τύπο τῆς Δέησης⁴².

40. Οἱ πληροφορίες μας γιά τή μονή ἀρχίζουν ἀπό τό 1512 (Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.225, φ. 202r πράξη τῆς 10.3.1512), ἔως τό 1550, ὅμως στίς πηγές ἀναφέρονται μόνον οἱ ἱερομόναχοι πού τήν ἱερουργούσαν, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν παράλληλα καί τόν τίτλο τοῦ ἡγουμένου. Ἀπό πράξη τῆς 3.9.1550 πληροφοροῦμαστε ὅτι τότε κτήτορας τῆς μονῆς ἦταν ὁ Ἀλμβίζης Δελαμπιόντας (Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.187, φ. 198r), σέ πράξη τῆς 26.2.1563 ὡς κτήτορες ἀναφέρονται ἡ Ἐλενα Δαρμέρα, ὁ Ἀλμβίζης καί ὁ Λουκάς Δελαμπιόντας (Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.40, φ. 337v-338r) καί σέ πράξη τῆς 21.12.1588 ὡς κτήτορας ἀναφέρεται ὁ εὐγενής Σίμιος Δελαμπιόντας (Α.Ν.Κ., Συμβ. Κ.404, φ. 32r). Στά μετέπειτα χρόνια ὁ ναός καί ἡ μονή ἀποκοτῶν συναδελφικό χαρακτήρα.

Τό ἐπώνυμο Ἀσάνης ἀπαντᾷ στίς πηγές σπάνια. Γνωρίζουμε τόν Γεώργιο Ἀσάνη, τόν ἐπιλεγόμενο Σοφιανό, ὁ ὁποῖος τόν Ἰανουάριο τοῦ 1473 συμφώνησε μέ τήν Ἀγγελίνα καί τήν δέχτηκε στή δούλευσή του γιά 4 χρόνια, ἀναλαμβάνοντας τήν ὑποχρέωση νά τήν παντρεύει καί νά τήν προικίσει (ΙΩ. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ - Γ. ΡΟΔΟΛΑΚΗΣ, Οἱ πράξεις τοῦ νοταρίου Κέρκυρας Ἰωάννη Χοντρομάτη (1472-1473), *Ἐπετηρίδα τοῦ Κέντρου Ἑρευνῆς τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν* 32 (1996) 173, ἀρ. πράξης 51). Ὁ ἴδιος πιθανόν ἀναφέρεται ὡς «ποτέ» σέ πράξη τῆς 8.6.1511, ὅπου ἐπίσης σημειώνεται ὁ γλός του Φράγγος καί ἡ σύζυγός του Μάρθα (Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.11, φ. 96v). Τέλος, εἶναι γνωστός καί ὁ νοτάριος Νικόλαος Ἀσάνης, τοῦ ὁποῖου σώζεται μιά πράξη τοῦ ἔτους 1524, ἡ δραστηριότητά του ὅμως βεβαιωμένα ἐκτείνεται τουλάχιστον ἀπό τό 1511 ἔως τό 1531, ὁ δέ θάνατός του ὀρίζεται πρὶν ἀπό τό 1535 (ΔΗΜ. ΚΑΡΥΔΗΣ, Νοταρικές πράξεις Κορυφῶν (1488-1489), *Περί Ἱστορίας* 3 (2001) 101).

41. Βλ. ἐπίσης ΧΑΤΖΗΛΑΚΗΣ, Ζωγράφοι, σ. 265. ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες, σ. 154-155.

42. Α.Ν.Κ., Ἐνερ. 90, δέσημ 5, φ. 8 (ἀπόδειξη ἀρ. 8).

1786 Φεβρουαρίου 26: Ε.Π. Πίστην ποιῶ ἐγὼ ὁ κάτωθεν γεγραμένος ὅτι νά ἐξωγράψω εἰς

Γνωρίζουμε επίσης ότι ζωγράφισε μεγάλη εικόνα με την άπεικόνιση της εορτής της πρώτης της Ίνδίκτου για λογαριασμό της μονής Παλαιοκαστρίτσας. Η εικόνα είχε ήδη φιλοτεχνηθεί και είχε πληρωθεί πριν από το τέλος του 1797. Την 1 Ίανουαρίου 1798 μεταφέρθηκε στο μοναστήρι και πληρώθηκαν οι μεταφορείς, ενώ δόθηκε επιπλέον «μποναμάς» στον ζωγράφο. Οι πληροφορίες μας προέρχονται από την καταγραφή των εξόδων της μονής του έτους 1798⁴³.

Ευστάθιος Ίάκωβος, 1545-1546

Είναι γνωστός με την ιδιότητα του «ζωγράφου» από πράξη χωρίς ήμερομηνία, ή όποια όμως μπορεί να χρονολογηθεί μεταξύ των ετών 1545 και 1546, με την όποια έξουσιοδοτεί τον Ιωάννη Κρούστα να λάβει από τον ζωγράφο Δανιήλ Πρινοκοκά 52 ασπρα τούρκικα, πού του χρεωστοῦσε ο τελευταῖος⁴⁴.

Ταυτίζεται, πιθανόν, με τον ομώνυμο ζωγράφο και πρωτονοτάριο Ἄρτης, ή δραστηριότητα του οποίου εκτείνεται στα έτη 1537-1552⁴⁵.

Κάφιος Ματθαῖος, 1596

Πληροφορίες γι' αὐτόν ὑπάρχουν σέ δύο ἔγγραφα τῆς 13 καί 14 Ὀκτωβρίου 1596 πού ἀναφέρονται στήν ἐπίλυση διαφορῶν του μέ τόν ζωγράφο Ἰωάννη Προσαλέντη. Βλ. ἀναλυτικότερα γιά τό ζήτημα παρακάτω.

Κόκλας Δανιήλ⁴⁶, ἱερομόναχος, 1833-1842

Στίς γνωστές πληροφορίες γιά τό ἔργο του προσθετέα καί τά ἑξῆς:

μίαν σκάτολα τόν Εστανρομένον Χριστόν, τήν Παναγίαν, καί Ἅγιον Ἰωάννην καί ἔλαβα διά κόπον μου, καί ἔξοδον, ἀπό τοὺς ἐκλαμπροτάτους, καί εὐγενεστάτους σιντήχους, λίτρες εἴκοσι τέσσαρες, ἤγουν τάλαιο βενέτικο ἓνα, καί οὗτος υπογράφωμε. Ἀντζολος Δημησιάνος εἰκονογράφος.

43. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 333, βιβλίο 2, φ. 210ν. Τό κείμενο ἔχει ὡς ἑξῆς: 1798 προτη Ιανουαρίον ἐδόσα διο ανθρωπων ὁποῦ ὕφεραν την μεγαλην ικονα ζωγραφισμένη ή εορτή της πρώτης της ινδίκτου ζωγραφισμένη από τον Δημησιανο και πλερομενην προ κηροῦ μονεδα 20. Καί διά μποναμᾶν του αφτου ζωγραφου Δημησιανου ηκοση τεσερης 24.

44. Ἔγγραφο ἀρ. 4.

45. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Ζωγράφοι, σ. 286.

46. Γιά τόν ζωγράφο βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 100. ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες, σ. 171-174.

Τό 1833 ζωγράφισε εικόνα σέ μετάξι καί άσήμωσε τά πόμολα τής «σκόλας» στό μοναστήρι τής Παλαιοκαστρίτσας. Πιά τήν έργασία του έλαβε 39 βενετικά τάληρα⁴⁷.

Γνωρίζουμε έπίσης ότι τό 1842 ζωγράφισε τήν εικόνα των άγίων Πάντων πού εΐναι τοποθετημένη στον νότιο τοΐχο τής έκκλησίας των Άγίων Πάντων Πόλεως⁴⁸. Άναφέρονται έπίσης εικόνες του στον Άγιο Έλευθέριο Πόλεως⁴⁹.

Κονοφάος Ίωάννης⁵⁰, ιερέας, 1786-1807

Τό 1786 ζωγράφισε γιά τόν ναό τής Όδηγήτριας του Μιτζιβίρη στή Γαρίτσα τούς τέσσερις προφήτες Δαβίδ, Δανιήλ, Ήλία καί Έλισσαίο καί έλαβε ως άμοιβή τέσσερα βενετικά τάληρα. Οί εικόνες παραγγέθηκαν από τόν ήγούμενο τής μονής Ζωοδόχου Πηγής Καστελλάνων Μέσης Εύγένιο Στέφανο, ό όποιος κατέγραψε τό έξοδο σέ κατάστιχο τής μονής⁵¹.

Τό 1795 έργάστηκε στον ναό τής Ύ. Θ. των Μαμάτων, όπως προκύπτει από βεβαίωση στήν όποία σημειώνει ότι «ζωγράφισε» τά στασίδια καί δεκαοκτώ άστρα καί τίς εικόνες τής Θεοτόκου μέ δύο άγγέλους πάνω από τήν Άγία Τράπεζα καί τή Γέννηση στήν Πρόθεση του ναού⁵².

Τό 1803 ζωγράφισε γιά τόν ναό τής Ύ. Θ. των Πάγων τρεις εικόνες, ένα δεσποτικό καί δύο του Τριμόρφου, καί πληρώθηκε μέ τό ποσό των 22 ταλήρων⁵³.

47. Α.Ν.Κ., Άρχεΐο Θρησκείας Ι, φάκελος 242, φίλτζα 12, φ.χ.ά.

1833 Νοεμβρίου 15 Ε.Π.

Ελαβα έγω ό κάτωθεν γεγραμένος από τόν κύρ Άναστάσιον Μιχαλά από χωρίον Λάκονες ως έπίτροπος του καθηγουμένου κυρίου Καλλινίκου Βηθλυνίτην τάληρα βενέτηκα τριάκοντα ένέα καί αυτά τά έλαβα διά τήν ζωγραφίαν καί μετάξη τό πανί, καί πόμολα άσμομένα τής σκόλας όποϋ έγινε εις το μοναστήριον Παλαιοκαστρήτσας καί όμολογώ ύποσημειούμενος.

Δανιήλ Ίερομόναχος Κόκλας ζωγράφος.

48. Γ. ΖΟΥΜΠΟΣ, Ή συναδελφική έκκλησία των Άγίων Πάντων Πόλεως, έφημ. Κερκυραϊκό Βήμα, άρ. φ. 2086-2091 τής 3-10.12.1986.

49. Ίερός Ναός Άγίου Έλευθερίου, Κώδικας, φ. 136r (σ. 265) ένθύμηση τής 8.8.1943.

50. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 101. ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες, σ. 161-162.

51. *έκαμεν... εις τήν έκκλησίαν τής Όδηγήτριας του Μιτζιβήρι εις τήν άκρογναλιά τής Γαρίτσας τούς τέσσαρους προφήτας ήγον τόν προφητάναξ Δαβίδ. Δανιήλ. Ήλιαν. καί Έλισσαίων. καί έπηρε ό έλλαβεάτατος παπά κύρ Ίωάννης Κονοφάος ζωγράφος διά μισθόν του τάλαρα βαινέτικα τέσσαρα* (Α.Ν.Κ., Α.Ε.Δ. 224, κατάστιχο 7, φ. 11).

52. *Πίστιν ποιώ ότι εξωγράφισα εις την εκκλησίαν της Ύ. Θ. των Μαμάτων τα στασίδια φιντο ρμεσο καί δεκοχτώ αστρα. Ακομι εξωγράφισα καί μεσα εις το βήμα επανω εις την Αγία Τράπεζα την Θεοτόκο με δύο Αγγέλους και εις την Πρόθεσιν την Γεννησιν του Χριστού ... καί έλαβα τάλαρα 17 καί λίτρες 5* (Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 352, δέση 2, έγγραφο 22).

53. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 502, βιβλίο, φ. 48r: 3 Σεπτεμβρίου 1803 δια ταλαρα εικοσι δύο δοσμενα του

Τό 1807 ζωγράφισε τόν Ἐπιτάφιο Θρῆνο γιά τό τέμπλο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Πέτρας στό χωριό Περίθεια καί πληρώθηκε μέ τό ποσό τῶν 12 ταλήρων, ὅπως προκύπτει ἀπό τή σχετική ἀπόδειξη πού ὑπογράφει ὁ ἴδιος⁵⁴.

*Κόνταρης Κωνσταντῖνος*⁵⁵, 1700

Πός τοῦ Νικολάου, κάτοικος Κερκύρας. Τήν 1 Ὀκτωβρίου 1700 σύναψε συμφωνία γιά τήν ἀγιογράφηση δύο εἰκόνων. Σύμφωνα μέ τό ἔγγραφο πού συντάχθηκε, ὁ ἱερομόναχος Νικόδημος Διμόρης, μοναχός τῆς μονῆς Σταυρονικήτα τοῦ Ἀγίου Ὁρους, χρειαζόταν δύο εἰκονίσματα, τό ἓνα μέ τήν ἱστορία τῆς Θεοτόκου μέ τούς 24 Οἴκους καί τό ἄλλο μέ τόν ἅγιο Δημήτριο πλαισιωμένο ἀπό δέκα σκηνές τοῦ μαρτυρίου του, τά ὁποῖα νά εἶναι σέ μέγεθος ἴδια μέ τό εἰκονίσμα τῆς Θεοτόκου μέ τούς Οἴκους πού ἦταν τότε κρεμασμένο στόν δεξιό τοῖχο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου καί Ἀγίας Παρασκευῆς στίς Στέρνες. Συμφώνησε λοιπόν μέ τόν «ἀγιογράφο» Κωνσταντῖνο Κόνταρη τήν κατασκευή τῶν δύο εἰκόνων, οἱ ὁποῖες θά παραδίδονταν ἕως τόν ἐπόμενο Ἀπρίλιο τοῦ 1701, καί ὁρίστηκε ἡ τιμή τους στά 24 ρεάλια, ἀπό τά ὁποῖα ὁ ζωγράφος ἔλαβε προκαταβολικά 10 ἀσημένια δουκάτα. Τελειώνοντας τά δύο εἰκονίσματα ὁ Κόνταρης θά τά παρέδιδε στόν «σπιτζιέρη» Στέλιο Γκογιτζά ἀπό τόν ὁποῖο θά λάμβανε καί τό ὑπόλοιπο τῆς ἀμοιβῆς του. Σέ περίπτωση θανάτου τοῦ ζωγράφου πρὶν ἀπό τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου, θά γινόταν ἐκτίμηση τῆς ἕως τότε ἐργασίας ἀπό «ἀγιογράφο» καί θά καθορίζονταν οἱ ὑποχρεώσεις τῶν δύο μερῶν⁵⁶.

*Κονταρίνης Κωνσταντῖνος*⁵⁷, 18ος αἰώνας

Ἀναφέρονται ὡς ἔργα του τό τέμπλο καί ἡ εἰκόνα τοῦ Ἀγίου

εὐλαβοῦς Ἰωαννον ιερεως Κονοφάου διά οἰκονογράφισμα τριων ἡκονων διά το τέμπλο ένα δεσποτικό καί δύο δια το τμήρορφο.

54. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 450, ὑποφάκελος [7], ἀπόδειξη ἀρ. 8.

1807 Ἀπρηλιον 13 Πίστην πνῶ ὁ ὑπογεγραμένος ὄτη ἐξωγράφησα ἡς τήν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου εἰς τό χωρίον Περίθηα μήα ἡκῶνα διά τό τέμπλο ἐπάνο ταῖς θήραις τόν ἐπιτάφιον θρῖνον καί διά κόπον καί ἐξοδών μου ἔλαβα ἀπό τόν κήρ Πέτρον Κηροδῶρη κυβερνιτῆν τῆς ἀνοθεν τάλαρα 12. Ἰωάννης ἱερεὺς Κονοφάος.

55. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 102.

56. Βλ. ἔγγραφο ἀρ. 8.

57. Πά τόν ζωγράφο καί τό ἔργο του βλ. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Εἰκόνες, σ. 163, ὅπου καί ἄλλη βιβλιογραφία. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 104-106. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ἐπιδράσεις, σ. 176-188.

Παντελεήμονος στον ναό της Ὑ. Θ. Μανδρακιώτισσας⁵⁸. Ἀναφέρονται επίσης εἰκόνες του στον Ἅγιο Ἐλευθέριο πόλεως⁵⁹.

Κονταρίνης Νικόλαος⁶⁰, 1689

Στίς 16 Αὐγούστου 1689 ὁ «μισέρ Νηκολάκις Κονταρίνης αγιογράφος κάτικος Κοριφόν» ὑπογράφει ὡς μάρτυρας σέ ἀναγραφή (ἰνβεντάριο) ἀντικειμένων τῆς μονῆς Ὑ. Θ. Παλαιοκαστριτίσας⁶¹.

Κονταρίνης Νικόλαος, ἱερέας, 1751

Πὸς πιθανόν τοῦ Κωνσταντίνου Κονταρίνη, ἡ διάσωση τοῦ ὁποῖου ἀπεικονίζεται σέ ἀναθηματικὴ εἰκόνα τοῦ ἔτους 1718⁶².

Ἀπὸ καταγραφή ἐξόδων πού ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἱερουργό τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Μαρίνας καὶ Ἀγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ἱερέα Ἰωάννη Θεοτόκη, πού φέρει ἡμερομηνία 20 Δεκεμβρίου 1751, προκύπτει ὅτι αὐτὸς ἀνέθεσε στὸν ζωγράφο τὴν ἀνακαινίση τῶν εἰκόνων τοῦ ναοῦ. Σημειώνεται χαρακτηριστικά: «διὰ νά ἀνακαινίσω ταῖς ἡκόνες ὁποῦ ἦτον σχεδόν ὅλαις χαλασμέναις τόσον τοῦ δεσπότη, ὅσον ἀκόμη καὶ τῆς Θεοτόκου, καὶ τοῦ Προδρόμου καὶ τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἀκόμη καὶ αὐτό τό τρέμορφον, ἔδωκα τοῦ ζωγράφου παπα Νικολάου Κονταρίνη L.90»⁶³.

Κόντης Ἰωάννης⁶⁴, 1802-1806

Ἀπὸ ἀπόδειξη τῆς 29 Ἰουνίου 1806 γνωρίζουμε ὅτι ζωγράφισε τρεῖς εἰκόνες γιὰ τὸν Προφήτη Ἡλία, μετόχι τῆς μονῆς τῆς Παλαιοκαστριτίσας. Πρόκειται γιὰ τὴν Πυρφόρο Ἀνάβαση, καὶ δύο δεσποτικά, τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Καὶ οἱ τρεῖς εἰκόνες ἔγιναν σέ ξύλο καὶ χρυσώθηκαν. Τὸ κόστος τους ἀνῆλθε σέ 30 ἀσημένια τάληρα καὶ δύο μίλιτρα λάδι⁶⁵.

58. Ἱερός Ναός Ἀγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 134r (σ. 261) ἐνθύμηση.

59. Ἱερός Ναός Ἀγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 136r (σ. 265) ἐνθύμηση τῆς 8.8.1943.

60. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 106.

61. Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.29, βιβλίο 37, φ. 38r.

62. Βλ. Π. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Κερκυραϊκὲς ἀναθηματικὲς εἰκόνες, *Δελτίο Ἀγανωστικῆς Ἑταιρίας Κέρκυρας* 22 (1988) 37.

63. Α.Ν.Κ., Ἑνετ. 53, δέσημ 13, φ. 6r.

64. Βλ. καὶ ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες, σ. 160-161.

65. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 333, ὑποφάκελος 2, ἔγγραφο ἀρ. 15.

Κοντός Κωνσταντῖνος, 1519

Μνημονεύεται σέ πράξη τῆς 22 Ἰανουαρίου 1519, ὡς συμβαλλόμενος, ὁ «Κωνσταντῖνος ζωογράφος ὁ Κοντός ἀπο χωρίον τῶν Μαγουλάδων»⁶⁶.

Κορτέσης Εὐστάθιος, 1731

Ὁ Εὐστάθιος Κορτέσης ἢ Κορτέζε, κατ' ἄλλη γραφή, ἦταν γιὸς τοῦ Μιχελῆ καὶ ἀναφέρεται στίς πηγές ὡς «ἁγιογράφος».

Τό 1731 ἀνέλαβε τὴν ἁγιογράφηση τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ταξιάρχη Συναράδων, στὸν ὁποῖο τό χρονικὸ διάστημα 1731-1732 πραγματοποιήθηκαν εὐρείας ἐκτάσεως ἀνακαινιστικὰ ἔργα, μέ χρήματα ἀπὸ τό κληροδοτήμα πού ἄφησε ὁ κτήτορας τοῦ ναοῦ ἱερέας Νικηφόρος Λουκάνης. Οἱ ἐκτελεστές τῆς διαθήκης του στίς 5 Αὐγούστου 1731 συμφώνησαν μέ τόν ζωγράφο Εὐστάθιο Κορτέση (Κορτέζε) καὶ τοῦ ἀνέθεσαν τὴν ἁγιογράφηση τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ. Μέ τὴ σύμβαση ὁ ζωγράφος ὑποσχέθηκε νά κάμει μέ δικό του κόπο καὶ ἔξοδα τούς δώδεκα Ἀποστόλους καὶ τό Τριμορφο, σύνολο δηλαδή 15 κομμάτια, σέ σανίδι «λάρζινο» μέ χρυσάφι καὶ χρώματα «φίνα». Οἱ μορφές ὅλες θά ἦταν ζωγραφισμένες «ἐπὶ θρόνου». Ἡ συμφωνία προέβλεπε ἐπίσης τὴν παρὰδοση τῶν εἰκόνων τόν ἐπόμενο Σεπτέμβριο, μέσα δηλαδή σέ δύο μῆνες, καὶ τὴν ἀμοιβή, ἡ ὁποία ὀρίστηκε στά πέντε τζεκίνια⁶⁷. Στίς 5 Νοεμβρίου 1732 οἱ κτήτορες βεβαίωσαν σέ σχετικὴ πράξη καὶ περιέγραψαν τό σύνολο τῶν ἔργων πού πραγματοποιήθηκαν στὸν ναὸ καθὼς καὶ τό κόστος τοῦ καθενός⁶⁸.

Ὁ ζωγράφος ταυτίζεται, πιθανόν, μέ τόν Εὐστάθιο Κούρτεση, γνωστό ἔργο τοῦ ὁποίου εἶναι οἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου τῆς μονῆς Ἀγνούντος στὴν Ἀργολίδα, τό 1713⁶⁹.

1806 Ἰουνίου 29 Ε. Π. Κορυφούς.

Ἔλαβα ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος ἀπὸ τὸν Πανοσιότατον Ἱερομόναχον κ(ύριον) κ(ύριον) Καλλίνικον Βιδινιώτην Καθηγούμενον τῆς Ὑπεραγίας Θε(οτό)κου Παλαιοκαστροῦ τῆς, τάλλαρα ἀσημένια Βενέτικα τριάντα ἦτοι Ν. 30 καὶ ἐλαιόλαδον λαμπάντε μίλιτρα δύο διὰ μίαν πυρφόρον ἀνάβασιν ὅπου τοῦ ἐξωγράφισα μέ τὴν κορνίζαν τῆς χρυσοσιμένην κατάξυλα μέ δύο Δεσποτικά Ι(ησοῦ)ν Χ(ριστοῦ)ν καὶ Μ(ήτ)ηρ Θε(ο)ῦ καὶ αὐτὰ ζωγραφισμένα καὶ χρυσοσιμένα κατάξυλα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Προφήτου Ἠλία Μετοχίου τῆς ἁνωθεν μονῆς καὶ ὑπογραφῶ.

Ἰωάννης ὁ Κόντης Ζωγράφος.

66. Α.Ν.Κ., Δ.Σ. 3.10, σ. 64.

67. Βλ. ἔγγραφο ἀρ. 10.

68. Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.105, βιβλίο 21, φ. 7r-8r.

69. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 119. Γιά τό ἔργο τοῦ ζωγράφου στή μονή

Κυριάκης, 1512

Σέ πράξη πού συντάχθηκε τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1512 σημειώνεται ὡς μάρτυρας ὁ «μαστρω Κυριάκις ὁ ζωγράφος»⁷⁰.

Λογαράς, 1469

Σέ πράξη τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1469 σημειώνεται ὅτι τοῦ ἀνατέθηκε ἡ ἁγιογράφηση τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θ. Παλαιοκαστρίτσας ἀπό τήν τότε ἀδελφότητα τοῦ ναοῦ⁷¹.

Λογγοβίτης Λέος (Ἡλίας), 1545

Ἀναφέρεται ὡς «ἱστοριογράφος» σέ πράξη τῆς 26 Ἀπριλίου 1545 ὅπου παρίσταται ὡς μάρτυρας («ὑπὸ μαρτυρίας κὺρ Γεωργίου Μόσχου ... καὶ κὺρ Λέου Λογγοβίτου ἱστοριογράφου»⁷²). Μὲ δεδομένη τὴ σημασία τοῦ ὅρου ὡς ζωγράφου ἢ ἁγιογράφου στήν πράξη τῆς 28 Ἰανουαρίου 1599 πού δημοσιεύουμε στό παράρτημα⁷³, πιστεύουμε ὅτι καὶ ἐδῶ σημαίνει τόν ζωγράφο.

Ταυτίζεται, πιθανόν, μέ τόν Ἡλία Λογγοβίτη, ζωγράφο καταγόμενο ἀπὸ τὴ Δρυϊνούπολη, ἡ δραστηριότητα τοῦ ὁποίου ὀρίζεται περὶ τό 1525⁷⁴. Πά τήν ἐναλλαγή τῶν ὀνομάτων Ἡλίας, Λέος, Λέων στίς πηγές τῆς ἐποχῆς βλ. καὶ τήν χαρακτηριστική περίπτωση τοῦ ζωγράφου Ἡλία Μαυροκέφαλου παρακάτω.

Μαυρογιάννης Ἰάκωβος, 1551

Ὁ «κὺρ Ἰάκωβος Μαβρογιάνις ζωγράφος» ἀναφέρεται σέ πράξη τῆς 21

Ἀγνοῦντος βλ. ΕΥΣΤ. ΣΠΚΑΣ, Ἡ ἐν Ἀργολίδι μονὴ Ἀγνοῦντος, στό: *Χαριστήριον εἰς Ἀναστάσιον Κ. Ὁρλάνδον*, τ. Β', Ἀθῆναι 1966, σ. 318. Τ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Παρουσία ζωγράφων ἐξ Ἀργολίδος κατὰ τοὺς 13' καὶ 14' αἰῶνας, στό: *Πρακτικά τοῦ Β' Τοπικοῦ Συνεδρίου Ἀργολικῶν Σπουδῶν* (Ἄργος 30 Μαΐου - 1 Ἰουνίου 1986), Ἀθῆναι 1989, σ. 285.

70. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.11, φ. 207ν.

71. ΣΠ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ - ΣΠ. ΚΑΡΥΔΗΣ, Ἡ μονὴ Παλαιοκαστρίτσας Κερκύρας. (Ἱστορικά ἐξ ἀνεκδότων ἐγγράφων), *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν* 29 (1994) 648. Ἡ πληροφορία ἀφορᾷ τόν παλαιὸ νὰο τῆς μονῆς. Ὁ σημερινός εἶναι κτίσμα τοῦ 18ου αἰῶνα.

72. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.54, φ. 240r.

73. Ἐγγραφο ἀρ. 7.

74. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ζωγράφοι*, σ. 159.

Ίουλιού 1551, στή σύνταξη της οποίας παρίστατο ως μάρτυρας μαζί με τόν ιερέα Τιμόθεο Σπυριῆ⁷⁵.

Μαυροκέφαλος Ἡλίας⁷⁶, 1547-1598

Πὸς τοῦ Δημητρίου Μαυροκέφαλου⁷⁷, ἀδελφὸς τῆς Ἀγγελῶς⁷⁸ καὶ ἐξάδελφος τῆς Μαργέτας, θυγατέρας τοῦ ποτὲ Φιλίππου Χαϊκάλῃ, ἡ ὁποία στίς 11 Φεβρουαρίου 1565 τοῦ παραχώρησε ὅλα τῆς τὰ δικαιώματα⁷⁹. Ὁ ζωγράφος ἐμφανίζεται στίς πηγές ἀπὸ τὸ 1544 ἕως τὸ 1598 μετὰ τὰ ὀνόματα Ἡλίας καὶ Λέων⁸⁰. Πὰ τὴν ταύτιση τῶν δύο προσώπων καθοριστικὸ εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς διαθήκης τῆς Μαρίας, συζύγου τοῦ ποτὲ Λοΐζου Σπάτα καὶ τότε μοναχῆς Μαγδαληνῆς, ἡ ὁποία συντάχθηκε στίς 13 Αὐγούστου 1552. Στὴ διαθήκη ἡ διαθέτρια ἀναφέρει ὅτι ἦταν πέντε χρόνια κατάκοιτη, ὅτι δὲν ἐγνώρισε ἐξυπηρέτηση ἀπὸ κανέναν ἄλλον ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐγγονὸ τῆς τὸν «*μαστρο Λέοντα τὸν Μαυροκεφαλὸν ζωγραφὸν ὄντινα ἐγνώρισε ὡς νιὸν ἴδιον αὐτῆς καὶ ἀπῆλυσεν ἐξ αὐτοῦ μεγάλας ἀναπαύσεις καὶ λατρείας διὰ τὰς ὁποίας σχεδὸν εἶπεν δὲν ἔχει τί τοῦ ἀνταποδοῦναι εἰς ἀνταμοιβὴν πρὸς τὸν αὐτὸν μάστρο Λέοντα, ὅστις ῥηθεὶς μάστρω Ἡλίας εἶχεν καὶ ἔχει αἰεὶ τὴν φροντίδα τῆς ζωῆς αὐτῆς*»⁸¹. Ἡ ταύτιση τοῦ Λέοντα μετὰ τὸν Ἡλία προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴ χρήση τοῦ ὀνόματος «Λέων» καὶ σὲ πράξεις πού σχετίζονται μετὰ τὴ διαχείριση τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ ναοῦ τοῦ Ταξιάρχῃ Βυροῦ, τὸν ὁποῖον, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, εἶχε κληροδοτήσει στὸν Ἡλία ἢ σύζυγος τοῦ ιερέα Νικολάου Προνοητῆ⁸².

75. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.55, φ. 45r.

76. Πὰ τὸν Ἡλία Μαυροκέφαλο οἱ ἕως τώρα πληροφορίες μας ἦταν ὅτι ἔδρασε στὴν Κέρκυρα ἀπὸ τὸ 1556 ὡς τὸ 1587, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐντοπισθεῖ ὑπογραμμένα ἔργα του. Βλ. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Μπαθᾶς, σ. 130, σημ. 2. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις, σ. 297. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Εἰκόνες, σ. κα'. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 181-182.

77. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.176, φ. 292v. Τὸν Δημήτριο γνωρίζουμε ἤδη ἀπὸ πράξη τῆς 17.3.1523 στὴν ὁποία ἀναφέρεται ὡς μάρτυρας (Α.Ν.Κ., Συμβ. Σ.147, φ. 39v). Ὁ ἴδιος ἀπαντᾷ ἐπίσης στίς 11.2.1565 (Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.196, φ. 261v). Στίς πηγές ἀπαντοῦν ἐπίσης καὶ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειας Μαυροκέφαλου. Στίς 28.4.1534 συντάσσεται πράξη στὸ σπίτι τοῦ Χρυσοῦ Μαυροκέφαλου στὴν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Σαχλίξη (Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.54, φ. 4r). Τὸ 1545 ἐμφανίζονται ὁ Νικόλαος Μαυροκέφαλος καὶ ὁ Ἀνδρέας Μαυροκέφαλος ὡς μάρτυρες (Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.54, φ. 192r, 248v).

78. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.25, φ. 237r, πράξη τῆς 11.7.1573 στὴν ὁποία ἀναφέρεται ὡς «ποτέ».

79. Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.196, φ. 262v-263r.

80. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.54, φ. 132v τῆς 1.10.1544 ὅπου ἀναφέρεται ὡς μάρτυρας μετὰ τὸ ὄνομα Λέων.

81. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.55, φ. 140v-142v.

82. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.55, φ. 142v, πράξη τῆς 17.8.1552. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.53, φ. 213v πράξη τῆς 25.1.1562.

Ἀπαντᾷ στίς πηγές μέ τήν ιδιότητα τοῦ «ζωγράφου» ἀπό τό 1552 καί ἐξῆς⁸³. Δηλώνεται ἐπίσης καί ὡς «ἁγιογράφος»⁸⁴. Ἀπό τήν ἐπαγγελματική του δραστηριότητα σημειώνουμε τά ἀκόλουθα:

Στίς 2 Δεκεμβρίου 1563 συμφώνησε μέ τόν ἁγιογράφο μοναχό Ἰωαννίκιο Μπογδάνο καί ἀνέλαβε τή συνέχιση καί τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἁγιογράφησης τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θεοτόκου στό χωριό Μελίκια, τήν ὁποία ὁ μοναχός Μπογδάνος εἶχε ἀναλάβει καί εἶχε διεκπεραιώσει ἕνα μόνο μέρος τῆς⁸⁵.

Ὁρίστηκε διαιτητής στίς 13 Ὀκτωβρίου 1596 γιά τήν ἐπίλυση διαφορᾶς μεταξύ τῶν ζωγράφων Ματθαίου Κάφιρη καί Ἰωάννη Προσαλέντη⁸⁶.

Στά νοταριακά κατάστιχα τῆς ἐποχῆς ἐμφανίζεται συχνά, εἴτε ὡς συμβαλλόμενος καί μισθωτής τῶν περιουσιακῶν του στοιχείων⁸⁷ εἴτε ὡς μάρτυρας σέ συμβόλαια καί διαθήκες⁸⁸. Ὁ ἴδιος, φαίνεται πῶς εἶχε τήν ἐκτίμηση τῶν συμπολιτῶν του, ὅπως διαπιστώνεται ἀπό τή συχνότητα μέ τήν ὁποία ἀναλάμβανε τόν ρόλο τοῦ κριτῆ σέ πράξεις διαιτησίας⁸⁹, ἀλλά καί τόν ρόλο τοῦ πληρεξουσίου («κουμεσίου»)⁹⁰. Ἀπό τή λοιπή δραστηριότητά του σημει-

83. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.55, φ. 140ν-142ν. Βλ. καί συνυποσχετικό διαιτησίας τῆς 22.7.1574 μέ τό ὁποῖο ὀρίζουν κριτή τόν «μαῖστρο *Ηλίαν τον ζωγράφον Μαυροκέφαλον*» (Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.41, φ. 353r).

84. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.176, φ. 292ν τῆς 22.1.1559.

85. Ἐγγραφο ἀρ. 2.

86. Ἐγγραφο ἀρ. 5 καί 6.

87. Στίς 18.5.1567 μίσθωσε τό ἐλαιοτριβεῖο του στόν Ἀπάνω Βυρό (Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.327, φ. 36r). Στίς 22.1.1559 μίσθωσε ἀμπέλια του στόν Καμονᾶ στόν ἱερέα Ἀνθιμο Μονοβασιάωτη (Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.176, φ. 292ν). Βλ. ἐπίσης πράξη τῆς 10.12.1595 (Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.22, φ. 724ν) καί πράξη τῆς 20.2.1596 μέ τήν ὁποία κατέστησε πληρεξουσίου του τόν μισέρ Βιτζέντζο Κανάλη (Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.22, φ. 740r).

88. Ἀναφέρεται ὡς μάρτυρας εἰς Α.Ν.Κ., Συμβ. Φ.21, φ. 80r τῆς 23.1.1557, ὅπου ὑπογράφει ἰδιοχείρως ὡς *εγω Ηλη(ας) Μαβροκαφαλός*. Α.Ν.Κ., Ε.Δ. 456, ὑποφάκελος 3, φ. 378r πράξη τῆς 10.6.1561. Συμβ. Β.178, φ. 2r πράξη τῆς 24.12.1564 καί φ. 94r πράξη τῆς 7.8.1565. Συμβ. Π.40, φ. 705ν διαθήκη τῆς 4.4.1569. Συμβ. Τ.25, φ. 233r τῆς 23.11.1571. Συμβ. Τ.25, φ. 236ν τῆς 9.12.1571. Συμβ. Π.41, φ. 353r τῆς 22.7.1574. Συμβ. Π.41, φ. 614r τῆς 13.5.1579. Βλ. ἐπίσης ΤΖΙΒΑΡΑ, Σχολεῖα, σ. 490, ἔγγραφο 32 τῆς 4.10.1564.

89. Ἀναφέρεται ὡς κριτῆς στίς ἀκόλουθες πράξεις διαιτησίας: Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.40, φ. 405r τῆς 26.4.1564. Συμβ. Τ.53, φ. 349r τῆς 31.10.1564. Συμβ. Τ.25, φ. 247ν τῆς 12.3.1572. Συμβ. Τ.25, φ. 215ν τῆς 10.6.1573. Συμβ. Π.41, φ. 353r τῆς 22.7.1574. Συμβ. Μ.187, βιβλίο 2, φ. 186r τῆς 13.5.1586. Συμβ. Α.22, φ. 761r τῆς 13.10.1596. Βλ. ἐπίσης ΤΖΙΒΑΡΑ, Σχολεῖα, σ. 490, ἔγγραφο 31 τῆς 23.3.1563. Δ. ΚΑΠΑΔΟΧΟΣ, Ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης στήν Κέρκυρα ἀπό τοὺς Μεγάλους Πρωτοπαπάδες τήν ἐνετική περίοδο (1604-1797), Ἀθήνα 1990, σ. 230, ἔγγραφο 9 τῆς 20.3.1565.

90. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.25, φ. 73r πληρεξουσίου τῆς 14.1.1573.

ώνουμε τήν ύποψηφιότητά του στίς 10 Νοεμβρίου 1591 για τό ἀξίωμα τοῦ «stimador della doana»⁹¹.

Τό 1547 κατέστη μέ τή διαθήκη τῆς Τζουάνας, συζύγου τοῦ ποτέ ἱερέα Νικολάου Προνοητῆ, «οἰκοκύρης» στόν ναό τοῦ Ταξιάρχη στό χωριό Βυρός καί τοῦ μετοχίου του, τοῦ ναοῦ δηλαδή τῶν Ἁγίων Πάντων στό χωριό Ἄνω Γαρούνας, μαζί μέ τόν ἱερομόναχο Ἰαννίμο Προνοητή, μέ τόν ὅρο μετά τόν θάνατο καί τῶν δύο οἱ ναοί νά μεταβιβαστοῦν σέ κάποιον ἱερομόναχο⁹². Στά μετέπειτα χρόνια τόν βρίσκουμε νά ἀσχολεῖται μέ τά οἰκονομικά καί τήν ἱερουργία τῶν ναῶν⁹³.

Ἦταν ἐπίσης δωρεοδόχος τῶν πραγμάτων τῆς θείας του Ἀντώναινας καί μέ τήν ιδιότητα αὐτή στίς 19 Ὀκτωβρίου 1569 μίσθωσε ἀκίνητο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα⁹⁴.

Ἦταν, τέλος, μέλος δύο σημαντικῶν κτητορικῶν ἀδελφοτήτων τοῦ προαστείου τῆς Γαρίτσας, τῆς ἀδελφότητος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Ξένων Γαρίτσας καί τῆς ἀδελφότητος τῆς Ὑ. Θ. Κεχαριτωμένης. Στήν πρώτη ὑπογράφει μέ τήν ιδιότητα τοῦ ἀδελφοῦ σέ πράξη τῆς 25 Ἀπριλίου 1568 μέ τήν ὁποία ἐκλέχθηκε ὁ νέος ἱερουργός τοῦ ναοῦ⁹⁵. Στή δεύτερη ἀναφέρεται σέ πράξη τῆς 21 Μαΐου 1578 μέ τήν ὁποία ἀποφασίστηκε ἡ συνένωση τοῦ ναοῦ μέ ἐκεῖνον τῆς Ὑ. Θ. Κρεμαστής⁹⁶.

Στίς 27 Νοεμβρίου 1579 καταγράφηκε ἡ διαθήκη του στίς πράξεις τοῦ νοταρίου Σπυριδωνος Θεοφύλακτου⁹⁷, στήν ὁποία ρύθμιζε ἐκτός τῶν ἄλλων καί τήν τύχη τοῦ ναοῦ τοῦ Ταξιάρχη καί τῶν μετοχίων του, τῆς Παναγίας, στό χωριό Ἀπάνω Βυρός καί τῶν Ἁγίων Πάντων στό χωριό Γαρούνας. Λίγο ἀργότερα, μέ ἄλλη πράξη ἀφείρωσε στό μοναστήρι τῆς Παλαιοπόλεως τοὺς ναούς τοῦ Ταξιάρχη, τῆς Παναγίας καί τῶν Ἁγίων Πάντων, ὅπως βεβαιώνεται ἀπό πράξη τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1582 μέ τήν ὁποία ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς ὄρισε ἱερουργό στόν ναό τῶν Ἁγίων Πάντων⁹⁸. Περί τά τέλη τοῦ βίου

91. Α.Ν.Κ., Ἑνετ. 2, φ. 527v.

92. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.54, φ. 630r.

93. Στίς 27.8.1566 διευθέτησε τά οἰκονομικά τῶν ναῶν, ἔπειτα ἀπό τή διακοπή τῆς σύμβασης ἱερουργίας τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου Χαμάλη (Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.178, φ. 228v). Στίς 7.4.1568 ὄρισε ὡς ἱερουργό τόν ἱερέα Δανιήλ Καμπία (Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.196, βιβλίο 2, φ. 148rv). Στίς 21.2.1569 πάκτωσε ἐλιές (Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.327, φ. 306v). Στίς 8.12.1571 ἀντάλλαξε σπίτι (Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.25, φ. 235v).

94. Α.Ν.Κ., Συμβ. Χ.18, φ. 19rv.

95. Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.40, φ. 589rv. Ἡ ὑπογραφή στήν πράξη εἶναι πρωτότυπη.

96. Α.Ν.Κ., Συμβ. Θ.10, φ. 199r-200r. Πά τό θέμα βλ. ἀναλυτικά ΚΑΡΥΔΗΣ, Ἀδελφότητες, σ. 188-190.

97. Α.Ν.Κ., Συμβ. Θ.10, φ. 410rv. Στό φ. 411 ἡ ἰδιόχειρη διαθήκη του.

98. Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.2, φ. 48v-49r.

του ἐντάχθηκε καί ὁ ἴδιος στή μοναστική ἀδελφότητα τῆς Ὑ. Θ. Παλαιοπόλεως. Στίς 7 Φεβρουαρίου 1598 ἐμφανίζεται ὡς δόκιμος μοναχός καί μαζί μέ τόν ἡγούμενο καί τούς λοιπούς μοναχοὺς πακτώνει τό ἐλαιοτριβεῖο καί τίς ἐλιές τοῦ ναοῦ τοῦ Ταξιάρχη, καθὼς καί τίς ἐλιές τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος στό χωριό Βυρός, γιά τήν κάλυψη χρεῶν τῆς μονῆς⁹⁹.

Μαυροκέφαλος Ἰάκωβος, 1555

Γνωστός ἀπό πράξη τῆς 3 Ἀπριλίου 1555 μέ τήν ὁποία ὁ Δημήτριος Μαυρογιάννης καί ὁ Σταματέλος [...] καθιστοῦν «κουμέσιον» τόν «κύρ Ἰάκωβο Μαβροκέφαλο τον ζωγράφον»¹⁰⁰.

Μιχαήλ, 1599

Ζωγράφος ἀπό τόν ἡπειρωτικό ἐλληνικό χῶρο. Τό 1599, μαζί μέ τούς συντρόφους του, συμφώνησε καί ἀνέλαβε τήν ἀγιογράφιση τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων στό χωριό Στανοπουλάδες. Ἡ σχετική σύμβαση συντάχθηκε στίς 28 Ἰανουαρίου 1599 μέσα στόν ναό παρουσία ὄλων τῶν ἀδελφῶν καί κτητόρων του. Μέ τήν πράξη τό ἀδελφάτο τοῦ ναοῦ συμφώνησε καί ἀνέθεσε στόν «κύρ Μιχαήλ καί τοὺς σηντρόφους αὐτοῦ ἀγιογράφους ἀπο τὴν στερεὰ» τήν ἀγιογράφιση τοῦ ναοῦ. Εἰδικότερα οἱ ἀγιογράφοι συμφώνησαν «να ἡστορήσοῦν καὶ ἀγιογραφήσοῦν τὴν ἀνοθεν μονὴν ὅλλην ὀλόγη-ρα ὅλους τοὺς τήχους ἀπὸ κάτου εὐς ἀπάνο ος καθὼς ἦτον καὶ προὐ ὀλόκλη-ρη». Στὴ συμφωνία περιλήφθηκε ἐπίσης ἡ ρητὴ ὑποχρέωσή τους «να κάμοῦν καλὴ τέχνη ψυφίδα καλὴ» πού παραπέμπει πιθανόν στὴν κατασκευὴ ψηφιδωτῶν, χωρὶς πάντως νά διευκρινίζεται ἂν ἡ ὑποχρέωση αὐτὴ ἀφοροῦσε στό σύνολο τοῦ ναοῦ ἢ μέρος του. Πά τὴν ἐργασία τους οἱ ἀγιογράφοι ἢ «ηστορογράφοι», κατὰ τό λεκτικὸ τῆς πράξης, θά λάμβαναν 73 τάλαρα πρὸς 6 λίτρες τό καθένα, χρήματα τὰ ὁποῖα θά συγκεντρώνονταν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα προφανῶς τοῦ ναοῦ καί ἀπὸ τὴ συνδρομὴ τῶν κτητόρων ἢ ὁποία ὀρίστηκε στό ἓνα τάλαρο γιά κάθε σπίτι¹⁰¹.

Ἡ ἀγιογράφιση τοῦ ναοῦ ἦταν προφανῶς ἡ κατάληξη ἐκτεταμένων ἀνακαινιστικῶν ἔργων στόν ναό πού εἶχαν ὡς συνέπεια τὴν καταστροφὴ τῆς παλαιότερης εἰκονογράφησης. Σ' αὐτὴν τὴν εἰκονογράφιση παραπέμπουν

99. Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.213, φ. 164rv.

100. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.55, φ. 434v.

101. Ἔγγραφο ἀρ. 7.

οί κτήτορες όταν όρίζουν τήν άγιογράφηση τών τοίχων άπό κάτω έως πάνω, όπως ήταν καί πρίν.

Ό ζωγράφος Μιχαήλ μέ τούς συνεργάτες του «άπό τή στεριά» πιθανόν νά ταυτίζονται μέ τούς Λινοτοπίτες (Λινοτόπι Καστοριᾶς) ζωγράφους, τόν Μιχαήλ, τόν γιό του Κωνσταντῖνο καί τόν Νικόλαο, ή καλλιτεχνική δραστηριότητα τών όποίων έκτείνεται στά έτη 1570-1656 μέ έργα διασπαρμένα σέ μιᾶ ἐξαιρετικά έκτεταμένη περιοχή πού περιλαμβάνει τή Μακεδονία, τή Θεσσαλία, τήν Ἥπειρο, τή Β. Ἥπειρο¹⁰². Μέ τήν άνωτέρω σύμβαση, καί έφόσον ή ταύτιση εἶναι όρθή, στίς δραστηριότητές τους περιλαμβάνεται καί ή Κέρκυρα.

Μονόλιθος Ἀνδριανός¹⁰³, 1502-1526

Τόν γνωρίζουμε μόνον άπό τήν παρουσία του ως μάρτυρα στή σύνταξη νοταριακῶν πράξεων. Σέ πράξη τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1502 άναφέρεται ως μάρτυρας ό «κύρ Ἀνδριανός ό Μονόλιθος ζωγράφος»¹⁰⁴. Όμοίως καί σέ πράξη τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1512¹⁰⁵. Ό ζωγράφος άπαντᾷ ως μάρτυρας έπίσης σέ πράξη τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1526, όπου υπογράφει «κύρ Ἀνδριανός Μονόλιθος ό ζωγράφος»¹⁰⁶. Πέθανε πρίν άπό τό 1548 όπως προκύπτει άπό πράξη τοῦ 1548 πού σύναψε ό Ἡλίας, γιός τοῦ ποτέ μαῖιστρο Φράγγου Στράνη ζωγράφου καί έγγονός τοῦ ποτέ μαῖιστρο Ἀνδριανοῦ Μονόλιθου ζωγράφου¹⁰⁷.

Μονόλιθος Κωνστάντιος, ιερομόναχος, 1549

Σέ νοταριακή πράξη τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1549 άναφέρεται ό ιερομόναχος «Κοστάντιος ζωγράφος τό επίκλην αὐτοῦ Μονόλιθος» ό όποῖος άφιερώνει

102. Γι' αὐτούς βλ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΡΤΑ, Οἱ ναοί τοῦ Ἀγίου Νικολάου στή Βίτσα καί τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ στό Μονοδένδρι. Προσέγγιση στό έργο τών ζωγράφων άπό τό Λινοτόπι, Ἀθήνα 1991. Η ΙΔΙΑ, Εἰκόνες ζωγράφων άπό τό Λινοτόπι (16ος-17ος αἰώνας). Νέα στοιχεῖα καί διαπιστώσεις γιά τή δραστηριότητά τους, *Δελτίον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* 22 (2001) 341-355. Βλ. έπίσης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 192-193, καθώς καί τήν πρόσφατη εργασία τῆς ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗ, Νέα στοιχεῖα γιά τή δραστηριότητα τών ζωγράφων άπό τό Λινοτόπι στήν ιερά μονή Τιμίου Προδρόμου Σεργῶν, *Μακεδονικά* 34 (2003-2004) 331-357.

103. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 198.

104. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.11, φ. 34r.

105. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.11, φ. 202v.

106. Α.Ν.Κ., Ε.Δ. 458, Squarzi di atti notarili con nome e senza, δίφυλλο πράξεων τῆς 16.9.1526.

107. Ἡ πληροφορία άπό ΚΟΛΛΑΣ, Νῆσος Β', σ. 144.

στή μονή της Ὑ. Θ. Δικαίας Συναράδων ὅσα περιουσιακά στοιχεία εἶχε στήν περιοχή τοῦ χωριοῦ Δραγοτινά¹⁰⁸. Ὁ ἴδιος, λίγους μήνες νωρίτερα, στίς 31 Ἰουλίου 1549, μέ ἄλλη νοταριακή πράξη, στήν ὁποία σημειώνεται ὡς «*κύρ Κωνστάντιος ὁ Μονόλιθος υἱός δέ τοῦ ποτέ κύρ Γεωργίου Μονόλιθου ἐκ πόλεως Κορυφῶν*», εἶχε καταστήσει κοινόβιο τή μονή της Ὑ. Θ. Δικαίας, τῆς ὁποίας ἦταν κτήτορας, καί εἶχε παραχωρήσει ὅλα τά δικαιώματά του στόν ἱερομόναχο Γεράσιμο Τορνίκη, τόν Σπυρίδωνα Βαντῶρο καί στούς ἀδελφούς τους Νεόφυτο καί Παχώμιο, καθὼς καί στούς μοναχοὺς πού θά ζοῦσαν ἐκεῖ¹⁰⁹.

Μπαθᾶς Τομῖος (Θωμᾶς), 1586-1587

Γιά τόν ζωγράφο ὑπάρχουν εἰδικές μελέτες¹¹⁰. Ἐδῶ σημειώνουμε κάποιες ἐπιπλέον πληροφορίες πού ἐντοπίσαμε στά νοταριακά κατάστιχα καί οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στή λοιπή δραστηριότητα τοῦ Μπαθᾶ στήν Κέρκυρα. Σημειώνουμε τίς ἀκόλουθες μαρτυρίες. Στίς 9 Αὐγούστου 1586 ὁ μισέρ Τομῖος ζωγράφος ἔδωσε στόν μάστορο Ἰωάννη Λιγνό 11 τάλαρα μέ τόν ὄρο νά τοῦ δώσει τήν ἐπόμενη σοδειά λάδι καθαρό¹¹¹. Στίς 13 Αὐγούστου 1586 ἡ κυράτσα Στυλιανή, σύζυγος τοῦ ποτέ Μιχαήλ Μπελιάρη, ἔλαβε ἀπό τόν «*μισέρ Τομῖο Μπαθᾶ ζωγράφο*» 10 τάλαρα γιά τόν παραπάνω λόγο¹¹². Ἡ ἀπόδοση τοῦ λαδιοῦ ἐγινε τόν Μάρτιο τοῦ 1587.

Μπογδάνος Ἰωαννίκιος, ἱερομόναχος, 1563-1585

Γιά τόν ζωγράφο ἔως τώρα γνωρίζαμε ὅτι ἦταν μᾶλλον ντόπιος καί ὅτι εἶχε διακοσμήσει τό 1577 τόν ναό τοῦ Παντοκράτορος στό χωριό Ἅγιος Μάρκος¹¹³.

108. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.13, φ. 298r.

109. Ἡ σχετική πράξη εἰς Α.Ν.Κ., Δ.Σ. 8. 1, φ. 6r. Δημοσιευμένη εἰς ΚΟΛΛΑΣ, Νῆσος Α', σ. 393-394.

110. Βλ. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Μπαθᾶς, σ. 124-138. Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Τό ἔργο τοῦ Θωμᾶ Βαθᾶ ἢ Μπαθᾶ καί ἡ *divota maniera greca*, *Θησαυρίσματα* 14 (1977) 239-250. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ζωγράφοι*, σ. 215-218.

111. Α.Ν.Κ., Συμβ. Χ.18, φ. 389r.

112. Α.Ν.Κ., Συμβ. Χ.18, φ. 391r. Βλ. ἀνάλογη πράξη καί στίς 28.8.1586 (Α.Ν.Κ., Συμβ. Χ.18, φ. 394v).

113. Γιά τόν ναό καί τόν ζωγράφο βλ. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Α.Δ. 24 (1969) Β2, 280-282. Ο ΙΔΙΟΣ, *Εἰκόνες*, σ. κδ', σημ. 9. D. TRIANTAPNYLLOPOULOS, *Die nachbyzantinische Wandmalerei auf Kerkyra und den anderen Ionischen Inseln. Untersuchungen zur Konfrontation zwischen östkirchlicher und abendländischer Kunst* (15. - 18. Jahrhundert), 1. Band: Text, München

Τά νοταριακά κατάστιχα προσφέρουν επιπλέον υλικό. Σύμφωνα με την πράξη της 2 Δεκεμβρίου 1563 ὁ τότε μοναχὸς Ἰωαννίκιος Μπογδάνος εἶχε «*ισιασθή*» με τοὺς κτήτορες τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θ. Μελικίων «*ἵνα ζωγραφίσῃ αὐτήν για 40 δονκάτα*». Ὁ ἴδιος ζωγράφισε μέρος της καὶ με τὴν πράξη ἔβαλε στὴ θέση του ὡς συνεχιστὴ τοῦ ἔργου τὸν Ἡλία Μαυροκέφαλο¹¹⁴.

Ὡς ἱερομόναχος, ὁ Ἰωαννίκιος Μπογδάνος εἶχε ἀναλάβει τὴν ἰσόβια ἱερουργία τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου Ἐβραΐδος, με πράξη ἡ ὁποία εἶχε συνταχτεῖ ἀπὸ τὸν Πρωτοπαπᾶ Κερκύρας Ἀντώνιο Σπυρῆ¹¹⁵. Ἡ ἡμερομηνία σύνταξης τῆς σύμβασης δέν εἶναι γνωστὴ, χωρὶς ἄλλο ὅμως εἶχε συνταχτεῖ περὶ τὸ 1571, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Σπυρῆς πέθανε πρὶν ἀπὸ τὸν Γενάρη τοῦ 1572, ὁπότε καὶ ἐξελέγη στὸ πρωτοπαπαδικὸ ἀξίωμα ὁ διάδοχός του Ἀλέξιος Ραρτοῦρος. Με τὴ σύμβαση, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἰωαννίκιου, κληρονόμος τῶν περιουσιακῶν του στοιχείων ὀριζόταν ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

Ὁ Ἰωαννίκιος, με ἀπόφαση τοῦ Μ. Πρωτοπαπᾶ Ἀλεξίου Ραρτοῦρου στίς 3 Ἰανουαρίου 1573, τιμωρήθηκε με τὴν ποινὴ τῆς ἰσόβιας ἀργίας καὶ τὴν ἀπαγόρευση τῆς ἄσκησης τῆς τέχνης τῆς ἀγιογραφίας¹¹⁶. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτό, τὰ καθήκοντα πού εἶχε ἀναλάβει στὸν ναὸ δέν μποροῦσε φυσικὰ νὰ τὰ ἐκτελέσει, ἀλλὰ καὶ οὔτε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν με τὴν ἀνάληψη τῆς ἱερουργίας ἄλλου ναοῦ ἢ τὴν ἄσκηση τῆς τέχνης του. Τὴ δεινὴ οἰκονομικὴ του κατάσταση ἀναγνωρίζοντας οἱ κυβερνήτες τοῦ ναοῦ, στίς 10 Αὐγούστου 1574 συνέταξαν πράξη με τὴν ὁποία τὸν ἀποδέσμευσαν ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση τῆς κληροδότησης τῶν ὑπαρχόντων του στὸν ναὸ καὶ τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ τὰ διαχειρίζεται ὅπως αὐτὸς νόμιζε. Ἡ πράξη συντάχθηκε ἀπὸ τὸν νοτάριο ἱερέα Φώτιο Παλατιανό¹¹⁷. Ἡ τιμωρία του ὅμως φαίνεται πὼς ἀνεστάλη λίγα χρόνια ἀργότερα, ἀφοῦ τὸ 1577 ἀγιογράφησε τὸν ναὸ τοῦ Παντοκράτορα στὸ χωριὸ Ἅγιος Μάρκος, καὶ λίγα χρόνια ἀργότερα, στίς 6 Νοεμβρίου 1585, τὸν βρίσκουμε νὰ ὑπογράφει ὡς μάρτυρας με τὴν ιδιότητα τοῦ ἱερέα¹¹⁸.

1985 [Miscellanea Byzantina Monacensia 30A], σ. 127-203. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 221.

114. Ἐγγράφο ἀρ. 2.

115. Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.41, φ. 356ν.

116. Βλ. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΙΔΗ, Ὁ Μέγας Πρωτοπαπᾶς Κερκύρας Ἀλέξιος Ραρτοῦρος Λόγιος τοῦ 16ου αἰ. (1504-1574), Κέρκυρα 1995, σ. 90-91, 240-241, ὅπου ἡ ἀπόφαση.

117. Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.41, φ. 356ν.

118. Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.176, φ. 63ν.

Μπογδάνος, 1783

Δέν αναφέρεται τό ὄνομά του. Γνωρίζουμε ὅτι τό 1783 ἦταν διάκονος καί ὅτι τότε ζωγράφισε πέντε κεριά τῆς μιᾶς λίτρας γιά λογαριασμό τῆς ἀδελφότητας τῆς Φανερωμένης τῶν Ξένων. Ἡ σχετική σημείωση στά ἔξοδα μέ ἡμερομηνία 30 Αὐγούστου 1783 ἔχει ὡς ἐξῆς: «*εδώσαμει τοῦ διακόνου Μπογδάνου ὅπου εξογραφησαι πένται κερηά από μηά λήτρα τό ἕνα. ἐδόθησαν του αβοκάτου κομίσιου και τρῆς λουμναριες*»¹¹⁹. Πιθανόν νά ταυτίζεται μέ τόν κερκυραϊκῆς καταγωγῆς ἱερέα καί ἀγιογράφο Δημήτριο Μπογδάνο, ὁ ὁποῖος διετέλεσε ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στό Lecce ἀπό τά τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα ἕως τό 1841¹²⁰.

Παντῆς Ἰωάννης¹²¹, ἱερέας, 1739-1754

Τό 1739 ὁ ἱερέας Ἰωάννης Παντῆς «*ιστόρισε*» γιά λογαριασμό τοῦ ἱερομονάχου Εὐγενίου Στεφάνου 20 εἰκονίσματα τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος τά ὁποῖα ἀπέστειλε στά Ἰωάννινα, ὅπου βρισκόταν τότε ὁ Εὐγένιος, πιθανόν πρὸς πώληση. Πά τήν ἐργασία του ἔλαβε τό ποσό τῶν 44:8 λιρῶν¹²². Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1754 οἱ κυβερνήτες τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καρουσάδων, ἀναζητώντας τά ἀσημικά τοῦ ναοῦ τά ὁποῖα οἱ προκάτοχοί τους εἶχαν δώσει σέ ἐνέχυρο, προσέφυγαν σέ «*ἀβοκάτο*» στόν ὁποῖο δώρισαν ἕνα κερὶ μέ ζωγραφισμένη πάνω του τήν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἔργο τοῦ ἱερέα τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου Πόλεως Ἰωάννη Παντῆ. Στό «*ἱνβεντάριο*» τοῦ ναοῦ σημειώνεται: «*Ἐπήραμεν καὶ ἕνα κερὶ ἀπο λίτρα μία τὸ ὁποῖον ἐδώσαμεν τοῦ παπᾶ Ἰωάννου Παντι ἐφμεριόν τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ ἐζωγράφησεν ἐπάνω τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὴν ὁποία ἐκανι-*

119. Ἱερός Ναός Ὑ. Θ. Φανερωμένης τῶν Ξένων, Βιβλίο Ταμείου, φ. 101r.

120. Πά τόν ἀγιογράφο βλ. PANAJOTA TZIVARA, Demetrio Bogdan (Δημήτριος Μπογδάνος), στό: *Iconostasi dalla chiesa di San Nicolo dei Greci*, A. CASSIANO (ἐπιμ.), Provincia di Lecce [1990], σ. 16-18. ΜΑΡΙΑ ΜΕΛΕΝΤΗ, Ὁ Δημήτριος Μπογδάνος καὶ ἡ ζωγραφικὴ τῶν εἰκόνων στό Λέτσε, τὸν 18ο αἰῶνα, στό: *Ἑλληνισμός καὶ Κάτω Ἰταλία. Ἀπὸ τὰ Ἰόνια Νησιά σὴν Grecia Salentina*, τ. Α', Κέρκυρα 2002, σ. 185-212. Ὡς παλαιότερη χρονολογικὴ ἀναφορά τῆς παρουσίας τοῦ Μπογδάνου στό Lecce θεωρεῖται ἡ ἡμερομηνία δλοκλήρωσης τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος πού φυλάσσεται στόν ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὁ χρόνος τῆς ὁποίας ἔχει μεταγραφεῖ ὡς ἀρῆς καὶ ἔχει ἀποδοθεῖ ὡς 1775 (PANAJOTA TZIVARA, *Le iscrizioni dell iconostasi*, στό: *Iconostasi dalla chiesa*, ὁ.π., σ. 45. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ζωγράφοι*, σ. 221) ἢ ὡς 1795 (ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, *Ζωγράφοι*, σ. 274).

121. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ζωγράφοι*, σ. 274.

122. Α.Ν.Κ., Α.Ε.Δ. 211, ἐπιστολές μέ ἡμερομηνία 20.3.1739, 3.4.1739, 11.5.1739, 25.6.1739.

σκέψαμεν τοῦ ἀβοκάτου. Εδώσαμε τοῦ ἄνοθεν ἱερέως διὰ κόπον τῆς ζωγραφίας του μονέδα L.15»¹²³.

Παουλίνης Τζανέτος, 1733

Ὁ ζωγράφος στίς 23 Αὐγούστου 1733 συμφώνησε μέ τόν κτήτορα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Χαράλάμπους ἱερομόναχο Ἰωακείμ Ἀρμένη νά ζωγραφίσει τίς εἰκόνες τοῦ τέμπλου. Πιό συγκεκριμένα, συμφώνησε νά ζωγραφίσει «ὅλαις ταῖς φιγούραις τοῦ τέμπλου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἥγουν τά τρία δεσποτικά, δόδεκα ἀποστόλους, τρίμορφο, σταυρόν καί ἔσε τοῦ αὐτοῦ σταυροῦ», καθὼς ἐπίσης καί τίς «δύο ποδιαῖς ὅπου ἦναι ὑποκάτο τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας». Τόν σταυρό θά τόν ἔφτιαχνε ἴδιον μέ ἐκεῖνο τῆς Θεοτόκου Μαντρακιώτισσας, τό δέ τέμπλο ὁμοιο μέ τοῦ μοναστηρίου τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης στή Χώρα. Ὁ ζωγράφος ὑποσχέθηκε νά χρησιμοποιήσει χρυσάφι «φίνο» σέ ὅλες τίς εἰκόνες, ἐκτός ἀπό τίς «ποδιές». Θά ἀρχίζε τήν ἐργασία ἀπό τήν ἐπόμενη ἡμέρα, θά ἐργαζόταν συνεχῶς μέσα στήν ἐκκλησία καί θά ὁλοκλήρωνε τό ἔργο στό τέλος τοῦ Νοέμβρη. Πά τήν πληρωμή τῶν ἐξόδων καί τοῦ κόπου του συμφώνησαν στό ποσό τῶν 30 ρεαλίων, ἀπό τά ὅποια ἔλαβε ὡς προκαταβολή ἓνα τζεκίνι¹²⁴.

Παραμυθιώτης Ἀναγνώστης, 1791

Δέν γνωρίζουμε ἂν τό Ἀναγνώστης δηλώνει τόν ἐκκλησιαστικό βαθμό ἢ τό βαπτιστικό του ὄνομα. Μέ τό ὄνομα αὐτό καί μέ τήν ιδιότητα τοῦ «πιτόρου» ἀναφέρεται σέ σημείωση στό βιβλίο ἐξόδων τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θ. Φανερωμένης τῶν Ξένων ὅπου βεβαιώνεται ὅτι οἱ κυβερνήτες ἔδωσαν σέ αὐτόν, στίς 30 Ἰανουαρίου 1791, 30 λίτρες γιά νά καθαρίσει τίς εἰκόνες στοῦς τοίχους καί νά ζωγραφίσει τό κάτω μέρος τοῦ τέμπλου. Ἡ σημείωση ἔχει ὡς ἐξῆς: «30 detto [Ἰανουαρίου 1791] διὰ L. τριαντα ἔδωσα τοῦ ἀναγνώστη Παραμυθιώτι πιτόρου διὰ νά ἐπάστρεψαι καί ἐρεπετζάρησε ταῖς εἰστορίαις εἰς τοὺς πύργους, καί ἐκολορίρησε τό μπάτο τοῦ τέμπλου ὡς ἡ φέδε 146»¹²⁵.

123. Α.Ν.Κ., Ε.Ε. 195, Ἰνβεντάριο, φ. 82rv.

124. Ἐγγράφο ἀρ. 11.

125. Ἱερός Νάός Ὑ. Θ. Φανερωμένης τῶν Ξένων, Βιβλίο Ταμείου, φ. 144r.

Παραμυθιώτης Παναγιώτης¹²⁶, 1714

Ζωγράφισε τή «σχόλα» τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου στήν πόλη τῆς Κέρκυρας. Πά τήν ἐργασία του ἔλαβε 30 ἀσημένια δονκάτα ὅπως φαίνεται ἀπό σημείωση τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1714 στά ἔξοδα τοῦ ναοῦ¹²⁷.

Παραμυθιώτης Σπυρίδων, 1760-1767

Στήν κατάσταση τῶν ἐξόδων πού συνένταξε ὁ ἱερέας Ἰωάννης Θεοτόκης, ὡς ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Μαρίνας καί Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἡ ὁποία φέρει ἡμερομηνία 2 Αὐγούστου 1760, σημειώνεται ἡ ἀνάθεση στόν ζωγράφο Σπ. Παραμυθιώτη τῆς ἀνακαίνισης εἰκόνας τοῦ Χρυσοστόμου καί ἡ καταβολή σ' αὐτόν τοῦ ποσοῦ τῶν 7 λιτρῶν¹²⁸.

Στήν ἀναλυτική ἐκθεση τῶν ἐξόδων πού πραγματοποιήθηκαν στόν ναό τῆς Ἁγίας Μαρίνας καί Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἡ ὁποία φέρει ἡμερομηνία 8 Δεκεμβρίου 1767, σημειώνεται ὅτι στίς 28 Ἀπριλίου 1767 εἶχε ἀνατεθεῖ στόν ζωγράφο Σπ. Παραμυθιώτη τό χρύσωμα τῆς εἰκόνας τῆς ἁγίας Μαρίνας καί ἡ καταβολή σ' αὐτόν τοῦ ποσοῦ τῶν 20 λιτρῶν¹²⁹.

Πρινοκοῦᾶς Δανιήλ¹³⁰, 1537-1577

Μέ τήν πράξη τῆς 17 Αὐγούστου 1564 ἡ Ζαμπέτα, ἡ Σμωνή καί ὁ Πέριοις, παιδιά τοῦ ποτέ μάιστρο Κανᾶ Πρινοκοῦᾶ, κατέστησαν «κουμέσιο» καί ἐπίτροπό τους «τόν αὐτάδελφων αὐτῶν μισέρ Δανιήλ Περνοκοῦᾶ ἁγιογράφων»¹³¹. Ὁ Δανιήλ ἦταν, λοιπόν, πιθανότατα γιός τοῦ ἐπίσης ζωγράφου Κανᾶ Πρινοκοῦᾶ, γιά τόν ὁποῖο παραπέμπουμε στό σημείωμα πού ἀκολουθεῖ. Ὁ Δανιήλ ἦταν παντρεμένος μέ τή Λουτζία, κόρη τοῦ Τζανῆ

126. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 280. Πά τήν εἰκόνα μέ σκηνές ἀπό τή Γένεση στόν ναό τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου στήν πόλη τῆς Κέρκυρας, βλ. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ἐπιδράσεις, σ. 189-190.

127. Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 17r (σ. 29).

128. Α.Ν.Κ., Ἑνετ. 57, δέση 14, φ. 14v: *Διά νά ἀνακαινίσω ἓνα παλαιόν ἠκόνημα τοῦ Χρυσοστόμου ἔδωκα τοῦ Σπυρίδωνος Παραμυθιώτου ζωγράφου L.7.*

129. Α.Ν.Κ., Ἑνετ. 61, δέση 22, φ. 3rν ...*καί πρῶτον 1767 ἀπριλίου 28 ἔδωκα τοῦ Σπυρίδωνος Παραμυθιώτου ζωγράφου διά νά χρυσώσῃ τήν κορνίζαν τῆς ἠκόνης τῆς ἁγίας Μαρίνης λιτραις ἡκοσι.*

130. Πά τόν ζωγράφο βλ. ἐπίσης ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις, σ. 297-298. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 319.

131. Α.Ν.Κ., Συμβ. T.53, φ. 286(2)ν. Ἡ Καζανάκη, παραπέμποντας στήν ἴδια πράξη, ἀναφέρει λαθεμένα τόν πατέρα του ὡς «Παννᾶ».

Παπαδάτου καί είχε έναν γιό, τόν Νικολό¹³². Ὁ γιός του, πιθανόν, ταυτίζεται μέ τόν ζωγράφο Νικόλαο Πρινοκοκά, τόν ὁποῖο ἐντοπίσαμε στά νοταριακά κατάστιχα τῆς ἐποχῆς.

Σέ διαθήκη τῆς μοναχῆς Λουκίας Πολυλίχας, συζύγου τοῦ ποτέ μισέρ Νικολάου Πολυλά, ἡ ὁποία συντάχθηκε στίς 24 Ὀκτωβρίου 1537, παρίσταται ὡς μάρτυρας ὁ «μισέρ Δανιήλ Προινωκωκάς» καί ὑπογράφει ἰδιοχείρως ὡς «Δανιήλ Πηρονοκοκάς»¹³³. Ὁ ἴδιος σέ πράξη τοῦ 1545-46 ἐμφανίζεται νά ὀφείλει στόν ζωγράφο Εὐστάθιο Ἰάκωβο 52 ἄσπρα τοῦρκοικα¹³⁴.

Μέ τήν ιδιότητα τοῦ ἀγιογράφου ἐμφανίζεται γιά πρώτη φορά στίς 3 Φεβρουαρίου 1538 καί μισθώνει ἀμπέλι του στήν Ἄφρα ὁ «σέρ Δανίλ Προινωκωκάς ἀγιογράφος»¹³⁵. Μέ τήν ιδιότητα αὐτή ὑπογράφει ὡς μάρτυρας καί σέ πράξη τῆς 29 Σεπτεμβρίου 1557¹³⁶.

Ἀπό τήν ἐπαγγελματική του δραστηριότητα ἔχουμε μιά μόνον πληροφορία. Στίς 4 Μαΐου 1560 συμφώνησε μέ τόν Γεώργιο Μαζαράκη νά ζωγραφίσει τή Δευτέρα Παρουσία στόν ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἑβραΐδος, «πλουσίαν, με τέχνη χρυσάδη, λαζουρη, και χρυσάφη καθώς ἐναι εἰς τήν Ἀντιβουνιώτισσα καί τιμῇ περισσώτερα πλουσιότιτος καί τέχνης ἕως τεσσάρων δουκάτων ἀπ' ἐκείνης». Ὁ ζωγράφος, λοιπόν, ὀφείλε νά φτιάξει τή Δευτέρα Παρουσία ὅμοια μέ ἐκείνη στόν ναό τῆς Ἀντιβουνιώτισσας, πλουσιότερη ὅμως καί καλύτερη σέ τέχνη, καί ἕως τέσσερα δουκάτα πιά ἀκριβῆ ἀπό ἐκείνη. Ὁ ζωγράφος ὀφείλε νά τοῦ τήν παραδώσει τελειωμένη ἕως τίς 15 Ἰουνίου, μέσα δηλαδή σέ ἕνα μήνα. Ὁ Μαζαράκης ὀφείλε μέ τή σειρά του νά τοῦ προσκομίσει «τόν ασβέστη, το λινάρη και το νερό» καί νά τοῦ καταβάλει συνολικά γιά τήν ἐργασία του 11 δουκάτα¹³⁷.

Ἡ διατύπωση τοῦ ἐγγράφου, ἀλλά καί ἡ ἀναφορά τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν τά ὁποῖα ἀναλάμβανε νά τοῦ φέρει ὁ παραγγελιοδότης δείχνουν ὅτι πρόκειται γιά παραγγελία τοιχογραφίας. Ἐπίσης τό δηλούμενο πρότυπο, ὁ ὅρος νά γίνει πλουσιότερη ἢ εἰκονογράφηση καί περισσότερο ἐπιμελημένη καί ὁ προσδιορισμός τοῦ κόστους σέ χρῆμα (ἕως τέσσερα δουκάτα ἐπιπλέον) ἐπιτρέπει νομίζουμε ἐπίσης τήν ὑπόθεση ὅτι ὁ Πρινοκοκάς ἦταν ὁ ζωγράφος τῆς Δευτέρας Παρουσίας καί στόν ναό τῆς Ἀντιβουνιώτισσας,

132. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις, σ. 298.

133. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.54, φ. 15r, τό ἴδιο κείμενο καί στό φ. 49r.

134. Ἐγγράφο ἀρ. 4.

135. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.176, φ. 6r.

136. Ἡ πράξη δημοσιευμένη εἰς Α. ΒΡΟΚΙΝΗΣ, Προνομακά Παλατινῆς Κομητείας Δικαιώματα ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τήν ἸΣΤ' ἐκατονταετηρίδα, *Κερκυραϊκά Χρονικά* 17 (1973) [ΒΡΟΚΙΝΗΣ, Ἔργα, τ. Β'], 133. Ἡ πράξη ἀπό τά κατάστιχα τοῦ νοταρίου Λεονάρδου Φόρτιου.

137. Ἐγγράφο ἀρ. 1.

τήν ἀπεικόνιση τῆς ὁποίας καλεῖται νά ἐπαναλάβει βάζοντας μεγαλύτερη ἐπιμέλεια καί πλουσιότερα ὕλικά.

Ὁ ναός τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στήν περιοχή τῆς Σπιανάδας, δέν σώζεται σήμερα. Ὁ ναός τῆς Ἀντιβουνιώτισσας ὑπάρχει σήμερα, δέν ἔχει ὅμως διασωθεῖ ἡ παράσταση τῆς Δευτέρας Παρουσίας.

Στά νοταριακά κατάστιχα τῆς ἐποχῆς ὁ ζωγράφος ἐμφανίζεται ἐπίσης συχνά εἴτε ὡς μάρτυρας¹³⁸ εἴτε ὡς συμβαλλόμενος γιά δικές του ὑποθέσεις¹³⁹. Στίς 24 Ὀκτωβρίου 1572 ὁ «Danil Prinosoca» ἐκλέχθηκε γιά τό Συμβούλιο τῆς Κοινότητος¹⁴⁰. Πέθανε μετά τίς 5 Ὀκτωβρίου 1577 καί πρίν ἀπό τίς 22 Δεκεμβρίου 1577¹⁴¹.

Πρινοκοῦς Κανᾶς¹⁴², 1511-1514

Σέ πράξη τῆς 9 Μαΐου 1511 ὁ «μαστρο Κανᾶς ὁ ζωγράφος» συντάσσει συνυποσχετικό μέ τόν Μανουήλ τόν Βέριβο(ι), «βουτζᾶν» γιά τήν ἐπίλυση διαφορᾶς οἰκονομικοῦ χαρακτήρα¹⁴³. Σέ πράξη τῆς 11 Ἰανουαρίου 1513 παρίσταται ὡς μάρτυρας καί ὑπογράφει ὡς «μαστρο Κανας Πρινοκοκας ζογράφος»¹⁴⁴. Σέ πράξη τῆς 28 Αὐγούστου 1514 συμφώνησε μέ τόν Ἰάκωβο Ράλη τόν Μελίκη καί ἔλαβε σέ πάκτο ἀκίνητα στήν περιοχή τοῦ Γύρου¹⁴⁵. Πιθανότατα ταυτίζεται μέ τόν μάιστρο Κανᾶ Πρινοκοῦ, πατέρα τοῦ Δανιήλ, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται ὡς ἤδη ἐκλιπών σέ πράξη τῆς 1 Φεβρουαρίου 1555¹⁴⁶. Στίς 17 Αὐγούστου 1564 τρία ἀπό τά παιδιά του, κατέστησαν πληρε-

138. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.55, φ. 399ν τῆς 24.1.1555 καί φ. 404r τῆς 1.2.1555. Συμβ. Π.40, φ. 133ν τῆς 28.4.1560, φ. 202ν τῆς 26.3.1561. Συμβ. Β.178, φ. 134r τῆς 28.1.1566. Συμβ. Π.41, φ. 146r τῆς 15.7.1572 ὅπου ὑπογράφει ἰδιοχείρως ὡς Δανιήλ Πρινοκοῦς.

139. Στίς 3.2.1538 φροντίζει γιά τό κλάδεμα τοῦ ἀμπελιοῦ του (Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.176, φ. 6r). Στίς 11.10.1564 πωλεῖ στόν Γεώργιο Μαζαράκη τά κρασιά του (Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.40, φ. 164ν).

140. Α.Ν.Κ., Ἐνετ. 2, φ. 303β recto.

141. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις, σ. 298. Βλ. καί πράξη τῆς 29 Δεκεμβρίου 1577, μέ τήν ὁποία ἡ κυρά-τσα Λουτζία, σύζυγος τοῦ «ποτέ» Δανιήλ Πρινοκοῦ, εἰς τήν σπηναδα τόν Κορυφών ἐν τῇ περηοχῇ μονῆς τῆς αγίας Παρασκεβῆς μίσθωσε ἀμπέλια (Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.209, φ. 216r).

142. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 319, ὅπου σημειώνεται ὡς «Παννᾶς».

143. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.11, φ. 80ν.

144. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.11, φ. 256r.

145. Ὁ μισέρ Ἰάκωβος Ράλης ὁ Μελίκης σωματικῶς παρὼν ὁμολόγησεν ὅτι ἐσυμφώνησε με τόν παρόντα μαστρο Κανάν το Πύρινοκοῦν ζωγράφον καὶ ἐπάκτως πρὸς αὐτόν τήν ἡμῶν ἀπὸ ὅλην τήν ἐσωδίαν τῶν πραγμάτων τῆς προικὸς αὐτοῦ ὅπου ἔχει εἰς τήν πρωκωρίαν τοῦ Γύρου καὶ τοῦ Φάλκου... (Α.Ν.Κ., Δ.Σ. 4.7, φ. 70r). Βλ. καί ΚΟΛΛΑΣ, Νῆσος Α', σ. 354.

146. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.55, φ. 404r.

ξούσιό τους τόν ἀδελφό τους ζωγράφο Δανιήλ¹⁴⁷.

Πρινοκοκάς Νικόλαος, 1559

Ὁ μαστρο Νικόλαος Πρινοκοκάς «ἀγιογράφος», παρίσταται ὡς μάρτυρας σέ πράξη τῆς 23 Ἰανουαρίου 1559, μέ τήν ὁποία ὁ ἀγιογράφος Ἡλίας Μαυροκέφαλος μίσθωσε τά ἀμπέλια του¹⁴⁸. Πός, πιθανόν, τοῦ Δανιήλ Πρινοκοκά.

Πρινοκοκάς Σ[...], 1537

Τό ὄνομά του σέ πράξη τῆς 4 Δεκεμβρίου 1537 ὅπου παρίσταται ὡς μάρτυρας ὁ Σ[...] Πρινοκοκάς «ἀγιογράφος»¹⁴⁹.

Προσαλέντης Ἰωάννης¹⁵⁰, 1584-1596

Γνωρίζουμε ὅτι τό 1584 ἦταν μαθητής τοῦ Λεονάρδου Δελάρτα¹⁵¹.

Πληροφορίες γι' αὐτόν ὑπάρχουν καί σέ δύο ἔγγραφα τῆς 13 καί 14 Ὀκτωβρίου 1596 πού ἀναφέρονται στήν ἐπίλυση διαφορῶν του μέ τόν ζωγράφο Ματθαῖο Κάφιρη¹⁵². Πιό συγκεκριμένα, στίς 13 Ὀκτωβρίου 1596 συντάχθηκε συνυποσχετικό μέ τό ὁποῖο οἱ δύο ζωγράφοι, ὁ Ματθαῖος Κάφιρης καί ὁ Ἰωάννης Προσαλέντης, ὅρισαν ὡς διαιτητές, γιά τήν ἐπίλυση οἰκονομικῶν διαφορῶν πού ἀναφέρονταν στή «συντροφία» τους, τοὺς ζωγράφους Ἡλία Μαυροκέφαλο καί Λεονάρδο Δελάρτα. Οἱ δύο κριτές ἐπιλήφθηκαν ἀμέσως τῆς ὑποθέσεως, ἄκουσαν καί τά δύο μέρη καί ζήτησαν μέ νέα πράξη νά τοὺς καταθέσουν ἐγγράφως τά κέρδη πού ἀποκόμισε ὁ καθένας τους ἀπό τόν καιρό πού σύστησαν τή «συντροφία» τους, καί τά ὁποία προέρχονταν ἀπό ἀγιογραφήσεις ἀλλά καί ἀπό κάθε ἄλλη ἐργασία

147. Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.53, φ. 286(2)ν. Βλ. καί πράξη τῆς 16.7.1573 στήν ὁποία μνημονεύεται ἡ *θηγά-τηρ* του ποτε μαστρο-Κανᾶ Πρηνοκοκά (Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.25, φ. 244ν). Τό ὄνομα Κανᾶς Πρινοκοκάς πού ἀπαντᾷ στίς πηγές τοῦ τέλους τοῦ 16ου αἰῶνα ἀναφέρεται προφανῶς σέ ἀπόγονο τοῦ ζωγράφου. Σημειώνουμε ἐνδεικτικά ὅτι στίς 7.12.1572 εἶναι γραμματικός στήν ἀδελφότητα τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Πατέρων πόλεως (Α.Ν.Κ., Συμβ. Δ.5, φ. 172r). Στίς 28.7.1573 ἐμφανίζεται ὡς συμβαλλόμενος (Α.Ν.Κ., Συμβ. Τ.25, φ. 254ν). Στίς 9.2.1580 ἀπαντᾷ ὡς μάρτυρας (Α.Ν.Κ., Συμβ. Δ.5, φ. 177ν).

148. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.176, φ. 292ν.

149. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.176, φ. 1r.

150. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 320.

151. ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις, σ. 296, 299.

152. Ἐγγραφα ἀρ. 5 καί 6.

σχετική με την τέχνη τους: «τόσω εἰσε στορήματα ὅσον καί εἰς πᾶσαν ἄλλην δουλίαν ὅπου να ἔκαμαν τῆς τέχνης».

Τὴν ἐπόμενη ἡμέρα, 14 Ὀκτωβρίου 1596, συντάχθηκε ἡ πράξη διαιτησίας μετὰ τὴν ἀπόφαση τῶν δύο κριτῶν. Σύμφωνα μετὰ αὐτήν, οἱ δύο κριτές ἀφοῦ ἄκουσαν τοὺς δύο ἀντιδίκους, εἶδαν τὸ συμβόλαιο τῆς συντροφίας, καὶ τοὺς ὥρμισαν μήπως ἔκρινε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον εἴτε χρώματα εἴτε χρήματα τῆς συντροφίας, μετὰ τὴν ἀπόφασή τους ὥρισαν στὸν Προσαλέντη νὰ πληρώσει μέσα σὲ ἓνα μῆνα στὸν Κάφιρη ὀκτώμισι λίτρες, γιὰ τὴν ἀποπληρωμὴ τοῦ χρέους γιὰ τίς εἰκόνες ποὺ ἔφτιαξαν στὸν Ἅγιο Νικόλαο. Σὲ περίπτωσι δὲ ποὺ ὁ Προσαλέντης δὲν κατέβαλλε τὸ ἀνωτέρω ποσὸ μέσα στὴν ὀρισμένη διορία, ὁ Προσαλέντης ὑποχρεωνόταν νὰ δίνει στὸν Κάφιρη ἀπὸ κάθε μελλοντικῇ του ἐργασία τὸ μισὸ ἀπὸ τὰ προκύπτοντα κέρδη. Μετὰ τὴν καταβολὴ τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ λυνόταν ἐπίσης καὶ ἡ συντροφία ποὺ εἶχαν συστήσει καὶ ἔμενε ὁ καθένας ἐλεύθερος. Ὅσο γιὰ τὰ χρώματα ποὺ εἶχαν ἐκείνη τὴ στιγμή, ὀφείλαν νὰ τὰ μοιράσουν στὴ μέση.

Ράντος Ἀλέξιος, 1696

Στις 19 Ἰανουαρίου 1696 παρίσταται ὡς μάρτυρας σὲ σύμβασι μαθητείας ποὺ συντάχθηκε στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνα στὸ χωριὸ Σπαρτίλας, ὅπως μάλιστα σημειώνεται ἀπὸ τὸν νοτάριο, ὁ Ράντος ἦταν κάτοικος τοῦ χωριοῦ Περιβόλι στὴ Λευκίμμη¹⁵³. Ἡ παρουσία του στὴ βόρεια Κέρκυρα πιθανόν νὰ σχετίζεται μετὰ τὴν ἐκτέλεσι κάποιας παραγγελίας.

Ροδόσταμος Σπυρίδων, 1795

Στις 29 Μαρτίου 1795 ὁ «ζωγράφος» βεβαιώνει ὅτι ἀσήμωσε 20 «βάζα» ξύλινα τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θ. τῶν Μαρμάρων ποὺ ἔκαμε ὁ Ἰωάννης Ἀνδρώνης, κτήτορας τοῦ ναοῦ¹⁵⁴.

Σαγιαδινός Ἰωσήφ, ἱερομόναχος, 1733-1756

Στις 10 Μαρτίου 1756 ὁ «εἰκονογράφος» ἱερομόναχος Ἰωσήφ Σαγιαδινός συμφώνησε μετὰ τὸν ἡγούμενο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Καστελλάνων Μέσης Εὐγένιο Στέφανο τὴν ἀνακαίνισι ὅλων τῶν εἰκόνων τῆς μονῆς, σύνολο 49,

153. A.N.K., Συμβ. K.319, βιβλίο 5, φ. 41rv ...ενοπιων μαρτηρον του μισερ Αλεξηου Ραντου ζογράφου κατικος ηστο χοριον του Περηβοληου ηστο Αλενχι...

154. A.N.K., E.E. 352, δέσμη 2, ἔγγραφο 38.

καθώς και τοῦ προσκυνήματος τῆς Ὁδηγήτριας, μέ τήν κορνίζα «κολόρο κοράλο». Ὁ Ἰωσήφ θά δούλευε μαζί μέ τόν μαθητή του γιά 6 τζεκίνια βενέτικα. Ἐργάστηκε 30 ἡμέρες καί πληρώθηκε στίς 21 Μαΐου 1756¹⁵⁵.

Πρόκειται γιά τόν ἱερέα Ἰωάννη Σαγιαδινό, καί μετέπειτα ἱερομόναχο Ἰωσήφ Σαγιαδινό, κτήτορα τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θ. Βλαχέρνας στό προάστειο τοῦ Σάν Ρόκκου. Γνωρίζουμε ὅτι στίς 11 Ἰουλίου 1733, ὡς ἱερέας, ζήτησε ἀπό τόν Μ. Πρωτοπαπά τήν ἄδεια θεμελίωσης ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑ. Θ. Βλαχέρνας καί τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καί Δαμιανοῦ, ὑποσχόμενος νά φροντίζει καί νά ἐφημερεύει τόν ναό αὐτός μέ τούς κληρονόμους του. Τήν ἴδια ἡμέρα ἔλαβε τήν ἄδεια καί μέσα σέ τέσσερις μῆνες εἶχε ὀλοκληρώσει τό ἔργο. Στίς 21 Νοεμβρίου 1733 μέ νέα αἴτησή του ζήτησε τήν ἄδεια ἐγκαινιασμοῦ τοῦ ναοῦ, ὁ ὁποῖος πράγματι ἐγκαινιάστηκε στίς 25 Νοεμβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους¹⁵⁶. Ὡς ἱερομόναχος ὁ Ἰωσήφ Σαγιαδινός σημειώνεται στήν πρωτοπαπαδική ἐπίσκεψη τοῦ ναοῦ τό 1754 μέ τήν ιδιότητα τοῦ κτήτορα καί ἐφημερίου¹⁵⁷.

Σπεράντζας Σπυρίδων¹⁵⁸, 1762-1774

Ὅπως προκύπτει ἀπό τά ἔξοδα τῶν συνδίκων τῆς Κοινότητος τοῦ ἔτους 1761, ὁ Σπεράντζας εἶχε ἀναλάβει τή διόρθωση ἢ ἀνακαίνιση («restauro») τῶν πινάκων πού κοσμοῦσαν τήν αἶθουσα τοῦ Συμβουλίου¹⁵⁹. Στίς 4 Ἀπριλίου 1762 συμφώνησε μέ τόν ἡγούμενο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Καστελλάνων Μέσης γιά τήν κατασκευή εἰκόνας¹⁶⁰.

Ζωγράφισε τήν οὐρανία τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου Πόλεως. Στίς 6 Ἰανουαρίου 1772 ἀποφασίστηκε ἀπό τήν ἀδελφότητα ἡ ἀγιογράφηση τῆς οὐρανίας καί δόθηκε ἡ ἄδεια στούς κυβερνήτες νά χρησιμοποιοῦν τά χρήματα τοῦ ναοῦ¹⁶¹. Στίς 11 Αὐγούστου 1774 οἱ κυβερνήτες ζήτησαν καί ἔλαβαν τήν ἄδεια νά δανειστοῦν χρήματα γιά τήν ἀποπεράτωση τῆς ἀγιογράφησης τῆς οὐρανίας τήν ὁποία εἶχε ἀναλάβει ὁ Σπύρος Σπεράντζας¹⁶². Τήν οὐρανία περιγράφει ὁ ἐφημέριος τοῦ ναοῦ Γ. Σαββανῆς ὡς ἐξῆς: «εἶναι ἐκ τοῦ

155. Α.Ν.Κ., ΑΕΔ 231, δέσημ 6, φ.χ.ά.

156. Βλ. τά σχετικά ἔγγραφα εἰς Α.Ν.Κ., Μ.Π. 23, δέσημ 8, φ. 489r-490v, 495rv.

157. ΚΑΠΑΔΟΧΟΣ, Ναοί, σ. 322.

158. Μέ τόν ζωγράφο καί τό ἔργο του ἀσχολεῖται ἡ Μαρία Μελέντη στή διδακτορική της διατριβή. Βλ. ἐπίσης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 369-370.

159. Α.Ν.Κ., Ἐνετ. 58, δέσημ 7, φ. 6r.

160. Α.Ν.Κ., ΑΕΔ 231, δέσημ 6, φ.χ.ά.

161. Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 90rv.

162. Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 93v-94r (σ. 180-181).

Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων, ὁ γάμος τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ μετὰ τῆς Νύμφης Ἐκκλησίας, ἔργον μοναδικόν, ἔχει τοὺς προφήτας καὶ τοὺς Εὐαγγελιστάς, τὸ δὲ χρύσωμα εἶναι εἰς ἀρίστην κατάστασιν»¹⁶³.

Στίλίας Ἰω(...), 1614

Σημειώνεται τὸ ὄνομά του στό τέλος πράξης τῆς 15 Μαΐου 1689 μέ τήν ὁποία καταχωρίζεται στά κατάστιχα τοῦ νοταρίου Ζαφείρη Προβατᾶ ἐφθαρμένη πράξη τῆς 31 Αὐγούστου 1614 πού ἀφορᾶ στόν Ὑψηλό Παντοκράτορα. Ἡ σημείωση ἔχει ὡς ἐξῆς: «*Εγὼ Ἰω() Στηλνας αghογραφος παρακαλεστηκος παρὰ τον ανοθεν αδελφόν εγραψα ιστο βήμα τις ανοθεν μονις ος καθός ιτον γεγραμενος εκπαλε ος ενεκινω απααραλακτος διαλαμβανη επη ετους ζωνε ...βορηον ζ'»¹⁶⁴. Ὁ Εὐστάθιος Μεταλληνός στή μελέτη του γιά τόν Παντοκράτορα, κάνοντας χρήση ἀντιγράφου τῆς πράξης αὐτῆς, τὸ ὁποῖο ἔγινε στίς 4 Αὐγούστου 1831, σημειώνει τὸ ὄνομα ὡς Ἰωάννης Τζήλιος¹⁶⁵, μέ τὸ ὁποῖο πέρασε καί στή μεταγενέστερη βιβλιογραφία¹⁶⁶.*

Στράνης Ἡλίας, 1548-1603

Ὅπως προκύπτει ἀπό πράξη τοῦ 1548, ὁ Ἡλίας ἦταν γιὸς τοῦ ποτέ μαῖστορο Φράγγου Στράνη ζωγράφου καί ἐγγονός τοῦ ποτέ μαῖστορο Ἀνδριανοῦ Μονόλιθου ζωγράφου¹⁶⁷. Στίς 20 Μαρτίου 1603 συμβάλλεται ἡ κυράτσα

163. Ἱερὸς Ναὸς Ἀγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 136r (σ. 265) ἐνθύμησι τοῦ 1943.

164. Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.350, κατάστιχο 4, φ. 5r. Βλ. καὶ ΚΑΡΥΔΗΣ, Ἀδελφότητα, σ. 513, ὅπου ἡ συντομογραφία ἀναπτύσσεται ὡς Ἰωάννης.

165. ΕΥΣΤ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ, Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ὑψηλοῦ Παντοκράτορος καί τῆς Κασσιώπης, φυλλάδιον Α', ἐν Κερκύρα 1890, σ. 18.

166. ΛΥΚΙΣΣΑΣ, Ἑστία, σ. 38. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΙΔΗ, Ἀγνωστα στοιχεῖα γιά τόν Κερκυραῖο ἱερομόναχο Ἰωαννίκιο Καρτάνο ἀπό ἀνέκδοτα ἔγγραφα τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κερκύρας (1528-1529), *Δωδώνη Φιλολογία* 21 (1992) 63. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ζωγράφοι*, σ. 438.

Ἀπὸ τῆ βιβλιογραφία εἶναι γνωστός ὁ ἱερέας Ἰωάννης Στίλιας, ὁ ὁποῖος τὸ 1620 ἦταν ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τῆς Ὑπαπαντῆς Πόλεως καί τῆς Ἀγίας Μαρίνας στό Καρδάκι καί περὶ τὸ 1631 ἐφημέριος στόν ναὸ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τῆς Βενετίας (Γ. ΠΙΕΡΗΣ, Ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης καί ἡ Κέρκυρα, *Κέρκυρα* 1993, σ. 9, 16-17). Στὰ νοταριακὰ ἔγγραφα ἐντοπίσαμε τὸν ἱερομόναχο Ἰωᾶ Στίλια νά ὑπογράφει ὡς μάρτυρας σέ πράξη τῆς 23.3.1656 (Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.66, φ. 98r), καί τὸν ἱερέα Ἀναστάσιο Στίλια, ὁ ὁποῖος σημειώνεται σέ πράξεις τῆς 6.4.1660 καί τῆς 23.4.1664 (Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.66, φ. 448r. Συμβ. Β.66, βιβλίο 14, φύλλο τελευταῖο χ.ἀ.), ἐνῶ στίς 31.12.1664 ἐμφανίζεται ὡς ὑποψήφιος ἐλληνοδιδάσκαλος τοῦ σχολείου τῆς Κοινότητος τῆς Κερκύρας (ΤΖΙΒΑΡΑ, *Σχολεῖα*, σ. 101, 126).

167. Ἡ πληροφορία ἀπὸ ΚΟΛΛΑΣ, *Νῆσος Β'*, σ. 144.

Βιόλω γυνή τοῦ Ἀνδρέου Κυπραίου μαραγκοῦ καί θυγατέρα τοῦ ποτέ Ἡλία Στράνη «ἀγιογράφου» καί τῆς Δράκως, κόρης τοῦ ποτέ Τζάνη Παπαδόπουλου, καί ἐγκρίνει τήν πώληση σπιτιοῦ πού εἶχε ἀπό κοινοῦ μέ τόν ἀνεψιό της Ἀλιβίξη Στράνη, γιό τοῦ ἀδελφοῦ της Ἀλεξίου¹⁶⁸.

Στράνης Φράγγος¹⁶⁹, 1545-1548

Ἀπαντᾷ ὡς μάρτυρας σέ δύο νοταριακές πράξεις. Στήν πρώτη, τῆς 15 Ἰανουαρίου 1545, σημειώνεται ὡς «μαστρω γράγκος στράνης ὁ ζωγράφος» καί στή δεύτερη, τῆς 20 Ἰανουαρίου 1545, ὡς «μαστρω φράγκος κανίτζας λεγόμενος στράνης ζωγράφος»¹⁷⁰. Ἡ ἐπαγγελματική του ιδιότητα προκύπτει καί ἀπό πράξη τοῦ 1548 πού συνάπτει ὁ Ἡλίας γιός τοῦ ποτέ μαῖστορο Φράγγου Στράνη ζωγράφου καί ἐγγονός τοῦ ποτέ μαῖστορο Ἀνδριανοῦ Μονόλιθου ζωγράφου¹⁷¹.

Τσιριγώτης Μαρίνος, 1845

Σημειώνεται ὡς «χρωματογράφος». Στίς 22 Μαΐου 1845 ἔδωσε τήν προσφορά του γιά τήν ἐκτέλεση ἐργασιῶν στόν ναό τῶν Ἁγίων Πάντων Πόλεως, στίς ὁποῖες περιλαμβάνονταν τό ἀσημοχρύσωμα τῆς «κούμπας» τοῦ ἀρχιερατικοῦ στασιδιοῦ, τό χρωμάτισμα τοῦ ὑπόλοιπου στό χρῶμα τῆς καρυδιάς, τό χρωμάτισμα τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων σέ χρῶμα «τζελέστε», τό χρωμάτισμα τοῦ γυναικείου καί τῶν κορνιζῶν του, τό χρύσωμα καί τό χρωμάτισμα τῆς εἰκόνας καί τοῦ «δεπόζιτου» τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου χρειάζοταν. Ὁ ἴδιος στίς 4 Ἰουνίου 1845 ἔκανε ἄλλη προσφορά γιά νέες ἐργασίες στόν ἴδιο ναό, στίς ὁποῖες περιλαμβάνονται τό ἀσημοχρύσωμα τοῦ «δεπόζιτου» τῆς Βλαχέρνας καί ἄλλα¹⁷².

Φόσκαλης Δημήτριος¹⁷³, 1704

Στίς 2 Φεβρουαρίου 1704 ὁ Δημητράκης Φόσκαλης «ἀγιογράφος» συμφώνησε μέ τοὺς κουμεσίους τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ἀνυφαντῆ

168. Α.Ν.Κ., Συμβ. Β.75, φ. 192(390)γ.

169. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 380.

170. Α.Ν.Κ., Συμβ. Γ.54, φ. 186γ καί 189ν ἀντίστοιχα.

171. Ἡ πληροφορία ἀπό ΚΟΛΛΑΣ, Νῆσος Β', σ. 144.

172. Γ. ΖΟΥΜΠΟΣ, Ἡ συναδελφική ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Πάντων Πόλεως, ἐφημ. *Κερκυραϊκό Βῆμα*, ἀρ. φ. 2086-2091 τῆς 3-10.12.1986.

173. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι, σ. 446-447.

Καρουσάδων νά φτιάξει τίς εἰκόνες τοῦ τέμπλου. Ὁ Φόσκαλης θά ἔφτιαχνε μέ κόπο καί μέ σανίδια δικά του τούς δώδεκα Ἀποστόλους καί τό Τρίμορφο τοῦ τέμπλου, ὅμοια μέ ἐκεῖνα τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Πάντων στή Χώρα, μέχρι τήν ἐορτή τοῦ ἁγίου Λαζάρου. Πά τό ἔργο συμφωνήθηκε ὡς ἀμοιβή ἢ καταβολή 22 ρεαλίων, ἀπό τά ὁποῖα ἔλαβε προκαταβολικά 11 ρεάλια. Σέ περίπτωση πού δέν θά τηροῦσε τή διορία ὑποχρεοῦτο νά καταβάλει στόν ναό 10 λίτρες κερύ¹⁷⁴.

Φουκάς Ἀλιβίζης, 1589

Τόν γνωρίζουμε ἀπό πράξη τῆς 5 Μαρτίου 1589 μέ τήν ὁποία ὁ «μισέορ Αληβήξης Φουκάς ζωγράφος παρόν σωματικῶς ομολογησεν ὅτι ποιῇ κοινέσιον τον κύρ Μπερνάρδον Κυπρέον εἰς πᾶσαν διαφοράν ἔχη μετά παντός ἀνθρώπου...»¹⁷⁵. Δέν εἶναι γνωστός ἀπό ἄλλοῦ. Μέ τό ἐπώνυμο Φουκάς ἢ Φωκάς εἶναι γνωστοί πολλοί Κρήτες ζωγράφοι τοῦ 15ου καί 16ου αἰ.¹⁷⁶, τό ἐπώνυμο ὅμως «Φουκάς» ἐπιχωριάζει τόν 16ο αἰ. καί στήν περιοχὴ Λευκίμμη τῆς Κέρκυρας¹⁷⁷, ἀπό ὅπου πιστεύουμε ὅτι καταγόταν ὁ ἀνωτέρω ζωγράφος.

Γεώργιος Χρυσολο(ν)οῦ, 1733-1762

Ἡ ἐπαγγελματικὴ του δραστηριότητα¹⁷⁸ ἐκτείνεται τουλάχιστον ἀπὸ τό 1733 ἕως τό 1762.

174. Ἐγγραφο ἀρ. 9.

175. Α.Ν.Κ., Συμβ. Χ.18, φ. 503ν.

176. Π' αὐτούς βλ. Μ. ΚΑΤΤΑΡΑΝ, *Nuovi elenchi e documenti dei pittori in Creta dal 1300 al 1500*, *Θησαυρίσματα* 9 (1972) 206, ἀρ. 69-73. Ο ΙΔΙΟΣ, *Nuovi documenti riguardanti pittori cretesi dal 1300 al 1500*, στό: *Πεπραγμένα Β' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου*, τ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1968, σ. 39, ἀρ.72. ΜΑΡΙΑ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΔΑΚΗ, Οἱ ζωγράφοι τοῦ Χάνδακος κατὰ τό πρῶτον ἡμῖς τοῦ 16ου αἰῶνος οἱ μαρτυρούμενοι ἐκ τῶν νοταριακῶν ἀρχεῖων, *Θησαυρίσματα* 10 (1973) 311, ἀρ. 11, 317 ἀρ. 17, 321-322 ἀρ. 22, 350 ἀρ. 69, 353 ἀρ. 78. Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ, *Σταχυολογήματα ἀπὸ τά κατάστιχα τοῦ νοταρίου Κρήτης Μιχαήλ Μαρά (1538-1578)*, *Κρητικά Χρονικά* 15-16 (1961-1962) 257 ἀρ. 37. Α. ΞΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ, Σχεδιάγραμμα ἱστορίας τῆς θρησκευτικῆς ζωγραφικῆς μετὰ τήν Ἀλωσιν, Ἀθῆναι 1957, σ. 83. ΑΘ. Δ. ΠΑΛΙΟΥΡΑΣ, Ἡ ζωγραφικὴ εἰς τόν Χάνδακα ἀπὸ 1550 -1600, *Θησαυρίσματα* 10 (1973) 123, ἀρ. 60.

177. Σημειώνουμε ἐνδεικτικὰ πράξη τῆς 18.7.1534 ἀπὸ τήν ὁποία προκύπτει ὅτι ὁ Ἀντώνης Φουκάς καί ἡ γενεὰ του εἶχαν κτητορικὸ μερίδιο στόν ναό τοῦ Ἀγίου Θωμᾶ Ποδαριῶνων (Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.225, φ. 418ν).

178. Βλ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ζωγράφοι*, σ. 462-464. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, *Ἐπιδράσεις*, σ. 198-199. ΜΕΛΕΝΤΗ, *Εἰδήσεις*, σ. 323 ἐξῆς. Βλ. ἐπίσης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΓΕΡΟΥΜΟΥ, Μία εἰκόνα τοῦ Κερκυραίου ζωγράφου Γεωργίου Χρυσολοῦ ἀπὸ τό Ναύπλιο, *Πελοποννησιακά* 26 (2001-2002) 131-144.

Τίς ἐργασίες του στό Συμβούλιο τῆς πόλης τό 1733 σημειώνει ὁ ἴδιος σέ βεβαίωση τήν ὁποία ὑπογράφει, τό κείμενο τῆς ὁποίας ἔχει ὡς ἐξῆς:

«1733 δεκεμβρίου 15 ἐδούλευσα τοῦς ἐκλαμπροτάτους συντίχους ταῖς κάτοθεν φατοῦρες ἡ ὁπίες ἡσίν δια το κωνσέγιο καί ἔμινα πλερομένος εἰς τους κόπους μου καί ἔξοδες ἡ ὁπίαις φατοῦρες ἡσίν. Ἐκαμα τες κολόνες μέσα εἰς το κωνσέγιο μαρμορίν. Ἀκόμι ἔκαμα τιν ἀρμα τις κουνουν<ι>τάς. Ἀκόμι ἔκαμα τίν ηκόνα με τίν κωρνίζα χρισί καί ἔλαβα εἰς ὅλα τζεκινια χρισά 9 καί μουνέδα λίτρες ἡκοσιδιο. L.22. Γεώργιος Χρυσολοράς ζωνγρόφρος»¹⁷⁹.

Στόν ζωγράφο αὐτόν παρήγγειλε ὁ ἡγούμενος τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Καστελλάνων Μέσης τό 1761-1762 τήν ἱστορίση εἰκόνας μέ δεκατέσσερες «ἱστορίες». Ὁ ἡγούμενος σημείωσε στό βιβλίο ἐξόδων: «Μαρτίον 9 [1761-1762]. Ἐκαμα παζάρι ντακόρδο με τον ἀγιογράφων Γεώργιον Χρυσολουράν να ἱστορίση εἰκόνα με δεκα τέσερους ἱστορίας, με φίνα κολόρα καί νά χρυσόσι ὅλην τήν ἄνωθεν κορνίζα με ὅλα τα ἔξοδα ἐδικά του να του δώσω τζεκινια δεκανιά. του ἔδοσα εἰς τό παρόν ἀκοντο τζεκινια πεντε....»¹⁸⁰. Σέ δίφυλλο μέ ἔξοδα τῆς 25 Μαΐου χωρίς δήλωση χρόνου, πιθανότατα ὁμως τοῦ 1762, ὑπάρχει ἡ σημείωση: «ἔδοσα τό ρέστο τῶν ἀγιογράφων διά την εικονα τζεκινια χρυσά δέκα και ποναμάν των μαθητῶν λίτραις 5 και πορταδουρα εἰς τό μοναστήρι 10. ἐκόστησε ὅλον τό ἐξοδον τῆς εἰκόνας L. 1046»¹⁸¹. Παρότι τό κείμενο δέν εἶναι σαφές, πιστεύουμε ὅτι πρόκειται γιά τήν ἀποπληρωμή τῆς εἰκόνας πού εἶχε παραγγελθεῖ στόν Χρυσολουρά. Ἀλλωστε τό τελικό κόστος, οἱ 1.046 λίτρες, δέν ἀπέχουν πολύ ἀπό τήν ἀρχική συμφωνία τῶν 19 τζεκινιῶν.

Ἀναφέρονται ἐπίσης ὡς ἔργα του τά δεσποτικά στόν ναό τῆς Ὑ. Θ. Μανδρακιώτισσας Πόλεως¹⁸², καθὼς καί εἰκόνες στόν Ἅγιο Ἐλευθέριον Πόλεως¹⁸³.

179. Α.Ν.Κ., Ἐνετ. 41, δέση 2, filzetta 8, φ. 38(227)γ.

180. Α.Ν.Κ., Α.Ε.Δ. 213, δέση 1 (ἔσοδα-ἔξοδα), φ.χ.α. Πρόκειται γιά τήν εἰκόνα πού βρίσκεται σήμερα στό δεξι προσκυνητάρι τοῦ ναοῦ, ἡ ὁποία φέρει στό κάτω μέρος τήν ἀκόλουθη ἐπιγραφή: ἡ οἰκῶν αὐτῇ οἰκο/δομήθει δια συνδρο/μῆς παρὰ του παν/οσιωτάτου ἐν ἱερε/ρομονάχοις κ(αί) ἐν/ πν(ευματ)ικοῖς πατράσι κ/υρίου ἐγγενίου στεφανου/ ἡγουμένου ἐν τῷ αψ[β]/ ἔτη ἐν μηνί μαῖω κε. καί δίπλα τήν ὑπογραφή: Γεωργίου χρυ/σολορά ζων/γρά-φου χεῖρ.

181. Α.Ν.Κ., Α.Ε.Δ. 213, δέση 1 (ἔσοδα-ἔξοδα), φ.χ.α.

182. Ἱερός Ναός Ἀγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 134γ (σ. 261).

183. Ἱερός Ναός Ἀγίου Ἐλευθερίου, Κώδικας, φ. 136γ (σ. 265) ἐνθύμηση τῆς 8.8.1943.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

ΟΝΟΜΑ	ΕΤΟΣ
1. Λογαράς	1469
2. Μονόλιθος Άνδριανός	1502-1526
3. Πρινοκοκᾶς Κανᾶς	1511-1514
4. Κυριάκης	1512
5. Κοντός Κωνσταντῖνος	1519
6. Πρινοκοκᾶς Δανιήλ	1537-1577
7. Πρινοκοκᾶς Σ...	1537
8. Λογγοβίτης Λέων	1545
9. Ίάκωβος Εὐστάθιος	1545-1546
10. Στράνης Φράγγος	1545-1548
11. Μαυροκέφαλος Ἡλίας	1547-1598
12. Στράνης Ἡλίας	1548-1603
13. Μονόλιθος Κωνσταντῖος, ἱερομόναχος	1549
14. Μαυρογιάννης Ίάκωβος	1551
15. Μαυροκέφαλος Ίάκωβος	1555
16. Πρινοκοκᾶς Νικόλαος	1559
17. Μπογδάνος Ἰωαννίκιος	1563-1585
18. Δελάρτας Λεονάρδος	1563-1598
19. Προσαλέντης Ἰωάννης	1584-1596
20. Μπαθᾶς Τομῖος	1586-1587
21. Φουκᾶς Ἀλιβίζης	1589
22. Δεληγότης Τζώρτζης	1590
23. Κάφιρης Ματθαῖος	1596
24. Μιχαήλ	1599
25. Στίλιας Ἰω...	1614
26. Κονταρίνης Νικόλαος	1689

27. Ράντος Ἀλέξιος	1696
28. Κονταρίνης Κωνσταντῖνος	18ος αἰώνας
29. Κόνταρης Κωνσταντῖνος	1700
30. Φόσκαλης Δημήτριος	1704
31. Παραμυθιώτης Παναγιώτης	1714
32. Ἀστράς Μανώλης	1721
33. Κορτέσης Εὐστάθιος	1731
34. Παουλίνης Τζανέτος	1733
35. Σαγιαδινός Ἰωσήφ, ἱερομόναχος	1733-1756
36. Χρυσολο(υ)ρᾶς Γεώργιος	1733-1762
37. Παντῆς Ἰωάννης, ἱερέας	1739-1754
38. Κονταρίνης Νικόλαος, ἱερέας	1751
39. Ἀλιπράντης Σπύρος	1755
40. Δαμαρᾶς, ἱερέας	1755
41. Παραμυθιώτης Σπυρίδων	1760-1767
42. Σπεράντζας Σπυρίδων	1762
43. Μπογδάνος, διάκονος	1783
44. Δημησιάνος Ἀντζόλος	1786-1798
45. Κονοφᾶος Ἰωάννης, ἱερέας	1786-1807
46. Παραμυθιώτης Ἀναγνώστης	1791
47. Ροδόσταμος Σπυρίδων	1795
48. Κόντης Ἰωάννης	1802-1806
49. Ἀγγελᾶτος Θεόδωρος, ἱερέας	1806-1816
50. Κόκλας Δανιήλ, ἱερομόναχος	1833-1842
51. Βιτουλαδίτης Χαράλαμπος	1844
52. Ἀσιπώτης Νικόλαος	1845
53. Τσιριγώτης Μαρίνος	1845

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΑΩΝ

ΝΑΟΣ	ΑΠΟΓΡΑΦΟΙ
Ἁγία Κυριακή, Στανοπουλάδες	
Ἁγία Μαρίνα, Καρδάκι	Νικόλαος Κονταρίνης, ιερέας Σπυρίδων Παραμυθιώτης
Ἁγία Παρασκευή, Βαρυπατάδες	Θεόδωρος Ἀγγελάτος, ιερέας
Ἅγιοι Ἀνάργυροι, Στανοπουλάδες	Μιχαήλ
Ἅγιοι Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος	
Ἅγιοι Πάντες, Χώρα	Χαράλαμπος Βιτουλαδίτης Δανιήλ Κόκλας, ιερομόναχος Μαρίνος Τσιριγώτης
Ἅγιος Ἀθανάσιος, Καρουσάδες	
Ἅγιος Δημήτριος καὶ Ἰάκωβος Πέρσης, Χώρα	
Ἅγιος Ἐλευθέριος, Περιβόλι	
Ἅγιος Ἐλευθέριος, Χώρα	Κωνσταντῖνος Κονταρίνης Παναγιώτης Παραμυθιώτης Σπυρίδων Σπεράντζας
Ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος, Ἐξαχειράδες	
Ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Καρακούζη, Μαντούκι	Θεόδωρος Ἀγγελάτος, ιερέας
Ἅγιος Νικόλαος Ἑβραΐδος, Χώρα	Δανιήλ Πρινοκοκάς
Ἅγιος Νικόλαος Ριγανίτης, Τρίκλινο	
Ἅγιος Νικόλαος τῆς Πέτρας, Περίθεια	Ἰωάννης Κονοφάος, ιερέας
Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Ἀνυφαντῆ, Καρουσάδες	Δημήτριος Φόσκαλης
Ἅγιος Παντελεήμων, Καβαλοῦρι	

Ἅγιος Χαράλαμπος, Χώρα	Τζανέτος Παουλίνης
Προφήτης Ἡλίας, Λάκωνες	Ἰωάννης Κόντης
Ταξιάρχης, Δουκάδες	
Ταξιάρχης, Συναράδες	Εὐστάθιος Κορτέσης
ῥ. Θ., Μελίκια	Ἰωαννίκιος Μπογδάνος, μοναχός Ἡλίας Μαυροκέφαλος
ῥ. Θ., Πάγοι	Ἰωάννης Κονοφάος, ιερέας
ῥ. Θ. Ἀντιβουνιώτισσα, Χώρα	
ῥ. Θ. Ἀντιβουνιώτισσα, Κορακάδες	
ῥ. Θ. Ζωοδόχος Πηγή, Καστελλάνοι Μέσης	ιερομ. Ἰωσήφ Σαγιαδινός Γεώργιος Χρυσολουράς Σπυρίδων Σπεράντζας
ῥ. Θ. Κοκκινάδα, Ἅγιοι Θεόδωροι	Τζώρτζης Δεληγότης
ῥ. Θ. Μαμάλων, Μάμαλοι	Ἰωάννης Κονοφάος, ιερέας Σπυρίδων Ροδόσταμος
ῥ. Θ. Μανδρακιώτισσα, Χώρα	Κωνσταντῖνος Κονταρίνης
ῥ. Θ. Ὁδηγήτρια, Ἀγραφοί	Θεόδωρος Ἀγγελάτος, ιερέας
ῥ. Θ. Ὁδηγήτρια, Γαρίτσα	Ἰωάννης Κονοφάος, ιερέας
ῥ. Θ. Παλαιοκαστρίτσα	Ἀντζολος Δημησιάνος Δανιήλ Κόκλας, ιερομόναχος Λογαράς
ῥ. Θ. Παντάνασσα, Βουνιοχώρι	Λεονάρδος Δελάρτας
ῥ. Θ. Σπηλαιώτισσα, Χώρα	Δαμαρᾶς, ιερέας Σπύρος Ἀλιπράντης
ῥ. Θ. Τριμάρτυρος, Γαρίτσα	Νικόλαος Ἀσπιώτης
ῥ. Θ. Φανερωμένη τῶν Ξένων, Χώρα	Μπογδάνος, διάκονος Ἀναγνώστης Παραμυθιώτης

ΕΓΓΡΑΦΑ

"Εγγραφο 1

Συμφωνία τοῦ Γεωργίου Μαζαράκη μέ τόν ζωγράφο Δανιήλ Πρινοκοκά γιά τήν ἱστορήσῃ τῆς Δευτέρας Παρουσίας στόν ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἐβραΐδος, στήν πόλη.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.40, φ. 133ν.

αφξ' ἡμέρα δ' τοῦ μαΐου ἐσωθεν τῆς ἐνδόξου μον(ῆς) τῆς υπεραγί(ας) Θ(εοτό)κου τῆς Κεχαριτωμένης/ κύρ Γεώργ(ιος) ο Μαζαράκης, παρόν σωματικῶς συνφών(ησε) με τόν παρόντα μισέρ Δανίλη τον/ Προινοκοκκά, ζωγράφο ὅτι ὁ εἰρημένος μισέρ Δανίλης, να ὀφείλει ἱστορίσαι τήν ιστορί(αν)/ τῆς τοῦ Χ(ριστο)ύ δευτέρας παρουσίας, εἰς τήν μονήν τοῦ αγίου Νικολάου τῆς Ἐβραΐδος πλουσίαν,/ με τέχνη χρυσάδι, λαζουρη, και χρυσάφη καθὼς ἐναι εἰς τήν Αντι/βουινιώτισσα καί τιμή περισσώτερα πλουσιώτιτος καί τέχνης ἕως τε/σσάρων δουκάτων απ' ἐκείνης και να του τήν παραδώσει τελειωμένην ἕως τάς/ ιέ' του ἐρχομένου ἰουνίου. και ὁ ρηθείς κύρ Γεώργιος, να οφείλει δώσαι/ αὐτῷ τόν ἀσβέστη, το λινάρι και το νερό. οὐχ ἄλλον τι και πληρώνει/ το καθόλου δουκάτα ἑνδεκα κουρέντε και εἰάν ο ρηθείς μισέρ Δανίλης, εἰς/ τήν αὐτήν διορίαν δεν τήν ἤθελε δώσει τελειωμένην ὡς ἄνωθεν να οφείλει πληρών<ει>/ εἰς τον πούντον τῆς κοινώτιτος δουκάτα 4 καί να χάνει και τον κόπον αὐτοῦ ὅλον ἀνευ τινός/ ἐναντιότητος και ἐξῆς. και οὕτως συνεφώνησαν, και ευχαριστηθησαν ἀμφοτε(ε)ρ(α) τά ρηθέντα μέρη/ ἐνωπιον μαρτύρων κύρ Κωνσταντίνου Μούρеси και κύρ Μαρινου του Ταρωνά.

"Εγγραφο 2

Συμφωνία τοῦ ζωγράφου μοναχοῦ Ἰωαννίκιου Μπογδάνου μέ τόν ζωγράφο Ἡλία Μαυροκέφαλο, μέ τήν ὁποία ὁ δεύτερος ἀναλαμβάνει τή συνέχισι καί ὁλοκλήρωσι τῆς ἁγιογράφησης τοῦ ναοῦ τῆς Ὑ. Θεοτόκου στό χωριό Μελίκια.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Α.Ν.Κ., Συμβ. Π.40, φ. 385r.

αφξγ' ἡμέρα β' τοῦ Δεκεμβρίου ἐσωθεν νάρθηκος τῆς ἐνδόξου μονῆς τῆς υπ(ερα)γ(ίας) Θ(εοτό)κου τῆς Κεχαριτωμένης ἐν τῷ <εξωπόλω>/ τῶν Κορυφῶν, εἰς τήν περιοχὴν τῶν Γαστροάδων κύρ Ἰωαννίκ(ιος) (μον)αχ(ος) το κ(α)τ(α) κοσμον, Μπογδάνος, παρών/ σωματικῶς ἐσυμφών(ησε) μετὰ τοῦ παρόντος μαῖστορο Ἡλία τοῦ Μαυροκέφαλου ζωγράφου τοιωδε τρόπω/ ἐπειδή ρηθείς (μον)αχ(ος), εἶχεν ἴσασθῇ μέ τοὺς ἐκτετόρους τῆς ἐνδόξου μονῆς

τῆς υπ(ερα)γ(ιας) Θ(εοτό)κου εἰς τό χωρίον/ τών Μελικίων, ἵνα ζωγραφῆσαι αὐτήν διά δονκ(άτα) no 40 ὡς καθὼς εἰς τό ἱνστρουμέντο αὐτών/ διαλαμβάνει καί ἐξωγράψει μέρος, καί ἡ λοιπή ὑπάρχει ἀτελής, νύν δε οὐκ ἤβουλή/θη αὐτῷ τελειῶσαι αὐτήν, μετέθετο τοιγαροῦν εἰς τόν τόπον αὐτοῦ τόν εἰρημένον μαῖιστρο/ Ηλία, ἵνα τελειώσῃ πάσαν τὴν ζωγραφικὴν τέχνην εἰς τόν ρηθέντα ναόν, καὶ νὰ λάβῃ καὶ/ πληρωθῇ παρ' ἐκείνων, τὰ ρηθέντα δονκ(άτα) 40 ὥσπερ ἂν υπήρχεν αὐτός καί ἐπειδὴ/ ὁ ρηθεὶς μοναχός, ἔλαβε παρὰ τών ρηθέντων κτητόρων δονκ(άτα) 12 ἀπαντὰ τὰ δονκ(άτα) 12/ ὑποσχεταὶ νὰ δώσει τοῦ αὐτοῦ μαῖιστρο Ηλία δονκ(άτα) 6 καί ὁ αὐτός μοναχός, νὰ ἐνὶ ἀμετοχος/ ἀπὸ τόν δεσμόν τῆς ρηθείσης συμφωνίας, ἀλλ' εἰς τὸν τοπὸν αὐτοῦ με ὅλα ἐκεῖνα τὰ δικαιώματα/ νὰ ἐναι ὁ εἰρημένος μαῖιστρο Ηλίας καὶ ἐξῆς. Μάρτυρες ὁ αἰδεσιμώτατος πρωτοπαπὰς καί χωρεπισκοπος/ Κερκύρας κυρίου Αντωνίου τοῦ Σπειρί καὶ κύρ Λεωνάρδου τοῦ Δελάρτας:-

Ἔγγραφο 3

Συμφωνία τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Ὑ. Θ. Κοκκινάδας Λαυρεντίου Χαρίτωνος μετὸν ζωγράφο Τζώρτζη Δεληγότη γιὰ τὴν ἀγιογράφηση τοῦ ναοῦ.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπὸ Α.Ν.Κ., Συμβ. Κ.404, φ. ς' verso - ρα' recto.

αφ' ἧ' ἡμερ(α) ιὰ τοῦ φλεβαρῆου μηνός κυρ Λαβρεντιος ἱερομω(να)χος το κατὰ/ κόσμου Χαρήτον ἱγούμενος καί ἱερουργος τῆς ὑπεραγ(ιας) Θ(εοτο)κου/ τῆς Κοκκινάδας τὴν σήμερο παρ(ών) σωματικός ὁμολόγησε καὶ/ εἶπε ὅτι ἐσημφο(νη)σε με τ(ον) παρ(ον)τα μαστρο Τζόρτζη Δελη/γοτι ἀγιογράφ(ον) εἰς τῆντον τρόπον καὶ σημφο(νη) ὡς κατοθεν/ ὑποσχομενος ὁ ἀνοθεν ἀγιογράφος νὰ ἡστορησῃ κ(α) δουλευσι κ(α) τε/ληση ὅλην τὴν ἐκκλησια ἀπο μεσα ὅλη τρηγήρου ἀποκάτου ἐ/ος ἀπάνου ἀγίους μ(ε)γ(ά)λ(ους) πόλους ἐορτάδες κ(α) τάλα παντ(α) στασή/δηα ὡμορφα καλὰ κ(α) τήμῃα καθὼς ἐνε ἡ ταξη τ(ων) ἐκκληση(ων) κ(α)/ τῆς αὐτῆς πράξης. το ὁμῆος νὰ ἡστορησῃ κ(αί) τόν Ἀσάνη κ(αί) τὴν/ γη(νή) του ὡς καθὼς ἦτ(ον) ἐκπαλε ὑποσχομε(νος) ὁ ἀνοθεν ἱερομω(να)χος νὰ/ δοση τοῦ ἀνοθε ἀγιογράφου διὰ τ(όν) αὐτοῦ κόπον κ(αί) δούλευσι κ(αί) στορησῃ τολορα/ ἐξηντ(α) ἐντὰ κ(αί) τες ἐξοδες στου οντα δουλεβῇ στὴν ἀνοθε μονή/ κ(αί) τούτο δουλεβοντας κ(αί) πληρο(νον)τας κατὰ τὴν δουληὰ οπου κἀνῃ/ τὴν κημῃσι τῆς Παναγ(ιας) προσκηνημα νὰ κἀμῃ τὰ στεφα(νι)ὰ/ με το χρῆσά/φῃ ὅλης τῆς ἐορτῆς τῆς κήμῃσις ὡς καθὼς ἐ/νε ἡ ταξη καὶ πρέπος καλὰ κ(αί) πιστὰ κ(αί) νὰ βαλὶ χερηκόν νὰ δου//λεβῇ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς μί, ἡγουν ἀπο τ(ὴν) προτι τοῦ μαρτηνοῦ μηνός/ κ(αί) τούτο μὲ ἔχοντας ἐξουσηα ὁ ἀνοθε ἀγιογράφος νὰ πᾶγν νὰ δουλευεὶ/ αλου ἐξο ἀπο τὴν ἀνοθε μω(νήν) χορῆς θέλημα κ(αί) προσεροτισι τοῦ/ ἀνοθε ἱερομω(να)χου κ(αί) τοῦ δῆνη τὴν

σήμερο αραβόνα τολορο α' καί ουτος εσυμφο(νη)σαν υπο μαρτιρη(ας) κύρ Νήκου Γαστεράτου κ(αί)/ κύρ Γεόργηου Κληηγόπουλου κ(αί) κύρ Αντρηου Αυτήνου κ(αί) Μήχου Μω(να)στιρηότι.-

᾽Εγγραφο 4

᾽Ορισμός ἐπιτρόπου ἀπό τόν ζωγράφο Εὐστάθιο Ἰάκωβο.

᾽Ανέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Α.Ν.Κ., Συμβ. Μ.188, φ. 38ν, χωρίς ἡμερομηνία (1545-1546).

+ κυρ Εὐστάθιος Ἰάκωβος ζωγράφος παρὼν διορθωνει ἐπίτροπον αὐτοῦ/ τόν παρόντα κυρ Ιω(άννη) Κρούσαν νά ζητῇ καί λάβη ασπρα 52 τούρκικα ἐκ τοῦ μ(αστρ)ο Δανιήλ Προνοκοκάν ῥέστον, ἀπό τήν τιμήν τοῦ τζα/μελετοῦ ἐπώλησ(εν) τοῦ ανωθεν μ(αστρ)ο Δανιήλ.-

᾽Εγγραφο 5

Συνυποσχετικό τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1596. Οἱ ζωγράφοι Ματθαῖος Κάφιρης καί Ἰωάννης Προσαλέντης ὀρίζουν διαιτητές. Τήν ἴδια ἡμέρα οἱ δύο διαιτητές ζητοῦν μέ ἄλλη πράξη νά τούς δοθοῦν ἐγγράφως τά κέρδη τοῦ καθενός.

᾽Ανέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.22, φ. 761r.

Τῇ αὐτῇ ἡμερ(α), οἱ παρῶντες μισερ Ματθαῖος ὁ Κάφυρις κ(αί) μισερ Ιω(ά)ν(νης) ὁ Προσα/λεντ(ης), ὁ καθεῖς δηα μέρ(ους) αὐτοῦ ὁμολόγησ(αν) κ(αί) εἶπων, ὅτι ἐπειδ(ή) ἔχωσ(ιν)/ τινά δηαφορ(άν) ἐν μεσ(ον) αὐτῶν περι τήν συνδροφίαν ὅπου ἔχουν/ καθός διαλαμβάνη εἰς ἓνα ἰνστρουμέντ(ο) γηναμένω εἰς τάς/ πράξεις τοῦ μισερ Γρηγορ(ίου) Φλόρ(ου) κ(αί) περί τουτ(ου) ἤλθαν εἰς κρήσιν/ κ(αί) εἰς λόγηα κ(αί) ἔξοδα, ἀλλά δηα να λήψουν ἀπο ταῖς κρισ(ες) κ(αί) ἔξωδ(ες)/ ἐσῶμφώνησ(αν) κ(αί) ἐποίησ(αν) τό παρόν κομπρομεσ(ον) κ(αί) ἔθεσ(αν) κριτάς/ ἄλπιτρους δε γιοῦρε τάντουμ, τόν μισερ Ἰλῆα τόν Μανροκέφαλ(ον)/ κ(αί) τόν μισερ Λεονάρδ(ον) τόν Δελάρτ(α) τό δέ εἴτι αὐτοῖ δύο κριταί/ κρίν(ουν) καί ἀποφασίσουν με τόν Θεόν κ(αί) με τήν ψυχὴ τους/ ὑπόσχωντ(αι) τα ἀναγεγραμμένα δύο μέρει τοῦ ἔχουν αὐτῶ βέ/βαιον κ(αί) ἀμετάτρεπτον κ(αί) ἰναπελάμπελ(ε) ἔθη Βενετι/ών κ(αί) τα εξής. μαρτ(υρες) μ(αστρ)ο Νικόλαος Δαβενέτζιας κ(αί) ὁ εὐλα/βέστατ(ος) παπ(α) κυρ Ἀντόνιος ὁ Φρόνημος.

+ Ἡμεῖς οἱ ἄνωθ(εν) κριταί καθεζόμενοι εἰς τόν οἶκον ἐμοῦ τοῦ ἄνωθ(εν) Μαν/ροκέφαλον καί ἠκούσασαι τήν ἀναζήτησ(ιν) τοῦ ἐνός μέρους κ(αί) τ(ήν)/ ἀπόκρισ(ιν) τοῦ ἐτέρ(ου) κ(αί) δηά τούτο τερμωναρώμαι, ὅτι εἰς διο/ρίαν ὄλην τήν σήμερον, να φέρουν καί οἱ δύο ἐγγράφος τό τί/ ἐκέρδεσε

ἀπό το τότε κ(αι)ρῶ ὅπου ἐκάμανε συνδροφία/ τόσω εἰσε στορήματα ὅσον κ(αί) εἰς πᾶσ(αν) ἄλλην δουλίαν ὅπου/ να ἔκαμαν τῆς τέχνης, ἀλέως τρόπου θέλ(ο)μαι αποφασ(ίσει)/ ὡς καθὸς θέλη μας φανῇ κ(αί) τουτ(ο) με τόν ὄρκον τοῦ καθε/νός να ἡπῇ τήν ἀλήθεια οὕτως διωρίζωμαι πρὸς τό παρόν.//

Ἔγγραφο 6

Πράξι διατιθείας τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1596 γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν ζωγράφων Ἰωάννη Προσαλέντη καί Ματθαίου Κάφιρη.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.22, φ. 761v-762r.

+ Ἡμεῖς Ἰλη(ας) ὁ Μαυροκέφαλος κ(αί) Λεοναρδ(ος) ὁ Δελαρτ(ας)/ κριταὶ ἄλπιτροι κ(αί)/ δε γιοῦρη θεμένοι κ(αί) ἡξιωμένοι παρὰ μισερ Ματθαίου Κάφυρ/ κ(αί) μισέρ Ιω(ά)ν(νη) Προσαλεντ(η) εἶνα ἡδωμεν κ(αί) ἡκούσωμεν τήν δηαφορ(αν)/ αὐτῶν κ(αί) ἀπόφασ(ιν) δώσομ(εν) εἰς αὐτούς καθὸς ἡ εξουσία ἡμ(ῶν) φενετ(αι)/ παρα κομπρομεσ(ου) αὐτῶν γυνωμέν(ο) εἰς τάς ἐμοῦ πράξεις. Ὅθεν/ δέ ἡκούσαμεν τήν ἀναζήτησ(ιν) τοῦ ἐνός μέρος κ(αί) τήν ἀπόκρισ(ιν) τοῦ ἐτέρ(ου) κ(αί) τα παντ(α) καλὸς ἐνοήσαμεν, ἡδωμεν δέ καί τό ἰν/στρουμεντ(ον) τῆς σηνδροφί(ας) αὐτῶν. καί ἐδώσαμε κ(αί) ὄρκον/ οἰκονηκόν μήπος κ(αί) ἔκριψαν ἕνας ἀπό τόν <ἕτερον> ἢ ἀπό/ τα κολῶρα ἢ καὶ ἀπο σολδρά τῆς συνδροφί(ας) κ(αί) βουλόμεθ(α)/ δοῦναι τέλος τῆς αὐτῆς υποθέσεως Χ(ριστο)ῦ τό ὄνομα ἐπεκαλέσασαι ἐξ οὗ βρήῃ ἡ πηγῇ τῆς δικαιοσύνης. κ(αί) οἱ δύο δια/ μιᾶς βουλῆς κ(αί) γνώμης κορήνωμαι σύμβη-βάζωμαι καί ἀποφασίζωμαι οὕτως ὅτι νά ἔνε χρεόστης ὁ ρηθ(εῖς) Προσαλέντ(ης) να/ δώσ(ει) καί πληρώσ(ει) εἰς διορίαν ὅλον τόν παρόντ(α) μήνα πρὸς τόν ρηθεντ(α)/ Κάφυρι λήτρ(ας) ὁκτό ἡμης(ι) κ(αί) τοῦτο δια να ἡπάγη να σκουδάρη/ τό χρεός ὅπου ἦπε ὅτι του χρεοστον/ δηα τα προσωπατα ὅπου/ ἐπιησ(αν) εἰς τόν ἅγιον Νικόλαον ἀλέως τρόπον μὴ δῆδοντας τα/ ἔως εἰς τήν ἄνωθ(εν) διορίαν να χρεόστῃ να τοῦ δῆδ(η) ὁ αὐτός Προσαλέντ(ης) ἀπό τι δουλία ἡθέλ(ε) δουλεύσ(η) ἀπό του νήν κ(αί) ἔμπροσθεν/ να του δηδ(η) τά ἡμης(ι) χωρίς τινός κρίσεως κ(αί) δίδωντ(ας) τα ὡς ἀν<ωθεν>// ἡ συμφωνία ὅπερ ἔχουν νά ἔνε κομεν(η) κ(αί) ἡλιωμένη, κ(αί) να ὦσ/ ἀπο του νήν κ(αί) ἔμπροσθεν ὁ καθε εἰς εἰς τήν εξουσία του τό εὔ/τι ἡθέλ(ε) δουλευσ(ει) τα δέ κολορ(α) ὅπου τούς ἡβρίζοντ(αι) να τα ἡμυράζουν εὐφημίας. οὕτως δηορίζωμαι κ(αί) ἀποφασίζωμεν ἐν/ μηνί ὁκτοβρί(ον) ιδ' αφ'στῶ.

- + ἡλή(ας) Μαβροκέφ(α)λος παρ(ών) ησ την ανοθεν αποφ(α)σι.
- + ἐγὼ λεῶνᾶρδος Δελᾶρτας παρῶν ἡς τήν ανωθ(εν) ἀπόφασ(ιν).
- + ἐγὼ μαθε(ος) ὁ Καφυρης μενο ευχαριστιμεν(ος) ος ἀνωθ(εν).
- + ἐγὼ Ιω(ά)ν(νης) Πρωσαλετης μενο εχαρηστημενος ωσανοθε.

Ἔγγραφο 7

Σύμβαση τῆς 28 Ἰανουαρίου 1599 γιὰ τὴν ἁγιογράφηση τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ στὸ χωριὸ Στανοπουλάδες.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπὸ Α.Ν.Κ., Συμβ. Κ.404, φ. 485r.

αφ' ἧς ἡμ(ε)ρ(α) κή του γεναρηου μηνος ἔσοθεν ναοῦ τον αγι(ον) καὶ ἱαμα-
τηκὸν Αναργήρον Κοσμᾶ καὶ Δαμηᾶνοῦ εἰς/ τὸ χορη(ον) τὸν
Στανοπουλάτον σηναχθέντες ὅλο/ τὸ ἀδελφάτο καὶ ἐκτητόρη τῆς ἀνοθεν
μωνῆς/ παρ(όν) ὁμολόγησαν καὶ εἶπαν ὅτη ἐσημφωνη/σαν μὲ τοὺς
παρ(ον)τας κῦρ Μηχαῆλ καὶ τοὺς σηντροό/φους αὐτοῦ ἁγιογράφους ἀπο την
στερηα/ εἰς τηουτον τρόπον καὶ σημφονηα, ὑποσχομενος/ ο ἀνοθε κῦρ
Μηχαῆλ καὶ ἡ σηντροόφη αὐτοῦ ὅτη/ να ἡστορήσουν καὶ ἁγιογραφήσουν
τὴν ἀνοθεν μον(ην)/ ὅλλην ὁλόγηρα ὅλους τοὺς τήχους ἀπὸ κάτου ε/ος
απάνο ος καθὸς ἦτον και προῖ ὁλόκληρη κ(αι)/ να ἦνε ὁμπληγαδ(η) να
κάμοῦν καλὴ τέχνη ψυφ(ί)δ(α)/ καλή, καλή καὶ δια πλερομή καὶ κόπον τον
ἡ/στορογράφον ὑπόσχετ(αι) ὅλο τὸ ἀδελφάτο καὶ εκτη/τορες της ανοθ(εν)
μωνῆς να τοὺς δόσοῦν τόλορα ογ' το κάθε τολορο προς λιτρ(ες) ς'./ ἔτη ὁμο-
λογησαν καὶ ὕπαν ὅλο το ἀδελφατο καὶ εκτήτορες της ανοθ(εν) μωνῆς ὅτη
ὑποσχοντ(αι) να β[οη]θήσουν καὶ δοσοῦν πρὸς την ανοθε μωνή δια [την]/
αυτην στόρηση πάσα σπήτη τολουρα ἀ' προς [λίτρες ς'./] χωρης καμήαν ενα-
ντηῶτητα και ουτος ὁμο[λο]γῆσαν υπο μαρτηρη(ας) μ(ισε)ρ Νικολαου
Τζᾶνσπλαβο[υ]/νου καὶ κῦρ Μηχαῆλ Μηχαλοπουλου.

στ. 6: τὴν στερηά: μεταγενέστερη συμπλήρωση. Ἀρχικά εἶχε ἀφεθεῖ κενὸ στίχον πράξη.

Ἔγγραφο 8

Συμφωνία τοῦ ἁγιογράφου Κωνσταντίνου Κόνταρη γιὰ τὴν κατασκευὴ δύο εἰκόνων.
Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπὸ Α.Ν.Κ., Συμβ. Κ.532, βιβλίο 111, φ. 13r-14r.

+ 1700 ημερα προτι του οκτοβριου μινος ιστην μονι του αγιου/ Ιωανου και
αγιας Παρασκευις κμιενι ιστες στερνες/ εχοντας χρια ο παρον οσιοτατος
ιερομονα/χος κυρ Νικοδομος Διμορις νιν δε ονομαζο/μενος Σταβρονικι-
τιανος απο διο ηκονισματα/ το ενα ιστορισις τις ηπεραγιας Θ(εοτο)κου με
τους ηκοσυ/ τεσερις ηχους και το αλο τον αγιον Διμη/τριον με δεκα μαρτυ-
ρια τα οπια να ησην// και τα διο ιστην μεγαλοτιτα του ηκονισματος τις/ ηπε-
ραγιας Θ(εοτο)κου με τους ηχου στης οπου ηβρισκετε/ ιστο παρον κρεμα-
σμενη ιστον μπηργο ιστο δε/ξιο μερος τις παρονσις μονις δια τουτο την
ση/μερον ο παρον sr Κοσταντινος Κονταρις αγιο/γραφος του ποτε sr

Νικολαου κατικός ιστην παρουνσα/ χορα σηνενφονησε μετα του παροντος και ανοθεν/ οσιοτατου ιερομοναχου Διμορι και ηποσχετε/ να του καμι τα ανοθεν διο ηκονισματα ιστην μεγα/λοτιτα του ανοθεν ηκονισματος οπου ηβρίσκετε/ ιστην παρουνσα μονη και να εχη τελιομενα αυτα/ ις διορια ολον τον ερχομενον μινα απρηλίων/ τον 1701 με πασα κοπον και εξοδον εδικον/ του και δια πληρομι τον αυτον διο ηκονισ/ματον εσηνενφονησαν τα αυτα μερη δακορδο/ να δοσι ο αυτος ιερομοναχος Διμορις του ανοθεν sr/ Κοσταντινου μετρητα ριαλια ηκοσι τεσερα no 24/ απανου ις τα οπια ελαβε ιστο παρον ο ανοθεν sr Κο/σταντινος απο τον ανοθεν οσιοτατον ιερομονα-χον/ Διμορι μετρητα δονκατα δεκα ασμενια/ και τελιονοντας ο αυτος sr Κοσταντις τα ανοθεν διο/ ηκονισματα ιστην ανοθεν διορια ο αυτος ιερο-μο/ναχος του δινι εξουσια να τα δοσι και κονσενιάρη/ δια ονομα του του αποντος sr Στελ(ι)ού Γκογητζα σπι/τζηερι κατικός ιστην παρουνσα χορα απο τον ο/πιον να λαβενη το ρεστο τα σολδια την ευχαριστησην/ του δια τα ανο-θεν διο ηκονισματα και ετζη/ ταισι και ηποσχετε ο αυτος sr Κοσταντις να α/τεντερι ολος διολου ος ανοθεν ις δεσμον τον παντιον/ του αγαθον και τα εξις εος την κονσενια τον ανοθεν/ διο ηκονισματων με εξεκαθαρισι οτι ανι-σος/ και ηθελε ελθι θανατος του ανοθεν sr Κοσταντη/ προην παρα να τελιοσι τα ανοθεν διο ηκονισματα// οπου ο θεος αυτο μι δοσι τοτε να εξετιμονετε/ εκινι η δουλια οπου ηθελε εχι καμομενι ιστα/ αυτα ηκονισματα απο εναν αγιογραφο και/ να ρεφαρι ενα μερος το αλο. και τουτο δια πατο/ εσπρεσο. και ουτος εσηνενφονισαν ενοπιον/ μαρτυρον του τιμιου sr Τζανετον Πετριτή/ του ποτε τιμιου sr Σπιρου και μαστρο Μπενετον/ Τζιολου βαφια κατικός ιστην παρουνσα χορα.

Ἔγγραφο 9

Συμφωνία τοῦ ἁγιογράφου Δημητρίου Φόσκαλη μέ τούς ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἀνυφαντή στό χωριό Καρουσάδες, γιά τήν ἁγιογράφηση εἰκόνων τοῦ τέμπλου.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.380, φ. 15ν-16ρ.

+ 1704 ημερα 2 του φεβρουαριου μηνος ης/ το κανγγελο εμου νοταριου ο παρων sr Διμη/τρακης Φοσκαλης αghογραφος συνεμ/φονησεν μετα τους παρόντες ιερομονα/χους κυρ Γρηγορήου Κοντη και sr Γηοργακη/ Ροδαβα οπήη συμβενουν ος κουμε/σηη της μονής του αγίου Νηκολαου Ανη/φαντη κημενη ης το χορηο τον Καρον/σαδον και γαρ υποσχεται ο ανοθεν sr Διμη/τρακης με καθεν λογης κοπον του/ και με σανηδια εδικαν του και με καθεν αλη εξοδιαν εδικην του να// καμη τους δοδεκα αποστολους και/ το τρήμορφο του τεπλου της αυτής μονης/ ολος διολου της μονης τον αghων

Μπαντον/ οπου ηνε εδο ης την χορα. δουλεβοντας/ καλα και πηστα και να τα εχη καμομε/να και τεληομενα και τους τα δοση τεληα/ τεληος ης διορηα εος την ημερα του/ αγίου Λαζάρου του παροντος χρονου και/ δια τον κοπον και πλερομη αυτον/ εσημφονησαν να του δοσουν μετρητα/ ρεαληα ηκοση διο προς L. 10 το κα/θεν απανου ης τα οπηα ο ανοθεν sr Διμη/τρακης ελαβεν ης το παρον παρημον/ απο τους ανοθεν κομεσηους ης μετρητα/ ρεαληα εντεκα προς L. 10 το καθεν/ ησε δουκατα ασημενηα βενετηκα/ εντεκα και το ρεστο μουννεδα το δε/ ρεστο και αποπλερομην οπου ησην/ ετερα ρεαληα εντεκα υποσχονται/ να του τα δοσουν οταν ηθελε τους δο/ση και κονσενηαρη την ανοθεν δουληαν και/ μην κανοντας τα ης την ανοθεν διορηαν/ να ηνε υποσχομενος ο ανοθεν sr Διμητρα/κης να πλερονη δια πενα ης την/ ανοθεν μονην του αγιου Νηκολαου κερη/ λητρες δεκα του πεζου και τουτο δια πατο/ εσπρεσο ανευ τηνος εναντηοτητος/ ης δεσμον και τα εξης και ουτος συνεμφο/νησαν παροντων μαρτυρων του ευλαβεστατου παπα/ κυρ Κοσταντή Σκορδιλη και τον τημήου/ sr Νηκολαου Φεστα του ποτε τημήου sr Παουλου.-

Ἔγγραφο 10

Πράξη τῆς 5 Αὐγούστου 1731. Συμφωνία τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ Γεωργίου Παλαιοχωρίτη μέ τόν ζωγράφο Εὐστάθιο Κορτέση γιά τήν ἀγιογράφηση τοῦ τέμπλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ταξιάρχη Συναράδων.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Συμβ. Κ.481, φ. 147v-148r.

Τη αυτη ημερα ηστο κανγγελο εμου νοταρηου, ο παρον εβλαβεστατος ιερεας κυριος Γε/οργιος Σολομον, σηνβενοντας κε δια ονομα του αποντος ευγιενου sr Τζαμ/πατιστα Μοτζαναγα κουμμεσαρι τεσταμενταριου του ποτε sr Γεοργιου Πα/λεοκορητι δοτορου κε ηστην παρουσιαν του παροντος λογιотаτου κυριου Γριγο/ριου Φλορου αρχημαντρητη συνεφονισε μετα του παροντος sr Ευσταθιου/ Κορτεσι του ποτε Μιχελη αγιογραφος κατικος Κοριφον κε γαρ ηποσχετε/ ο ανοθεν sr Κορτεσης να καμι με καθε κοπον κε εξοδον εδικον του δωδεκα/ αποστολους κε το τρημορφο οπου γηνοντε ολλα κοματια δεκαπεντε/ να ινε με σανιδια λαρζηνα, με χρисαφι φηνο, κε με κολορα φινα κε/ η φηγουρες ολλες να ηνε επι θρονου, να ηνε καλα δουλεμενα, τα οπια/ σερβηρουν δια το τεμπλο το κενουριο οπου εγηνε ηστην μονι του παν/μεγηστου Ταξιαρχου ηστο χοριο Σηναραδον τα οπια ηποσχετε ο αυτος/ sr Κορτεσης να τα δοση κε κονσενιαρη ολλα τελιομενα του ανοθεν εβλαβεστατου Σολομον ης διορια εος ολλον τον ερχομενον σεπτεβριον/ του παροντος χρονου, κε δια πλερομη του δια τα αυτα δεκαπεντε ηκο/νισματα εσινι-βαστισαν να του δοσι ο ανοθεν εβλαβεστατος Σολομος τζεκι/νηα χρισα

πεντε ολο ολο κε ουχη αλο ακοντο ηστα οπια ελαβε ηστο/ παρον ενοπιον ημον απο τον ανοθεν εβλαβεστατον Σολομον τζεκινια χρισα/ τρια, τα δε ετερα τζεκινια διο να του τα δοσι οταν του κονσενιαρι τους/ ανοθεν αποστολους κε τριμορφο, κε μη πιοντας κε ατεντεροντας ο αυτος/ sr Κορτεσης ηστα παντα ολος διολου ος ανοθεν να μενι ηποσχομενος ησε/ ολα τα δανα κε ιντερεσα ης δεσμον τον παντιον του αγαθον, και τα εξης/ κε ουτος ενοπιον μαρτιρον sr Γεοργιος Παλαδας του sr Μποροτολου// δοτορον αναγνωστις κε κιρ Αθανασις Βασιλακις του ποτε παπα Νικολαου εκ χοριο Ζυγο.-

Ἔγγραφο 11

Πράξη τῆς 23 Αὐγούστου 1733. Συμφωνία τοῦ ζωγράφου Τζανέτου Παουλίνης μέ τόν κτήτορα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπους Πόλεως γιά τήν ἀγιογράφηση τῶν εἰκόνων τοῦ τέμπλου.

Ἀνέκδοτο. Ἐκδίδεται ἀπό Α.Ν.Κ., Συμβ. Α.105, βιβλίο 25, φ. 23rv.

+ 1733 τριαντα τρῆς ἡμέρα 23 ἦτη ηκοσιτρῆς τοῦ Αὐγούστου μινός, εἰς τήν μονήν/ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Χαράλαμπους νεοστή ἀνακενισμένη. ὁ παρόν sr Τζαννέτος Παουλίνης ζωγράφος σινενφόνισε μετά τοῦ παρόντος ὀσιωτάτου ἱερομο/νάχου Ἰωακίμ Ἀρμένη γιούς πατρονάτου κτιτορου, καί νικοκίρι τῆς παρούσης/ καί ἄνωθεν ἁγίας μονῆς, καί ὑπόσχετε ὁ αὐτός Παουλίνης μέ κάθε ἔξοδον/ καί κόπον ἐδικόν του νά ζωγραφίσῃ ὅλαις ταῖς φιγούραις τοῦ τέμπλου τῆς αὐτῆς ἐκ/κλησίας, ἦγουν τά τρία δεσποτικά, δόδεκα ἀποστόλους, τρίμορφο, σταυρόν/ καί ἔσε τοῦ αὐτοῦ σταυροῦ κάνοντας ὅλλα τά σανίδια ἀπό ἐδικόν του, ὁμοῖος καί τόν/ σταυρόν κομπάνιον ὁσάν τῆς Θεοτόκου Μαντρακιότισας, ὅσον δέ νά ἤθελε ζωγραφίσῃ/ καί ὄλλο τό τέμπλο τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ὁμοιο ὁσάν ἐκίνο τοῦ μοναστηρίου/ Ἁγίας Ἐκατερίνας ἐδῶ εἰς τήν χώραν. Ἀκομεί καί ταῖς δύο ποδιαῖς ὁποῦ ἦναι ὑπο/κάτο τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας, ἡ ὁποῖα ζωγραφία νά ἦναι ὄλλη μέ χρ/σάφη φῖνο, ἔξο ἀπό ταῖς αὐταῖς ποδιαῖς. βάνοντας ἀρχήν νά δουλέβῃ ὁ αὐτός/ sr Τζαννέτος ἀπό τήν αὔριον, καί νά ἐξακολουθῇ κοντίνουα τήν αὐτήν ζωγραφία ἐδῶ εἰς τήν ἡδιαν ἐκκλησίαν χορίς νά λήψῃ οὔδε ποσός μέ κάθε/ ἐπιμέλιαν ἐμπιστοσίνην, καί φόβον θεοῦ καθῶς ἦναι ἡδιον τῆς αὐτῆς/ ἐπιστήμης, καί καλῶν ζωγράφων. Καί διά πληρομήν πάσης λογῆς ἐξόδον ὁποῦ μέλῃ/ νά κάμῃ ὁ αὐτός sr Τζαννέτος, ὅσον καί διά τόν κόπον του ἐσινιβάστισαν ὄλλο// ὄλλο διά μετρίτα ρεάλια πρὸς L.10 τό καθέν τριάντα καί οὐχὺ ἄλλο ἀκόντο εἰς τά/ ὁποῖα εἰς τό παρόν ἐνόποιον ἡμῶν ἔλαβε ὁ ἀναγεγραμμένος sr Τζαννέτος ἐκ χιρός/ τοῦ ἄνωθεν ἱερομονάχου τζεκίνης χρισό ἔνα. Καί τήν ἔξοδον ὁποῦ καμνη χρία/ ἡσέ χρυσάφη, καί κολόρα νά ἤθελε τήν πληρόνη ἀπό βολάν εἰς βολάν ὁ ἄνωθεν/ ἱερομόναχος ἀκόντου τοῦ

αὐτοῦ Παουλίνῃ εἰς τό ἄνοθεν παζάρι, καί τελιόνοντας τά/ πάντα εἰς διο-
ρίαν ὅλον τόν Νοέμβριον τοῦ παρόντος χρόνου νά τοῦ δίδῃ τό ἐναπολιφθέν
εἰς ὅτῃ ἤθελε ἔχει δοσμαῖνο δια κοντο δικό του εἰς τό ἄνοθεν χρυσάφι/
κολόρα, καί ἄλλο, καί μέ τήν μπονιφικατζιόν τοῦ τζεκινίου ἐνός ὁποῦ εἰς τό
παρόν/ ἔλαβαι, καί οὕτως ἐσινφόνισαν, καί εὐχαριστίθισαν, καί ὑπόσχετε ὁ
ἄνοθεν Παον/λίνης εἰς τήν διορίαν ὡς γέγραπται νά ἐνεργίση, καί πύση ὅλος
διόλου ὡς ὑποσχ/έθη, καί λίποντας ὅχη μόνον νά διαμένη ὑποσχόμενος εἰς
τα δάνα καί ἰντερέ/σα ὁποῦ ἤθελαι ρισεντίρι ὁ αὐτός κυριος ἱερομόναχος
ἀμή νά πληρόνη δια κον/τά ἀσμπάθιστα εἰς τόν ναόν τοῦ ἁγίου καί θαυμα-
τουργοῦ Σπυρίδωνος δουκάτα δέκα/ ἀπό L. 6 τό ἕνα ἔτξη διά πάτο ἐσπρέ-
σο, ὑπό μαρτυρίας τοῦ Δημήτρι Κοροναζίκι/ τοῦ Ζαφύρι, καί Δημήτρι
Λανγγαδίτη τοῦ Ἦλα κάτικοι εἰς τήν παρούσαν χώραν.-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- A.N.K.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας.
- A.N.K., A.E.Δ.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας, Ἀρχεῖο Ἐγχωρίου Διαχειρίσεως. Φάκελοι: 213, 224 καὶ 231 (᾿Υ. Θ. Ζωοδόχος Πηγὴ, Καστελλάνοι Μέσης).
- A.N.K., Ἀρχεῖο Θρησκείας I. Φάκελοι: 242.
- A.N.K., Δ.Σ.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας, Διάφοροι Συμβολαιογράφοι. Φάκελοι: 3.10 (Βρανᾶς Φλώρος). - 4.7 (Ἀγαπητός Πέτρος). - 7.3 (Αὐλωνίτης Γεώργιος).
- A.N.K., E.Δ.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας, Ἐνετική Διοίκηση. Φάκελοι: 456, 458.
- A.N.K., E.E.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας, Ἐγγραφα Ἐκκλησιῶν. Φάκελοι: 5 (᾿Υ. Θ. Ἀγραφῶν). - 52 (Ἁγία Παρασκευή, Βαρυπατάδες). - 195 (Ἅγιος Γεώργιος, Καρουσάδες). - 214 (᾿Υ. Θ. Σηπλαιώτισσα, Πόλη). - 234 (Ἅγιος Δημήτριος, Πόλη). - 333 (᾿Υ. Θ. Παλαιοκαστρίτσα). - 352 (᾿Υ. Θ. τῶν Μαμάλων). - 450 (Ἅγιος Νικόλαος τῆς Πέτρας, Περίθεια). - 502 (᾿Υ. Θ. τῶν Ἀσωμένων, Πάγοι).
- A.N.K., Ἐνετ.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας, Ἐνετοκρατία. Φάκελοι: 2, 41, 53, 57, 61, 90.
- A.N.K., Μ.Π.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας. Μεγάλοι Πρωτοπαπάδες. Φάκελοι: 23.
- A.N.K., Συμβ.: Ἀρχεῖα Νομοῦ Κέρκυρας, Συμβολαιογραφικά. Φάκελοι: A.105 (Ἀνδρόνης Σπυρίδων). - A.380 καὶ 392 (Ἀσημόπουλος Σπυρίδων). - B.66 (Βασιλᾶς Ἀντώνιος). - B.75 (Βερβιτσιώτης Ἰωάννης). - B.94 (Βλάσης Βασίλειος). - B.176 (Βρανιανίτης Πέτρος). - B.177-178 (Βρανιανίτης Θεόδωρος). - B.206 καὶ 209 (Βρυσινιώτης Λεονάρδος). - Γ.54-55 (Γκλαβᾶς Μιχαήλ). - Γ.87 (Γουναρόπουλος Νικόλαος). - Δ.5 (Δαλέγενας Χριστόδουλος). - Θ.10 (Θεοφύλακτος Σπυρίδων). - K.233 (Κανακάρης Δημήτριος). - K.319 (Κεφαλλονίτης Γεώργιος). - K.404 (Κοντομάρης Σταμάτιος). - K.481 (Κουβαρᾶς Δανιήλ). - K.532 (Κουβαρᾶς Νικόλαος). - Λ.22 (Λεπενιώτης Φίλιππος). - M.29 (Μανάτος Εὐστάθιος). - M.176 (Μεταλληνός Στυλιανός). - M.187 (Μεταξᾶς Γαλιανός). - M.188 (Μεταξᾶς Ζαχαρίας). - M.196 (Μεταξᾶς Νικόλαος). - M.225 (Μοναστηριώτης Δημήτριος). - M.327 (Μπούμπλιας Ἀρσένιος). - Π.2 (Παγανόπουλος Μάρκος). - Π.40-41 (Παλατιανός Φώτιος). - Π.213 (Πετρίτσης Νικόλαος). - Π.350 (Προβατᾶς Ζαφείρης). - P.17 (Ραρτοῦρος Ἀλέξιος καὶ Νικόλαος). - P.26 (Ρίχης Στυλιανός). - Σ.147 (Σπόγγος Πέτρος). - T.11 (Τοξότης Μανουήλ). - T.25 (Τριαντάφυλλος Σπυρίδων). - T.53

- (Τρουμπάτζης Άλέξιος και Δημήτριος). - Τ.145 (Τυροφᾶς Νικόλαος). - Φ.21 (Φόρτιος Λεονάρδος). - Χ.18 (Χαμάλης Άλέξανδρος).
- ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Εἰκόνες: Π. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Εἰκόνες τῆς Κέρκυρας, Ἀθήνα 1990.
- ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Εἰδήσεις: ΜΑΡΙΑ ΚΑΖΑΝΑΚΗ-ΛΑΠΠΑ, Εἰδήσεις ἀπό ἀρχειακές πηγές γιά τή ζωγραφική καί τούς ζωγράφους στήν Κέρκυρα τόν 16ο αἰώνα, *Δελτίον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* 13 (1985-1986) 293-300.
- ΚΑΖΑΝΑΚΗ, Μπαθᾶς: ΜΑΡΙΑ ΚΑΖΑΝΑΚΗ-ΛΑΠΠΑ, Εἰδήσεις γιά τόν ζωγράφο Θωμᾶ Μπαθᾶ (1534-1599) ἀπό τό νοταριακό ἀρχεῖο τῆς Κέρκυρας, *Δελτίον τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας* 1 (1976) 124-138.
- ΚΑΠΑΔΟΧΟΣ, Ναοί: Δ. ΚΑΠΑΔΟΧΟΣ, Ναοί καί μοναστήρια Κέρκυρας - Παξῶν καί Ὁθωνῶν στά μέσα τοῦ 17ο αἰώνα (Σύμφωνα μέ ἀνέκδοτα ἔγγραφα τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κέρκυρας), Ἀθήνα 1994.
- ΚΑΡΥΔΗΣ, Ἀδελφότητες: ΣΠ. ΚΑΡΥΔΗΣ, Ὁρθόδοξε ἀδελφότητες καί συναδελφικοί ναοί στήν Κέρκυρα (15ος-19ος αἰ.), Ἀθήνα 2004.
- ΚΟΛΛΑΣ, Νῆσος Α': Χ. ΚΟΛΛΑΣ, Ἡ νῆσος τῶν Κορυφῶν τόν 16ο αἰώνα ἀπό μαρτυρίες τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κέρκυρας, τ. Α': Ὑπαιθρος καί Νησιά, Κέρκυρα 1994.
- ΚΟΛΛΑΣ, Νῆσος Β': Χ. ΚΟΛΛΑΣ, Ἡ νῆσος τῶν Κορυφῶν τόν 16ο καί 17ο αἰώνα ἀπό μαρτυρίες τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κέρκυρας, τ. Β', Κέρκυρα 1996.
- ΛΥΚΙΣΣΑΣ, Ἑστία: ΜΙΧ. ΛΥΚΙΣΣΑΣ, Ἡ Κέρκυρα ἑστία μεταβυζαντινῆς ἀγιογραφίας, Ἀθήναι 1960.
- ΜΕΛΕΝΤΗ, Εἰδήσεις: ΜΑΡΙΑ ΜΕΛΕΝΤΗ, Ἀρχειακές εἰδήσεις γιά τή ζωγραφική εἰκόνων στήν πόλη τῆς Κέρκυρας τόν 18ο αἰώνα, στό: *Ἄνθη Χαρίτων*, Βενετία 1998, σ. 317-339.
- ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες: ΜΑΡΙΑ ΜΕΛΕΝΤΗ, Προσθήκες στό Λεξικό τῶν Ἑλλήνων Ζωγράφων μετά τήν Ἄλωση (1450-1830) - Ζωγράφοι εἰκόνων καί ζωγραφική τέχνη στήν Κέρκυρα, στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα, *Περί Ἱστορίας* 3 (2001) 133-180.
- ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ἐπιδράσεις: Γ. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Φλαμανδικές ἐπιδράσεις στή μεταβυζαντινὴ ζωγραφική, Προβλήματα πολιτιστικοῦ συγκρητισμοῦ, τ. Α', Ἀθήνα 1998.
- ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΚΡΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ, Ἡ παρουσία τοῦ ζωγράφου Θεόδωρου Πουλάκη στήν Κέρκυρα, *Κρητικά Χρονικά* 28-29 (1988-1989) 212-223.
- ΤΖΙΒΑΡΑ, Σχολεῖα: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΤΖΙΒΑΡΑ, Σχολεῖα καί δάσκαλοι στή βενετοκρατούμενη Κέρκυρα (16ος-18ος αἰ.), Ἀθήνα 2003.
- ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Ζωγράφοι: Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Ἕλληνες ζωγράφοι μετά τήν

ἄλωση (1450-1830), τ. 1, Ἀθήνα 1987.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ-ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ζωγράφοι: Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ - ΕΥΓΕΝΙΑ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ἑλληνες ζωγράφοι μετὰ τὴν ἄλωση (1450-1830), τ. 2, Ἀθήνα 1997.

RIASSUNTO

TESTIMONIANZE ARCHIVISTICHE SULL'ATTIVITÀ DI PITTORI E SULLA DECORAZIONE DI CHIESE IN CORFÙ

Il materiale archivistico presentato in questo lavoro proviene principalmente dal fondo notarile dell' Archivio Storico di Corfù e riguarda il periodo che va dalla seconda metà del XV alla prima metà del XIX sec., con informazioni su un considerevole gruppo di iconografi presenti e attivi allora nell' isola, e altre informazioni riguardanti il programma iconografico, totale o parziale, delle chiese locali.

Il lavoro è diviso in due unità, con la presentazione degli artisti e delle chiese in ordine alfabetico. La prima comprende le informazioni che riguardano i disegni o gli impegni assunti dai giuspatronati o gli officianti per la decorazione delle loro chiese, nonché le indicazioni di affreschi o di immagini sacre anonime. La seconda unità presenta gli iconografi e la loro rispettiva attività.

Alla fine, sono riportati l' indice cronologico degli artisti, quello delle chiese e l' appendice dei documenti.

SPYROS KARYDIS